II

(Πράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 11ης Δεκεμβρίου 2001

σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 της συνθήκης ΕΚ

[Υπόθεση COMP/E-1/37.919 (ex. 37.391) — Τραπεζικά τέλη για τη μετατροπή των νομισμάτων της ευρωζώνης — Γερμανία]

[κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2001) 3693]

(Το κείμενο στη γερμανική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)

(2003/25/ΕΚ)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση,

τον κανονισμό αριθ. 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της συνθήκης ([1]), όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1216/1999 ([2]), και κυρίως το άρθρο 3 και το άρθρο 15 παράγραφος 2,

την απόφαση της Επιτροπής, της 1ης Αυγούστου 2000, να κινήσει τη διαδικασία στην παρούσα υπόθεση,

Αφού έδωσε στις επιχειρήσεις και στην ένωση επιχειρήσεων τη δυνατότητα να γνωστοποιήσουν τις απόψεις τους για τις αντιρρήσεις που διατυπώθηκαν από την Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 17 και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2842/98 της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 1998, σχετικά με τις ακροάσεις στο πλαίσιο ορισμένων διαδικασιών κατ' εφαρμογή των άρθρων 85 και 86 της συνθήκης ΕΚ ([3]),

Ύστερα από διαβούλευση με τη συμβουλευτική επιτροπή συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων,

Έχοντας υπόψη την τελική έκθεση του συμβούλου ακροάσεων σχετικά με την παρούσα υπόθεση,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

(1) Η παρούσα απόφαση, η οποία αφορά παράβαση του άρθρου 81 της συνθήκης ΕΚ, απευθύνεται στις ακόλουθες επιχειρήσεις:

— Commerzbank AG,

— Dresdner Bank AG,

— Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG,

— Deutsche Verkehrsbank AG,

— Vereins- und Westbank AG.

(2) Οι τράπεζες που συμμετείχαν στη σύσκεψη που έλαβε χώρα στις 15 Οκτωβρίου 1997 στις εγκαταστάσεις της Deutsche Verkehrsbank AG στην Φρανκφούρτη συμφώνησαν να εισπράττουν προμήθεια 3 % περίπου για την αγορά και πώληση τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης κατά τη διάρκεια της τριετούς μεταβατικής περιόδου η οποία άρχιζε την 1η Ιανουαρίου 1999. Σκοπός αυτής της απόφασης ήταν να ανακτήσει περίπου το 90 % των εσόδων που προέρχονται από το «συναλλαγματικό περιθώριο» μετά την κατάργηση της «διαφοράς» μεταξύ τιμών αγοράς και πώλησης την 1η Ιανουαρίου 1999.

Β. ΤΟ ΣΧΕΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

1. Η σχετική αγορά

(3) Η 1η Ιανουαρίου 1999 αποτελεί την ημερομηνία καθιέρωσης του ευρώ ως ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος. Οι

(*) Απόρρητες πληροφορίες διεγράφησαν· το σχετικό κείμενο αντικαταστάθηκε από αγκύλες και σημειώνεται με αστερίσκο.

([1]) ΕΕ 13 της 21.2.1962, σ. 204.

([2]) ΕΕ L 148 της 15.6.1999, σ. 5.

([3]) ΕΕ L 354 της 30.12.1998, σ. 18.

δώδεκα χώρες που συμμετέχουν στην ευρωζώνη είναι η Αυστρία, το Βέλγιο, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Πορτογαλία, η Ισπανία, οι Κάτω Χώρες και η Ελλάδα ([4]). Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου (από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2001), το ευρώ υπήρχε υπό διάφορες ονομασίες. Οι εθνικές νομισματικές μονάδες (ATS, BEF/LUX, DEM, ESP, FIM, FRF, IEP, ITL, NLG, PTE και GRD) αποτελούν υποδιαίρεση του ευρώ, σύμφωνα με τις τιμές μετατροπής που έχουν ορισθεί αμετάκλητα από την 1η Ιανουαρίου 1999.

(4) Η συγκεκριμένη αγορά προϊόντων είναι αυτή της ανταλλαγής των «υποδιαιρέσεων» ([5]) του ευρώ, όταν τουλάχιστον τμήμα της συναλλαγής αφορά χαρτονομίσματα και κέρματα («τραπεζογραμμάτια των χωρών της ευρωζώνης») ([6]). Αυτή η υπηρεσία αγοράς και πώλησης νομισμάτων της ευρωζώνης προτείνεται κυρίως από τις τράπεζες και τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος. Μπορούν να αναφερθούν δύο τυπικά παραδείγματα τέτοιων συναλλαγματικών πράξεων που είναι τα ακόλουθα:

— ανταλλασσόμενα νομίσματα των χωρών της ευρωζώνης (σε μετρητά) που χρεώνονται ή πιστώνονται σε λογαριασμό εκφρασμένο σε ευρώ ή στο εθνικό νόμισμα,

— νομίσματα των χωρών της ευρωζώνης (σε μετρητά) που ανταλλάσσονται με εθνικό νόμισμα (σε μετρητά), και αντίστροφα.

(5) Όποια και αν είναι η δυνατότητα υποκατάστασης στο επίπεδο της προσφοράς, η αντίστοιχη δυνατότητα στο επίπεδο της ζήτησης όσον αφορά την ανταλλαγή (εν μέρει) μετρητών των χωρών της ευρωζώνης είναι πολύ περιορισμένη αν όχι ανύπαρκτη. Όσον αφορά κυρίως τον τουρισμό, οι πελάτες ακολουθούν τη συμβουλή των διοργανωτών ταξιδιών και των τραπεζών να παίρνουν μικρά ποσά σε μετρητά και να χρησιμοποιούν τις πιστωτικές ή χρεωστικές κάρτες τους στο εξωτερικό.

(6) Όσον αφορά τις άλλες κατηγορίες πελατών, όπως οι μικρές επιχειρήσεις που ανταλλάσσουν πιο σημαντικά ποσά για να πραγματοποιήσουν πληρωμές σε άλλες χώρες, οι διασυνοριακές μεταφορές από τράπεζα σε τράπεζα μπορούν να μην αποτελούν βιώσιμη εναλλακτική λύση.

2. **Συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών**

(7) Τα δεδομένα για τον όγκο των πράξεων ανταλλαγής τραπεζογραμματίων και κερμάτων προέρχονται από τις απαντήσεις σε ερωτηματολόγιο που απεστάλη τον Οκτώβριο και το Δεκέμβριο του 1999 σε 240 περίπου τράπεζες της ευρωζώνης (αιτιολογικές σκέψεις 22 έως 24).

(8) Ο όγκος των πράξεων πώλησης και αγοράς χαρτονομισμάτων και κερμάτων ανά χώρα της ζώνης ευρώ το 1998, για το σύνολο των νομισμάτων της ευρωζώνης, προσδιορίζεται στο παράρτημα I. Αυτά τα ποσά είναι κατώτερα από τα πραγματικά, στο μέτρο που δεν στάθηκε δυνατό για όλες τις τράπεζες να χορηγήσουν στοιχεία για τον όγκο των πράξεων συναλλάγματος. Επιπλέον, αυτό το ερωτηματολόγιο δεν απεστάλη στο σύνολο των τραπεζών της ευρωζώνης και δεν κάλυψε συστηματικά τις πράξεις των ανταλλακτηρίων συναλλάγματος. Οι πράξεις που έχουν πραγματοποιηθεί από αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται συνεπώς στα στοιχεία.

(9) Όσον αφορά τις πωλήσεις, ο όγκος των συναλλαγών για το σύνολο των νομισμάτων της ευρωζώνης ανήλθε περίπου σε 17,5 δισεκατομμύρια ευρώ το 1998. Περίπου το 35 % αυτών των συναλλαγών προήλθε από την πώληση DEM. Όσον αφορά τις αγορές, ανήλθε σε 24,7 δισεκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων το 50 % περίπου προήλθε από την αγορά DEM. Το συνολικό ποσό των συναλλαγών για την αγορά και την πώληση ανήλθε σε 42,2 δισεκατομμύρια ευρώ το 1998. Στο πλαίσιο της ευρωζώνης, το νόμισμα το οποίο ανταλλάχθηκε ως επί το πλείστον ήταν το γερμανικό μάρκο (στην αγορά και την πώληση) (βλέπε παράρτημα I, ευρωζώνη). Το παράρτημα I δείχνει ότι υπήρχε σημαντική ανταλλαγή νομισμάτων της ευρωζώνης σε κάθε κράτος μέλος.

Γ. **Η ΑΓΟΡΑ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ**

1. **Οι τράπεζες**

(10) Οι γενικές τράπεζες που επιδίδονται σε μεγάλο φάσμα τραπεζικών δραστηριοτήτων κυριαρχούν στο γερμανικό τραπεζικό σύστημα. Κατά τα τέλη του 1998 υπήρχαν πάνω από 3 400 τράπεζες με περισσότερες από 45 000 θυγατρικές.

(11) Οι γενικές τράπεζες μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις μεγάλες ομάδες:

— οι εμπορικές τράπεζες (Kreditbanken): αυτή η ομάδα περιλαμβάνει την Deutsche Bank, την Bayerische Hypo- und Vereinsbank, την Dresdner Bank και την Commerzbank (οι οποίες ονομάζονται οι τέσσερις μεγάλες),

— οι τράπεζες καταθέσεων ταμιευτηρίου και οι περιφερειακοί οργανισμοί τους (Sparkassen και Landesbanken): η ομάδα αυτή περιλαμβάνει 594 τράπεζες καταθέσεων ταμιευτηρίου, 12 περιφερειακές τράπεζες καθώς και την DGZ DekaBank Deutsche Kommunalbank,

— οι συνεταιριστικές τράπεζες και οι κεντρικοί οργανισμοί τους (Volks- und Raiffeisenbanken και οι κεντρικές τράπεζές τους): αυτή η ομάδα περιλαμβάνει 2 256 τοπικές συνεταιριστικές τράπεζες και 4 κεντρικές τράπεζες (DG Bank, SGZ-Bank, WGZ-Bank και GZB-Bank).

(12) Πέραν των γενικών τραπεζών, υπάρχει μεγάλο φάσμα εξειδικευμένων τραπεζών, κυρίως οι οργανισμοί ενυπόθηκων δανείων (Hypothekenbanken) καθώς και οι τράπεζες που ασκούν ειδικά καθήκοντα και άλλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί όπως για παράδειγμα οι ενώσεις στεγαστικών δανείων (Bausparkassen).

([4]) Η Ελλάδα προσχώρησε στις χώρες της ζώνης ευρώ την 1η Ιανουαρίου 2001.

([5]) Βλέπε το πρώτο σημείο της αιτιολογικής έκθεσης της σύστασης της Επιτροπής της 23ης Απριλίου 1998.

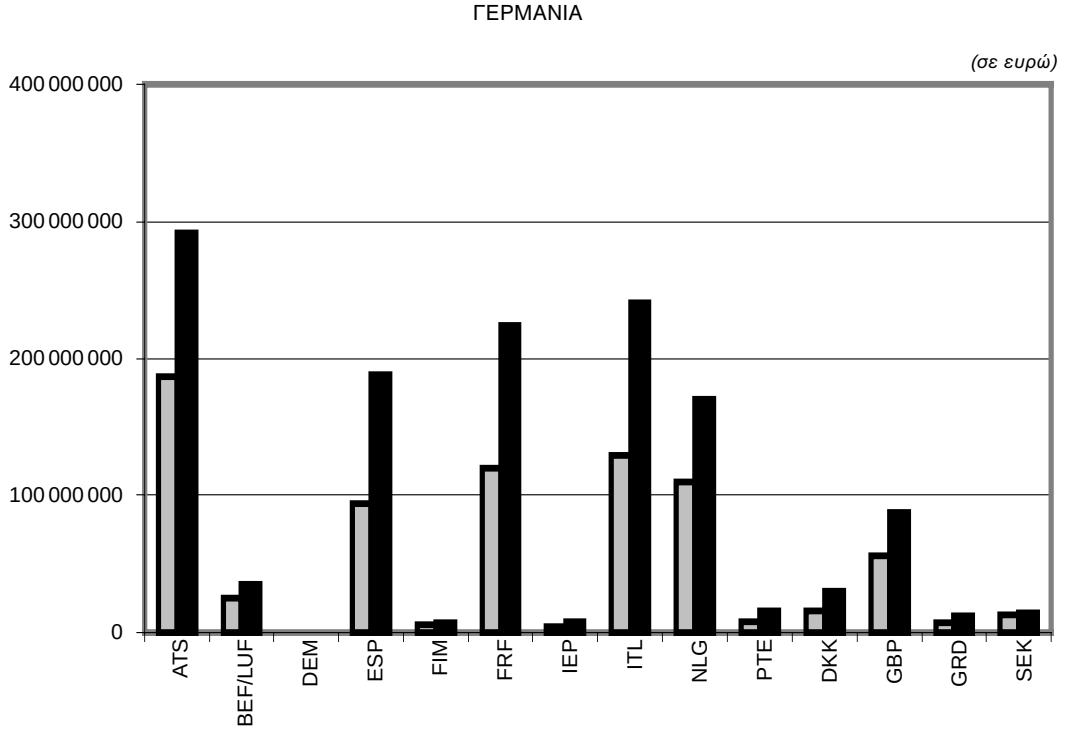
([6]) Οι περισσότερες τράπεζες αγοράζουν χαρτονομίσματα σε ξένο χρήμα και όχι κέρματα. Τα περισσότερα γραφεία συναλλάγματος αγοράζουν επίσης κέρματα, αλλά σε τιμή υψηλότερη από αυτήν που ισχύει για τα χαρτονομίσματα.

2. **'Ογκος των πράξεων αγοραπωλησίας συναλλάγματος**

(13) Από ένα σύνολο 42 τραπεζών που χρησιμοποιήθηκαν για την έρευνα (αιτιολογικές σκέψεις 22 και 23), 35 τράπεζες επιδίδονται σε αγοραπωλησίες συναλλάγματος. Για αυτές τις 35 τράπεζες, ο όγκος των κοινοτικών νομισμάτων που πωλήθηκαν και αγοράστηκαν το 1998 προσδιορίζεται, για κάθε νόμισμα, στην εικόνα 1 κάτωθι.

Εικονα

Όγκος νομισμάτων που πωλήθηκαν και αγοράστηκαν στη Γερμανία (1998)

(14) Για τα νομίσματα που αναφέρονται στην εικόνα 1, η συνολική αξία των τραπεζογραμματίων που πωλήθηκαν και αγοράστηκαν το 1998 ανήλθε περίπου σε 2,1 δισεκατομμύρια ευρώ, όπου ο όγκος των πωλήσεων ήταν περίπου διπλάσιος του όγκου των αγορών. Η πώληση και η αγορά αυστριακών λιρών αντιπροσωπεύουν περίπου το 22 % της αξίας των νομισμάτων που πωλήθηκαν και αγοράστηκαν. Στη συνέχεια ακολουθεί η ιταλική λίρα, το γαλλικό φράγκο, η ισπανική πεσέτα και το ολλανδικό φιορίνι που αντιπροσωπεύουν (με φθίνουσα σειρά) από 18 έως 13 % αυτού του όγκου. Τα νομίσματα της ευρωζώνης αντιπροσωπεύουν περίπου το 90 % της αξίας των τραπεζογραμματίων ΕΕ που πωλήθηκαν και αγοράστηκαν ([7]).

Δ. **ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ**

1. **Οι αιτήσεις πληροφοριών**

(15) Στις 8 Φεβρουαρίου 1999 η Επιτροπή απηύθυνε αιτήσεις πληροφοριών, σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού αριθ. 7, σε τρεις γερμανικές τραπεζικές ενώσεις: την Bundesverband deutscher Banken, την Deutscher Sparkassen- und Giroverband και την Zentraler Kreditausschuss. Η Επιτροπή ζήτησε από αυτές τις τραπεζικές ενώσεις να της κοινοποιήσουν το σύνολο των πρακτικών ή των εκθέσεων των συσκέψεων κατά τη διάρκεια των οποίων αναλύθηκαν ζητήματα σχετικά με τη μετατροπή σε ευρώ, με την ανταλλαγή νομισμάτων της ευρωζώνης, καθώς και με το κόστος (για τα πιστωτικά ιδρύματα) και τα έξοδα (για τους πελάτες). Ζήτησε επίσης από κάθε ένωση αντίγραφο της αλληλογραφίας που ανταλλάχθηκε μεταξύ της ένωσης και των μελών της, των εγκυκλίων που απευθύνθηκαν από την ένωση στα μέλη της και των απαντήσεων της ένωσης σε αιτήματα των μελών της που αφορούσαν τα προαναφερόμενα ζητήματα.

(16) Η Deutscher Sparkassen- und Giroverband απάντησε με επιστολή στις 3 Μαρτίου 1999, ενώ η Bundesverband deutscher Banken και η Zentraler Kreditausschuss απάντησαν με επιστολές στις 14 Απριλίου 1999.

([7]) Σύμφωνα με τη Wesdeutsche Landesbank, οι στατιστικές της Deutsche Bundesbank ορίζουν ότι η συνολική αξία των χαρτονομισμάτων και κερμάτων που πωλήθηκαν και αγοράστηκαν από τις γερμανικές τράπεζες ανέρχεται σε 6,8 δισεκατομμύρια ευρώ. Τα νομίσματα της ευρωζώνης αντιπροσωπεύουν το 52 % του συνολικού ποσού. Προκύπτει ότι η αξία των νομισμάτων της ευρωζώνης που αγοράστηκαν και πωλήθηκαν ανέρχεται σε 2,4 δισεκατομμύρια περίπου, και όχι σε 2 δισεκατομμύρια ευρώ όπως προκύπτει από την έρευνα. Απάντηση της Westdeutsche Landesbank στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, σ. 7 (φάκελος σ. 3976).

(17) Στις 7 Ιουλίου 1999, η Επιτροπή απηύθυνε μια άλλη αίτηση πληροφοριών, σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού αριθ. 17 στην Bundesverband deutscher Banken, προκειμένου να ζητήσει διευκρινίσεις για ορισμένες συσκέψεις σχετικά με έξοδα που εισπράχτηκαν για τις πράξεις συναλλάγματος. Η Bundesverband απάντησε με επιστολή στις 29 Ιουλίου 1999.

(18) Στις 6 Μαρτίου 2000, η Επιτροπή απηύθυνε μια άλλη αίτηση πληροφοριών, σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού αριθ. 17, στην Bundesverband deutscher Banken καθώς και στην Deutsche Bundesbank ζητώντας λεπτομέρειες για όλες τις συζητήσεις ή συστάσεις που αφορούσαν τα τέλη και τη διάρθρωσή τους που έγιναν στη Γερμανία, κυρίως:

— προμήθεια 3 % και ελάχιστο τέλος 5 DEM ή/και

— προμήθεια 4 % και ελάχιστο τέλος 3 DEM.

(19) Με επιστολές στις 21 Μαρτίου 2000, η Bundesverband και η Deutscher Banken απάντησαν και οι δύο ότι δεν είχαν γνώση τέτοιων συζητήσεων ή συστάσεων όσον αφορά τα έξοδα και τους τρόπους υπολογισμού των εξόδων.

2. **Οι έλεγχοι του Φεβρουαρίου και Οκτωβρίου 1999**

(20) Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 3 του κανονισμού αριθ. 17, πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι στη Γερμανία, στις 16 και 17 Φεβρουαρίου 1999 σε δύο εταιρείες:

— Deutsche Bank AG (εταιρική έδρα Φρανκφούρτη),

— Dresdner Bank AG (εταιρική έδρα Φρανκφούρτη).

(21) Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 3 του κανονισμού 17, πραγματοποιήθηκε στις 21 Οκτωβρίου 1999 έλεγχος στις Κάτω Χώρες, στην ακόλουθη εταιρεία:

— GWK Bank NV/De Grenswisselkantoren NV (Diemen) ([8]).

3. **Έρευνα για τα τραπεζικά τέλη που χρεώνονται για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων**

(22) Σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού αριθ. 17, η Επιτροπή απέστειλε, με επιστολή στις 19 Οκτωβρίου 1999, ερωτηματολόγιο σε περίπου 240 τράπεζες της ευρωζώνης, ζητώντας στοιχεία για τα τραπεζικά τέλη που χρεώνονται για τις πράξεις συναλλάγματος πριν και μετά την εισαγωγή του ευρώ. Οι τράπεζες στις οποίες απευθύνθηκε το ερωτηματολόγιο αντιπροσωπεύουν περίπου το 80 % του τραπεζικού κύκλου εργασιών της ευρωζώνης.

([8]) Η GWK Bank εξειδικεύεται στην ανταλλαγή ξένων τραπεζογραμματίων και διαθέτει 68 ανταλλακτήρια συναλλάγματος, εκ των οποίων 33 στους μεγάλους σταθμούς και 25 κατά μήκος των συνόρων.

(23) Το ερωτηματολόγιο ζητούσε στοιχεία για την αγορά, την πώληση και τις τιμές αναφοράς («επίσημη») για κάθε νόμισμα στις 15 Ιανουαρίου 1998 και στις 15 Δεκεμβρίου 1998, και για τα έξοδα και τη διάρθρωσή τους στις 15 Ιανουαρίου 1999. Ζητούσε επίσης στοιχεία για τον όγκο αγορών και πωλήσεων (ανά νόμισμα) που πραγματοποιήθηκαν το 1998.

(24) Αυτό το ερωτηματολόγιο, με ημερομηνία την 19η Οκτωβρίου 1999, απευθύνθηκε σε 42 γερμανικές τράπεζες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι ακόλουθοι αποδέκτες της παρούσας απόφασης:

— Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG,

— Commerzbank AG,

— Deutsche Verkehrsbank AG,

— Dresdner Bank AG.

4. **Η κοινοποίηση των αιτιάσεων**

(25) Με επιστολές στις 3 και 10 Αυγούστου 2000, η Επιτροπή απέστειλε κοινοποίηση των αιτιάσεων στην Commerzbank AG, την Deutsche Verkehrsbank AG, τη Reisebank AG, την Dresdner Bank AG, την Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, τη Vereins- und Westbank AG καθώς και σε άλλες τράπεζες ([9]).

5. **Απαντήσεις στην κοινοποίηση των αιτιάσεων και ακρόαση**

(26) Κατόπιν αιτήσεως των μερών, ο σύμβουλος ακροάσεων ενημέρωσε τα μέρη για την απόφασή του να παρατείνει την προθεσμία απάντησης στην κοινοποίηση των αιτιάσεων από τις 3 Νοεμβρίου 2000 στις 27 Νοεμβρίου 2000.

(27) Η Deutsche Verkehrsbank AG και η Reisebank AG ([10]) ζήτησαν να τους παρασχεθεί πρόσβαση σε όλους τους

([9]) Προκειμένου να τεθεί τέλος στη διαδικασία πολλές τράπεζες πρότειναν, τον Απρίλιο και το Μάιο του 2001: α) σημαντική και άμεση (από το Μάιο/Ιούνιο) μείωση των εξόδων για το ευρύ κοινό και β) ουσιαστική συμπληρωματική μείωση των εξόδων, από τον Οκτώβριο του 2001, για τους δικαιούχους λογαριασμών. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η αγορά συναλλάγματος νομισμάτων της ευρωζώνης θα εξαλειφθεί από τα τέλη του έτους και ότι τα προτεινόμενα μέτρα μπορούσαν από το χαρακτήρα τους να έχουν άμεσα επωφελή αποτελέσματα για τους καταναλωτές και να διευκολύνουν τη μετάβαση στο ευρώ, η Επιτροπή αποφάσισε, λαμβάνοντας υπόψη τις εξαιρετικές συνθήκες της παρούσας υπόθεσης, να περατώσει τη διαδικασία που είχε κινηθεί κατά των ακόλουθων τραπεζών: Bayerische Landesbank Girozentrale, SEB Bank AG (former BfG Bank AG), Hamburgische Landesbank Girozentrale, Westdeutsche Landesbank Girozentrale, Landesbank Hessen Thüringen Girozentrale, GWK Bank/De Grenswisselkantoren NV (και τις μητρικές εταιρείες Fortis NV, Fortis Services Nederland NV, Fortis Bank Nederland NV).

([10]) Η Deutsche Verkehrsbank AG δήλωσε στην απάντησή της στην κοινοποίηση των αιτιάσεων ότι, επειδή μόνο η Reisebank AG ανέπτυξε δραστηριότητες στην αγορά συναλλάγματος μικρών ποσών, η Deutsche Verkehrsbank AG αναφερόταν συνολικά στην απάντηση της Reisebank AG στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, σ. 1 και εξής (φάκελος σ. 3692 και 3693.)

φακέλους που αφορούν τις διάφορες χώρες, κυρίως στο σύνολο του ολλανδικού φακέλου. Τα μέρη επιβεβαίωσαν ότι αυτό ήταν απαραίτητο για να κατοχυρωθούν τα δικαιώματα υπεράσπισης, στο μέτρο που υποψιάζονταν την ολλανδική κεντρική τράπεζα ως κύριο υπεύθυνο των επαφών μεταξύ GWK Bank και των γερμανικών τραπεζών. Οι τράπεζες πίστευαν ότι ο ολλανδικός φάκελος περιλαμβάνει έγγραφα που αποδεικνύουν τη συμμέτοχή της ολλανδικής κεντρικής τράπεζας.

(28) Προκειμένου να ανταποκριθεί σε αυτό το αίτημα, ο σύμβουλος ακροάσεων εξέτασε τον ολλανδικό φάκελο (υπόθεση COMP/E-1/37.791) και έλαβε όλα τα έγγραφα που αφορούσαν τη Γερμανία καθώς και άλλες χώρες. Αυτά τα έγγραφα απεστάλησαν στους αποδέκτες της κοινοποίησης των αιτιάσεων με επιστολή στις 12 Ιανουαρίου 2001, προκειμένου να μπορέσουν να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με το θέμα έως τις 24 Ιανουαρίου 2001.

(29) Όλα τα μέρη, εξαιρουμένης της Deutsche Genossenschaftsbank AG, ζήτησαν να διοργανωθεί ακρόαση. Αυτή προβλέφθηκε για την 1η Φεβρουαρίου και τη 2α Φεβρουαρίου 2001 και τα ενδιαφερόμενα μέρη κλήθηκαν να συμμετάσχουν. Το σύνολο των μερών, εξαιρουμένης της Deutsche Genossenschaftsbank AG, ήταν παρόντα στην ακρόαση.

(30) Κατά τη διάρκεια της ακρόασης, τα παρόντα μέρη ενημερώθηκαν ότι θα ελάμβαναν αντίγραφο εσωτερικού υπομνήματος της Γενικής Διεύθυνσης «Εσωτερική Αγορά» το οποίο περιλαμβάνει σύντομη ανάλυση 700 περίπου καταγγελιών που υποβλήθηκαν στις υπηρεσίες της Επιτροπής (γενικές διευθύνσεις «Εσωτερική Αγορά» και «Προστασία των Καταναλωτών») από τους καταναλωτές της Κοινότητας σχετικά με έξοδα που επιβάλλονται από τις τράπεζες για διάφορα μέσα και υπηρεσίες πληρωμής μετά την εισαγωγή του ευρώ.

(31) Με επιστολή στις 26 Φεβρουαρίου 2001, ο σύμβουλος ακροάσεων απέστειλε στα μέρη το προαναφερόμενο αντίγραφο του εσωτερικού υπομνήματος της Γενικής Διεύθυνσης «Εσωτερική Αγορά», ζητώντας τους να του διαβιβάσουν τις παρατηρήσεις τους για το εν λόγω υπόμνημα καθώς και για την ακρόαση έως τις 14 Μαρτίου 2001.

(32) Εκμεταλλευόμενες την ευκαιρία να απαντήσουν στο εσωτερικό υπόμνημα, οι τράπεζες ισχυρίστηκαν ότι ο μόνος λόγος αυτών των καταγγελιών ήταν το γεγονός ότι για πρώτη φορά οι πελάτες ήταν σε θέση να προσδιορίσουν με σαφήνεια τα έξοδα, επειδή αυτά δεν καλύπτονταν πλέον από τη διαφορά μεταξύ τιμής αγοράς και τιμής πώλησης. Η Dresdner Bank AG δήλωσε ότι οι πελάτες ήταν απογοητευμένοι επειδή προσδοκούσαν, εσφαλμένα, ότι δεν θα υπάρχουν πλέον έξοδα.

(33) Κατά την ακρόαση της 1ης Φεβρουαρίου 2001 και της 2ας Φεβρουαρίου 2001 επίσης, τα μέρη ζήτησαν εκ νέου να έχουν πρόσβαση σε όλους τους παράλληλους φακέλους ανά χώρα. Με επιστολή της 6ης Αυγούστου 2001, ο σύμβουλος ακροάσεων απέρριψε αυτά τα αιτήματα. Και άλλα αιτήματα για συμπληρωματική πρόσβαση σε άλλους παράλληλους ανά χώρα φακέλους απερρίφθησαν ([11]).

Ε. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

1. Εισαγωγή του ευρώ

(34) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης στις 15 και 16 Δεκεμβρίου 1995 θέσπισε χρονοδιάγραμμα για τη μετάβαση στο ευρώ. Όρισε ως ημερομηνία έναρξης της τρίτης φάσης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης («ΟΝΕ») την 1η Ιανουαρίου 1999. Για περίοδο τριών ετών από αυτή την ημερομηνία, οι τιμές μετατροπής (στο εξής «τιμές μετατροπής») καθορίζονται αμετάκλητα σε σχέση με το ευρώ για το σύνολο των νομισμάτων των συμμετεχόντων κρατών ([12]).

(35) Από την 1η Ιανουαρίου 1999 και για μεταβατική περίοδο τριών ετών, το ευρώ υπήρχε ως «ιδεατό» νόμισμα στις χώρες της ευρωζώνης. Τα εθνικά τραπεζογραμμάτια καθεμιάς εξ αυτών των χωρών συνέχιζαν να κυκλοφορούν και οι υπηρεσίες συναλλάγματος συνέχισαν να υπάρχουν καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της περιόδου για την αγορά και την πώληση νομισμάτων των συμμετεχόντων κρατών. Εντούτοις, η «μετατροπή» μεταξύ των νομισμάτων των χωρών της ευρωζώνης γινόταν στις αμετάκλητα καθορισμένες τιμές συναλλάγματος και όχι σε άλλες τιμές.

(36) Το αργότερο την 1η Ιανουαρίου 2002, τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα σε ευρώ θα αρχίσουν να κυκλοφορούν παράλληλα με τα εθνικά τραπεζογραμμάτια και κέρματα. Μετά το πέρας μέγιστης περιόδου έξι μηνών, τα εθνικά νομίσματα θα πρέπει να έχουν πλήρως αντικατασταθεί από το ευρώ σε όλα τα κράτη μέλη της ευρωζώνης.

(37) Η χρήση των τιμών μετατροπής επιβλήθηκε επίσης από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1103/97 του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 1997, σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την εισαγωγή του ευρώ ([13]). Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 αυτού του κανονισμού: «οι τιμές μετατροπής θα χρησιμοποιούνται για μετατροπές και προς τις δύο κατευθύνσεις μεταξύ ευρώ και εθνικών νομισματικών μονάδων».

(38) Πριν από την εισαγωγή του ευρώ την 1η Ιανουαρίου 1999, η ανταλλαγή τραπεζογραμματίων και κερμάτων των χωρών της ευρωζώνης (στο εξής «ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης») χρεωνόταν σχεδόν αποκλειστικά στους γερμανούς πελάτες μέσω της διαφοράς μεταξύ της τιμής

([11]) Βλέπε την υπόθεση T-216/01 R και T-219/01 R.

([12]) «Συμπεράσματα της προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 1995 σχετικά με το σενάριο για τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα», http://europa.eu.int/euro/.

([13]) ΕΕ L 162 της 19.6.1997, σ. 1.

αγοράς και της τιμής πώλησης ([14]). Ο αμετάκλητος καθορισμός των τιμών συναλλάγματος την 1η Ιανουαρίου 1999 σήμαινε την κατάργηση των διαφόρων τιμών αγοράς και πώλησης, όπως επίσης την κατάργηση της «διαφοράς» ως μέσου έκφρασης των εξόδων για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης.

(39) Επιπλέον, ο «συναλλαγματικός κίνδυνος», ένα στοιχείο κόστους που υπήρχε πριν από την εισαγωγή του ευρώ λόγω των διακυμάνσεων των τιμών συναλλάγματος μεταξύ των νομισμάτων, εξαλείφθηκε επίσης μετά τον καθορισμό των τιμών συναλλάγματος των νομισμάτων της ευρωζώνης την 1η Ιανουαρίου 1999.

(40) Παρά το γεγονός ότι το σενάριο που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Μαδρίτης το Δεκέμβριο του 1995 καθόρισε το βασικό πλαίσιο της μετάβασης, δεν έχουν ακόμη ρυθμιστεί πολλές πρακτικές λεπτομέρειες που έχουν σχέση με την τεχνική προετοιμασία της μετάβασης στη φάση 3. Κατά τη διάρκεια του έτους 1996, η Επιτροπή έλαβε γραπτές παρατηρήσεις και αιτήσεις εκ μέρους ενώσεων που εκπροσωπούν τους χρήστες για τα διάφορα θέματα της μετάβασης. Προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανησυχίες που εκφράστηκαν από αυτές τις ενώσεις και να προχωρήσει σε τεχνικές προετοιμασίες, η Επιτροπή διοργάνωσε, στις 15 Μαΐου 1997, μια στρογγυλή τράπεζα για τα πρακτικά θέματα της μετάβασης στο ευρώ. Αυτή η στρογγυλή τράπεζα αποτέλεσε ένα φόρουμ στο πλαίσιο του οποίου όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, δημόσια και ιδιωτικά, μπόρεσαν να συνδιαλεγούν και να εξετάσουν δύο μεγάλα σύνολα θεμάτων: τους πρακτικούς διακανονισμούς για την ομαλή μετάβαση στο ευρώ και τη βοήθεια που πρέπει να παρασχεθεί στους καταναλωτές για να προσαρμοστούν στο ευρώ ([15]).

(41) Στο πλαίσιο αυτών των δύο μεγάλων συνόλων ζητημάτων, οι συμμετέχοντες στη στρογγυλή τράπεζα εξέτασαν πολλά ζητήματα σχετικά με την ΟΝΕ, κυρίως το ζήτημα του «κόστους της τελικής μετατροπής κατά τη διάρκεια του 1999-2001 και κατά τη διάρκεια της τελικής μεταβολής». Η συζήτηση σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα αναφέρθηκε κυρίως στη μετατροπή των εθνικών νομισματικών μονάδων σε ευρώ (και αντίστροφα). Όσον αφορά την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων ενός εκ των συμμετεχόντων κρατών μελών στο νόμισμα κάποιου άλλου κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, οι συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι θα πρέπει να χρεώνονται έξοδα, λόγω του ότι «ενώ ο συναλλαγματικός κίνδυνος θα εξαφανισθεί και αυτό θα μειώσει τα έξοδα κατά 20 % περίπου, τα άλλα έξοδα θα παραμείνουν».

(42) Μετά τη στρογγυλή τράπεζα της 15ης Μαΐου 1997, η Επιτροπή δημιούργησε μια «ομάδα εμπειρογνωμόνων για τα τραπεζικά έξοδα μετατροπής σε ευρώ» (στο εξής «ομάδα εμπειρογνωμόνων»), παράλληλα με πολλές άλλες ομάδες. Αυτή η ομάδα εμπειρογνωμόνων, απαρτιζόμενη από εμπειρογνώμονες προερχόμενους από τις τράπεζες, τα συστήματα πληρωμής, τις επιχειρήσεις και τις οργανώσεις καταναλωτών, συνήλθε έξι φορές στις Βρυξέλλες (μεταξύ της 10ης Σεπτεμβρίου και της 20ής Νοεμβρίου 1997) και έλαβε γραπτές και προφορικές συμβολές από πολλές ενώσεις και οργανισμούς που δρουν στην αγορά. Έλαβε επίσης τη βοήθεια της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ).

(43) Η ομάδα εμπειρογνωμόνων είχε ως εντολή να εξετάσει εάν οι τράπεζες ήταν εξουσιοδοτημένες να χρεώνουν έξοδα για τη μετατροπή σε ευρώ, εάν είχαν την πρόθεση να το πράξουν, εάν ήταν απαραίτητο να θεσπιστούν νέοι κανόνες σε κοινοτικό επίπεδο και πώς θα μπορούσε να εξασφαλισθεί η διαφάνεια όλων των τιμών μετατροπής. Στην έκθεσή της στις 20 Νοεμβρίου 1997 ([16]), η ομάδα εμπειρογνωμόνων όρισε τη «μετατροπή» ως τη διαδικασία ανταλλαγής των εθνικών νομισμάτων των κρατών μελών της ευρωζώνης. Η μετατροπή αναφέρεται συνεπώς στον αριθμητικό υπολογισμό της έκφρασης εθνικών νομισματικών μονάδων σε μονάδες ευρώ, και αντίστροφα ([17]). Η έκθεση δηλώνει ρητά ότι δεν ασχολείται με τα έξοδα που έχουν σχέση με τις τραπεζικές υπηρεσίες ([18]).

(44) Η ευρωπαϊκή ομοσπονδία τραπεζών κατέθεσε τη μαρτυρία της στην ομάδα εμπειρογνωμόνων στις 24 Σεπτεμβρίου 1997. Κατά τη διάρκεια αυτής της σύσκεψης, ο πρόεδρος της ομάδας ζήτησε από την ευρωπαϊκή ομοσπονδία τραπεζών, εφόσον ήταν δυνατόν, να καταρτίσει κατάλογο των υπηρεσιών που συνδέονται ειδικά με το ευρώ και οι οποίες θα ήταν απαλλαγμένες εξόδων ή θα υποβάλλονταν σε έξοδα, και αυτό ανά χώρα. Με επιστολή στις 3 Οκτωβρίου 1997, η ευρωπαϊκή ομοσπονδία τραπεζών ζήτησε από την

([14]) Για την αγορά και την πώληση τραπεζογραμματίων και κερμάτων στο κοινό, αυτή η «διαφορά» καθορίζεται σε σχέση με μια τιμή αναφοράς στην αγορά. Στην παρούσα υπόθεση, νοείται ως τιμή αγοράς και πώλησης η τιμή που εφαρμόζεται από την τράπεζα για να αγοράσει τραπεζογραμμάτια από πελάτη ή να του τα πωλήσει. Αυτό σημαίνει ότι η τιμή αγοράς είναι κατώτερη από την τιμή αναφοράς, ενώ η τιμή πώλησης είναι υψηλότερη. Ανάλογα με το αν πρόκειται για πράξη αγοράς ή πώλησης, αυτή η «διαφορά» είναι ίση είτε με τη διαφορά μεταξύ τιμής αναφοράς και τιμής αγοράς ή με τη διαφορά μεταξύ τιμής πώλησης και τιμής αναφοράς. Για την ανταλλαγή νομισμάτων, η «διαφορά» (σε σχέση με την τιμή αναφοράς) μπορεί να είναι της τάξεως του 1 %. Για τις συναλλαγματικές πράξεις, αυτή η «διαφορά» είναι απλώς η διαφορά μεταξύ τιμής αγοράς και τιμής πώλησης. Η σημασία αυτών των διαφορών ποικίλλει σε συνάρτηση με τη μεταβλητότητα των αγορών. Μπορεί να είναι τόσο μικρές ώστε να μην υπερβαίνουν το 1/100 % (0,01 %) της νομισματικής μονάδας.

([15]) Βλέπε «Στρογγυλή τράπεζα για τα πρακτικά θέματα μετάβασης στο ευρώ. Σύνοψη και συμπεράσματα. Βρυξέλλες, 15 Μαΐου 1997»: http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/banks/expert.htm.

([16]) «Έκθεση της ομάδας εμπειρογνωμόνων για τα τραπεζικά έξοδα μετατροπής σε ευρώ» στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες, 20 Νοεμβρίου 1997, σ. 2.

([17]) Σε νομικό επίπεδο, η έννοια της μετατροπής, υπό την έννοια που αυτός ο όρος χρησιμοποιείται στην παρούσα υπόθεση, είναι πρακτικά άγνωστη, λόγω του ότι δεν υπάρχει κοινό σημείο μεταξύ της «μετατροπής» και άλλων παραπλήσιων νομικών εννοιών, όπως η «μετατρεψιμότητα» ή «η ανταλλαγή νομισμάτων». Η εθνική νομισματική μονάδα αποτελεί απλά περιγραφή (μεταβατική) του νομίσματος «ευρώ». Η νομική ταυτότητα ενός ποσού χρημάτων είναι ίδια, ανεξάρτητα από το αν εκφράζεται προσωρινά κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Πράγματι, οι πιο συγκρίσιμες περιπτώσεις σε νομικό επίπεδο είναι οι περιπτώσεις των μονάδων και των υποδιαιρέσεων ενός εθνικού νομίσματος. Τοιουτοτρόπως 70 pfennig αντιστοιχούν σε 0,70 DEM και η επιλογή ενός εκ των δύο τρόπων έκφρασης για τον υπολογισμό αυτού του ποσού δεν προκύπτει από εμπεριστατωμένη νομική ανάλυση αλλά υπαγορεύεται μάλλον από λόγους τεχνικής ευκολίας. Βλέπε «Έκθεση της ομάδας εμπειρογνωμόνων για τα τραπεζικά έξοδα μετατροπής σε ευρώ», Παράρτημα Α: Νομικές όψεις της προβληματικής των εξόδων μετατροπής

([18]) Βλέπε σημείο 4 «Τι είναι η μετατροπή;» της «Έκθεσης της ομάδας εμπειρογνωμόνων για τα τραπεζικά έξοδα μετατροπής σε ευρώ» στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες, 20 Νοεμβρίου 1997.

επιτροπή της ΟΝΕ να χορηγήσει αυτές τις πληροφορίες το αργότερο έως τις 10 Οκτωβρίου 1997. Στην έκθεσή της της 20ής Νοεμβρίου 1997, η ομάδα εμπειρογνωμόνων κατέληγε στο συμπέρασμα ότι «οι περισσότερες των τραπεζών έχουν την πρόθεση να υπολογίσουν έξοδα για την ανταλλαγή των εθνικών τραπεζογραμματίων των κρατών μελών της ευρωζώνης κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, αλλά αυτά τα έξοδα θα είναι λιγότερο υψηλά από ό,τι επί του παρόντος, επειδή έχει εξαλειφθεί ο συναλλαγματικός κίνδυνος. Τα έξοδα θα καλύπτουν το κόστος διαχείρισης, αποθήκευσης, ασφάλισης και επεξεργασίας, το κόστος ευκαιρίας της κατοχής αποθεμάτων τραπεζογραμματίων και τον κίνδυνο αποδοχής πλαστών τραπεζογραμματίων».

(45) Στην έκθεσή της η ομάδα εμπειρογνωμόνων συμπεραίνει και συστήνει κυρίως τα ακόλουθα:

— «Η ομάδα είναι της γνώμης ότι, για να ενθαρρυνθούν "οι καλές πρακτικές" για τις μετατροπές χωρίς έξοδα, η Επιτροπή θα πρέπει να συστήσει στις τράπεζες την εφαρμογή των αρχών που εκτίθεται στην παράγραφο 12. Αυτές οι αρχές δεν πρέπει να είναι δεσμευτικές».

— «Οι τράπεζες που έχουν το δικαίωμα να εισπράττουν έξοδα μετατροπής και οι οποίες επιθυμούν να κάνουν χρήση του δικαιώματος πρέπει να εφαρμόζουν αυστηρά τις τιμές μετατροπής [δηλαδή η τιμή που καθορίζεται αμετάκλητα σε σχέση με το ευρώ]. Η ομάδα συστήνει … να ανακοινώνεται κατά τρόπο διαφανή η εφαρμογή αυτής της τιμής και η χρέωση εξόδων και αυτή η διαφάνεια να αποτελεί τμήμα των προαναφερόμενων αρχών "καλής πρακτικής". Για να αποφευχθεί στο μέτρο του δυνατού το ενδεχόμενο να αποδίδουν οι καταναλωτές τα υπάρχοντα έξοδα στην εισαγωγή του ευρώ, η ομάδα συστήνει επίσης … την εφαρμογή αυτών των αρχών από τις τράπεζες, στο μέτρο του δυνατού, πριν από την 1η Ιανουαρίου 1999».

(46) Στις 23 Απριλίου 1998, η Επιτροπή θέσπισε «Σύσταση σχετικά με τα τραπεζικά έξοδα για την μετατροπή σε ευρώ» ([19]). Η σύσταση ορίζει «Ένα πρότυπο καλής πρακτικής» για τη μετατροπή ([20]) χωρίς έξοδα για ορισμένες πράξεις για τις οποίες υπάρχει υποχρέωση εκ του νόμου να μην χρεώνονται έξοδα και για ορισμένες άλλες πράξεις μετατροπής, προκειμένου να διευκολυνθεί η απρόσκοπτη εισαγωγή του ευρώ (άρθρο 2). Για παράδειγμα, οι τράπεζες είναι εκ του νόμου υποχρεωμένες να μετατρέπουν χωρίς έξοδα τις εισερχόμενες πληρωμές που είναι εκφρασμένες στη μονάδα ευρώ στην εθνική νομισματική μονάδα κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου. Η Επιτροπή συστήνει στις τράπεζες να μετατρέπουν εξίσου χωρίς έξοδα τις παρόμοιες εξερχόμενες πληρωμές.

(47) Το πρότυπο καλής πρακτικής δεν περιλαμβάνει την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης χωρίς έξοδα. Η σύσταση δεν περιορίζει την ελευθερία των τραπεζών να καθορίσουν ανεξάρτητα τα έξοδα, σε συνάρτηση με την εμπορική πολιτική κάθε τράπεζας.

([19]) ΕΕ L 130 της 1.5.1998, σ. 22.

([20]) Η «μετατροπή» κατά την έννοια της σύστασης είναι η μετατροπή ενός νομισματικού ποσού από μια εθνική νομισματική μονάδα στη μονάδα ευρώ και αντίστροφα, βάσει του συντελεστή μετατροπής σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1103/97.

(48) Η μόνη «υποχρέωση» την οποία επιβάλλει η σύσταση στις τράπεζες όσον αφορά την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων και κερμάτων των κρατών μελών της ευρωζώνης έχει σχέση με τη διαφάνεια: οι τράπεζες πρέπει να καταδεικνύουν σαφώς την εφαρμογή των τιμών μετατροπής σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1103/97, και να αναγράφουν χωριστά από την τιμή μετατροπής τα κάθε είδους έξοδα που ενδεχομένως εισπράχτηκαν (άρθρο 3 παράγραφος 1). Η σύσταση ορίζει επίσης ότι οι τράπεζες πρέπει να ανακοινώνουν με σαφή και διαφανή τρόπο τα έξοδα μετατροπής και ανταλλαγής παρέχοντας στους πελάτες τους εκ των προτέρων (ex ante) γραπτές πληροφορίες και εκ των υστέρων (ex post) ειδικές πληροφορίες για τα έξοδα μετατροπής και ανταλλαγής που αντίστοιχα προτίθενται να εισπράξουν ή έχουν ήδη εισπράξει (άρθρο 3 παράγραφος 2).

(49) Η σύσταση ορίζει επίσης ότι οι τράπεζες πρέπει να ενημερώσουν τους πελάτες τους το συντομότερο δυνατό πριν από την 1η Ιανουαρίου 1999 εάν και σε ποιο βαθμό εφαρμόζουν τη σύσταση (άρθρο 4 παράγραφος 2). Συστήνεται επίσης στις τράπεζες να δημοσιεύουν, είτε ατομικά είτε ομαδικά, την πρόθεσή τους να εφαρμόσουν τη σύσταση (άρθρο 4 παράγραφος 3).

(50) Στις 8 Δεκεμβρίου 1998, η Επιτροπή δημοσίευσε μια έκθεση με τον τίτλο «Εφαρμογή της σύστασης της Επιτροπής σχετικά μετατραπεζικά έξοδα για τη μετατροπή του ευρώ» ([21]). Αυτή η έκθεση παρουσιάζει τις πληροφορίες που έλαβε η Επιτροπή από τις ευρωπαϊκές ενώσεις τραπεζών, οι οποίες αναλύουν λεπτομερώς τον τρόπο με τον οποίο τα μέλη αυτών των ενώσεων προτίθενται να εφαρμόσουν τη σύσταση. Τον Ιούλιο του 1998, η Επιτροπή ζήτησε από 4 τραπεζικές ενώσεις (Savings Banks Group, the European Association of Cooperative Banks και European Mortgage Federation) να της υποβάλουν έκθεση, πριν από την 1η Νοεμβρίου 1998, για να μπορέσει να αξιολογήσει το κατά πόσο οι τράπεζες μέλη αυτών των ενώσεων είχαν την πρόθεση να εφαρμόσουν τη σύσταση και, σε περίπτωση κατάφασης, υπό ποια μορφή. Η αξιολόγηση και οι πληροφορίες που ανακοινώθηκαν από κάθε ένωση παρουσιάζονται στα παραρτήματα της έκθεσης.

(51) Όσον αφορά τη Γερμανία, η έκθεση τονίζει κυρίως τα ακόλουθα:

«Εφαρμογή της σύστασης σε κάθε συμμετέχον κράτος μέλος

Η κεντρική πιστωτική επιτροπή (ZKA), η οποία εκπροσωπεί το σύνολο του γερμανικού πιστωτικού τομέα, αποφάσισε να εφαρμόσει τις διατάξεις της σύστασης. Η Bundesverband deutscher Banken δήλωσε ότι όλα τα μέλη της είχαν την πρόθεση να εφαρμόσουν τη σύσταση. Αυτό ισχύει επίσης για τις γερμανικές τράπεζες που αποτελούν μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης συνεταιριστικών τραπεζών (EACB) και του ευρωπαϊκού ομίλου ταμιευτηρίων (ESBG).

… … … …

([21]) Αυτό το έγγραφο ευρίσκεται στη διάθεση του κοινού στην ιστοσελίδα του Διαδικτύου ttp://europa.eu.int/comm/dgs/internal_market/ (συμπεριλαμβανομένων των παραρτημάτων).

Πληροφορίες που απευθύνονται στους πελάτες ...

Στη Γερμανία, χώρα στην οποία οι τράπεζες έχουν εκδώσει πολλές δημοσιεύσεις για την εισαγωγή του ευρώ, οι τράπεζες μέλη της ευρωπαϊκής ομοσπονδίας τραπεζών (EBF) θα εξηγήσουν το περιεχόμενο της σύστασης με επιστολές ή δελτία».

2. **Η κατάσταση στη Γερμανία**

(52) Γενική παρουσίαση της κατάστασης από νομική και οικονομική άποψη έγινε κατά τη διάρκεια της ακρόασης την 1η Φεβρουαρίου 2001 και στις 2 Φεβρουαρίου 2001. Σύμφωνα με αυτή την παρουσίαση και σύμφωνα με τη Westdeutsche Landesbank, είχε πραγματοποιηθεί σειρά συσκέψεων μεταξύ των εμπορικών τραπεζών και της Bundesbank πριν από τον Οκτώβριο του 1997.

(53) Στις 8 Ιουλίου 1997, πραγματοποιήθηκε στη Φρανκφούρτη σύσκεψη μεταξύ πολλών εμπορικών τραπεζών και της Bundesbank. Κατά τη διάρκεια αυτής της σύσκεψης, οι συμμετέχοντες συζήτησαν τις συνέπειες της εισαγωγής του ευρώ, για την αγορά και την πώληση ξένων τραπεζογραμματίων και κερμάτων ([22]).

(54) Ύστερα από αυτή τη σύσκεψη, η Bundesbank απέστειλε στις εμπορικές τράπεζες, στις 22 Ιουλίου 1997, ένα ερωτηματολόγιο σχετικά με την αγορά και την πώληση τραπεζογραμματίων στη λιανική και τη χονδρική αγορά ([23]). Οι αποδέκτες του ερωτηματολογίου κλήθηκαν να χορηγήσουν πληροφορίες για τον όγκο των ανταλλαγέντων τραπεζογραμματίων, τη διαφάνεια των εξόδων κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, τις συνέπειες για τις πράξεις με μικρά ποσά στην περίπτωση που η Bundesbank θα προσέφερε χωρίς έξοδα υπηρεσία στο κοινό, και τις συνέπειες για τις πράξεις που αφορούσαν μεγάλα ποσά εάν η Bundesbank προσέφερε χωρίς έξοδα υπηρεσία επαναπατρισμού των τραπεζογραμματίων στις εμπορικές τράπεζες. Η Bundesbank θα εξέταζε εμπιστευτικά τις απαντήσεις κάθε τράπεζας.

(55) Μετά τη σύσκεψη της 8ης Ιουλίου 1997 και το ερωτηματολόγιο της Bundesbank της 22ας Ιουλίου 1997, τέσσερις εμπορικές τράπεζες (η Commerzbank AG, η Deutsche Verkehrsbank AG, η Reisebank AG και η Westdeutsche Landesbank) απέστειλαν, στις 25 Ιουλίου 1997, επιστολή στην Bundesbank με την οποία δήλωναν ότι κατά την άποψή τους η διαφορά μεταξύ τιμών αγοράς και τιμών πώλησης για τα νομίσματα της ευρωζώνης θα έπρεπε να διατηρηθεί, και αυτό επειδή δεν μπορούσαν να πραγματοποιηθούν εγκαίρως οι απαραίτητες ηλεκτρονικές αλλαγές και εξίσου επειδή κάθε προσαρμογή θα συνεπαγόταν συμπληρωματικά έξοδα που θα κατάληγαν σε υψηλότερα έξοδα για τους πελάτες ([24]):

«… Οι κεντρικές τράπεζες των χωρών που συμμετέχουν είναι υποχρεωμένες, μετά τον καθορισμό των τιμών συναλλάγματος, να ανταλλάσσουν τα νομίσματα της ευρωζώνης χωρίς έξοδα. Εντούτοις, ούτε η Bundesbank ούτε οι περιφερειακές κεντρικές τράπεζες (Landeszentralbanken), δεν έχουν συμφέρον να αναλάβουν τις υπηρεσίες που παρέχονται από τις τράπεζες στους ιδιώτες, στο μέτρο που θα πρέπει να δημιουργηθεί νέα διάρθρωση προς το σκοπό αυτό.

Με την προβλεπόμενη υποχρέωση της κεντρικής τράπεζας να αγοράζονται χωρίς έξοδα τα νομίσματα των κρατών της ευρωζώνης, θα υπάρξει αναπόφευκτα συρροή των καταναλωτών προς τις Landeszentralbanken, στο μέτρο που οι εμπορικές τράπεζες, για λόγους κόστους, θα αρνούνται να αγοράσουν τα νομίσματα χωρίς την εφαρμογή "διαφοράς" μεταξύ τιμών αγοράς και πώλησης.

Ο κύκλος εργασιών στον τομέα του συναλλάγματος των θυγατρικών τραπεζών στη Γερμανία ανέρχεται σε 16 δισεκατομμύρια DEM. Σε αυτό το ποσό πρέπει να προστεθεί ο κύκλος εργασιών των πράξεων ανταλλαγής και διακανονισμού σε DEM με τις αντίστοιχες ξένες τράπεζες. Ο όγκος των αγορών από τους πελάτες και ο όγκος των επαναπατρισμών θα εκτιμηθεί με τη μεσολάβηση χωριστού ερωτηματολογίου της Bundesbank.

Η πρακτική εφαρμογή των απαραίτητων μέτρων συζητήθηκε μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που επιδίδονται σε πράξεις συναλλάγματος σε μεγάλη κλίμακα.

Έκριναν πολύ προβληματική τη χρέωση εξόδων για να αντικατασταθεί η διαφορά μεταξύ τιμών αγοράς και πώλησης.

Μετά τη συζήτηση, όλοι οι συμμετέχοντες απέρριψαν κατ' αρχήν κάθε μεταβολή, στο μέτρο που το συνεπαγόμενο κόστος ηλεκτρονικής προσαρμογής θα καθιστούσε την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων ακριβότερη και το κοινό δεν θα αποδεχόταν πολύ υψηλότερα τέλη. Οι πολίτες δεν θα μπορέσουν να κατανοήσουν την επιβολή προμήθειας δεδομένου ότι οι τιμές συναλλάγματος είναι σταθερές και οι εθνικές τράπεζες αγοράζουν σε σταθερές τιμές.

Πρέπει επίσης να τονισθεί ότι οι απαραίτητες ηλεκτρονικές μετατροπές δεν μπορούν να γίνουν σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα.

Μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε στους εταίρους μας για τις πράξεις σε ευρώ κατέδειξε ότι οι ξένες τράπεζες επιμένουν επίσης στη διατήρηση της "διαφοράς".

([22]) Απάντηση της Westdeutsche Landesbank στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, σ. 16 (φάκελος σ. 3985).

([23]) Απάντηση της Westdeutsche Landesbank στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, σ. 16 (φάκελος σ. 3985).

([24]) «Auswirkungen der EWWU auf das Sortengeschäft», επιστολή της Interessengemeinschaft Sortenhandel c/o[…]* (Deutsche Verkehrsbank AG) στον […]* (Landeszentralbank Hessen) της 25ης Ιουλίου 1997, υπογεγραμμένη από την Commerzbank AG, την Deutsche Verkehrsbank AG, τη Reisebank AG και τη Westdeutsche Landesbank, αντίγραφο της οποίας απεστάλη στην Deutsche Bundesbank, στην Bundesverband deutscher Banken, στη Bundesverband der Deutschen Volksbanken und Raiffeisenbanken καθώς και στην Deutscher Sparkassen und Giroverband (φάκελος σ. 2965 και εξής).

Ο διαχωρισμός μεταξύ σταθερής τιμής συν προμήθεια για τις πράξεις με τους πελάτες και της διατήρησης περιθωρίων για τις διατραπεζικές πράξεις μπορεί να είναι εφικτός για τις τράπεζες που έχουν θυγατρικές, στο μέτρο που οι πρώτες μπορεί να έχουν άμεση επίδραση στις δεύτερες. Αντιθέτως, στον τομέα των ταμιευτηρίων και των συνεταιριστικών τραπεζών, μια τέτοια προσέγγιση θα μπορούσε δύσκολα να εφαρμοστεί, επειδή τα ταμιευτήρια και οι συνεταιριστικές τράπεζες, οι οποίες είναι ανεξάρτητες, δεν είναι διατεθειμένες να δεχτούν να χρεώνουν σταθερές τιμές συν προμήθεια στους πελάτες τους, ενώ οι ίδιες θα πρέπει να εφαρμόζουν τις τιμές αγοράς/πώλησης με τους κεντρικούς οργανισμούς τους.

Για τους προαναφερόμενους λόγους, οι υπογράφοντες, ως ειδικοί στις πράξεις συναλλάγματος, υποστηρίζουν τη διατήρηση των τιμών αγοράς και πώλησης και των ήδη ισχυουσών διαδικασιών, προκειμένου να αποφευχθούν τα οποιαδήποτε προβλήματα λίγο πριν από την εισαγωγή του ευρώ».

(56) Οι εμπορικές τράπεζες απάντησαν στο ερωτηματολόγιο της Bundesbank που αναφέρεται ανωτέρω (αιτιολογική σκέψη 54) τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 1997 ([25]).

(57) Μετά το ανεπίσημο συμβούλιο ECOFIN στις 12 kai 13 Σεπτεμβρίου 1997 στο Λουξεμβούργο, διοργανώθηκε σύσκεψη στη Φρανκφούρτη μεταξύ των εμπορικών τραπεζών και της Bundesbank στις 15 Σεπτεμβρίου 1997. Αυτή η σύσκεψη επέτρεψε να προσδιοριστεί ότι η χρέωση τελών υπό τη μορφή της διαφοράς μεταξύ τιμών αγοράς και πώλησης δεν θα ήταν δυνατή μετά την 1η Ιανουαρίου 1999. Όλα τα τέλη θα πρέπει να ορίζονται χωριστά:

«Εξετάσθηκε επίσης το πρόβλημα των τελών, κυρίως των τελών συναλλάγματος. Την 1η Σεπτεμβρίου 1997, οι περιφερειακές κεντρικές τράπεζες απέστειλαν ταχυδρομικά ένα ερωτηματολόγιο, προκειμένου να προσδιορίσουν αν οι εμπορικές τράπεζες θα χρέωναν τέλος για την ανταλλαγή εθνικών τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης ή αν θα εφάρμοζαν διαφορά μεταξύ των δύο τιμών συναλλάγματος. Σχετικά με το θέμα, η Bundesbank δήλωσε ότι η χρέωση εξόδων μέσω διαφοράς δεν θα ήταν δυνατή. Η μόνη πιθανή λύση θα ήταν η επιβολή προμήθειας».

3. **Πραγματικά περιστατικά**

(58) Τον Απρίλιο τον 1997, η GWK Bank, με τα 68 ανταλλακτήρια συναλλάγματος που διαθέτει (εκ των οποίων 33 στους μεγάλους σταθμούς και 25 κατά μήκος των συνόρων) ενδιαφέρθηκε να μάθει πώς χρεώνεται η αγορά και η πώληση τραπεζογραμματίων των κρατών της ευρωζώνης μετά την εξαφάνιση της διαφοράς μεταξύ τιμών αγοράς και τιμών πώλησης, την 1η Ιανουαρίου 1999.

(59) Η GWK Bank ήρθε σε επαφή με έναν παρόμοιο οργανισμό της Γερμανίας, την Reisebank AG (η οποία διαθέτει 59 ανταλλακτήρια συναλλάγματος στους μεγάλους σταθμούς και κατά μήκος των συνόρων), για να τους επισημάνει αρχικά ότι η Deutsche Bundesbank θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει το δίκτυό της που ανέρχεται περίπου σε 200 ανταλλακτήρια για να προσφέρει χωρίς έξοδα υπηρεσίες αγοράς τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης στο κοινό κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου (από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2001), κατ' εφαρμογή του άρθρου 52 του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ). Αυτό θα αποτελούσε απειλή όχι μόνο για τη Reisebank AG, αλλά εξίσου για το κύριο τμήμα της GWK Bank, που είναι η αγορά και η πώληση DEM.

(60) Η GWK Bank πίεσε ρητά τη Reisebank AG να ξεκινήσει συζητήσεις με τις άλλες γερμανικές τράπεζες, για να προσπαθήσει κυρίως να κατοχυρώσει ότι η Deutsche Bundesbank δεν θα παρείχε στους καταναλωτές υπηρεσία χωρίς έξοδα μέσω του δικτύου των 200 ανταλλακτηρίων που διαθέτει.

(61) Οι συζητήσεις και επαφές κατέληξαν στη διοργάνωση σύσκεψης στις εγκαταστάσεις της Deutsche Verkehrsbank AG (Φρανκφούρτη), στις 15 Οκτωβρίου 1997, όπου πολλές γερμανικές τράπεζες συμφώνησαν για τον καθορισμό των τιμών.

(62) Τα γραπτά τεκμήρια της παράβασης εξευρίσκονται στις εκθέσεις των συσκέψεων και στις τηλεφωνικές συνομιλίες που διαπιστώθηκαν κατά τη διάρκεια των ελέγχων της 20ής Οκτωβρίου 1999 και της 21ης Οκτωβρίου 1999 στις εγκαταστάσεις GWK Bank (Diemen) στις Κάτω Χώρες.

3.1. *Σύσκεψη της 29ης Απριλίου 1997 μεταξύ GWK Bank και Reisebank AG*

(63) Στις 29 Απριλίου 1997, πραγματοποιήθηκε στη Φρανκφούρτη σύσκεψη μεταξύ GWK Bank και Reisebank AG ([26]). Σύμφωνα με τα πρακτικά αυτής της σύσκεψης, η GWK Bank εξέφρασε την έκπληξή της για την περιορισμένη γνώση που διέθετε η Reisebank AG για τις αλλαγές που μπορούσαν να επέλθουν στην αγορά συναλλάγματος των τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης μετά την 1η Ιανουαρίου 1999. Η Reisebank AG είχε την εντύπωση ότι τα περιθώρια συναλλάγματος και η διάρθρωση των εξόδων για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης θα συνέχιζαν να υπάρχουν έως την εισαγωγή των μετρητών σε ευρώ, το 2002:

«Πρακτικά της σύσκεψης της 29ης Απριλίου το 1997 με την Deutsche Reisebank ([27]) σχετικά με το πρόβλημα του ευρώ, η οποία πραγματοποιήθηκε στη Φρανκφούρτη (2 Μαΐου 1997).

…

([25]) Απάντηση της Westdeutsche Landesbank στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, σ. 17 (φάκελος σ. 3986).

([26]) «Gespreksverslag van 29 april 1997 met de Deutsche Reisebank inzake de Euro-problematiek in Frankfurt». Παρόντες: κ. […]* (Reisebank AG), κ. […]* (Reisebank AG), κ. […]* (GWK), κ. […]* (GWK)· cc: κκ […]* (GWK), […]* (GWK) και […]* (GWK)· υπόμνημα αριθ. AS/HB/Orig97/061 της 2ας Μαΐου 1997 (φάκελος σ. 2939 και εξής).

([27]) Τα έγγραφα που εξευρέθηκαν στις εγκαταστάσεις της GWK αναφέρονται σχεδόν πάντα στην Reisebank AG ως Deutsche Reisebank.

Το αίσθημα που κυριάρχησε κατά τις συζητήσεις ήταν η έκδηλη έκπληξη της GWK για την έλλειψη ενημερωμένων πληροφοριών της Deutsche Reisebank και η έκπληξη της Deutsche Reisebank σχετικά με τη θέση που υιοθετήθηκε από την Deutsche Bundesbank και με άλλα (βραχυπρόθεσμα) προβλήματα που έχουν σχέση με το ευρώ.»

Ισχυρισμοί της Deutsche Reisebank

Οι αντιπρόσωποι της Deutsche Reisebank εκτιμούσαν ότι ήταν έτοιμοι για την άφιξη του ευρώ. Η ανάπτυξη του προϊόντος «πωλήσεις με πιστωτικές κάρτες», το άνοιγμα ανταλλακτηρίων συναλλάγματος στα ανατολικά σύνορα της Γερμανίας και η βελτίωση των μεριδίων αγοράς της τράπεζας στην αγορά συναλλάγματος αποτελούσαν επαρκή αντισταθμίσματα για να αντιμετωπισθεί με εμπιστοσύνη το μέλλον. Σε αυτό το σενάριο εντούτοις η Deutsche Reisebank υποθέτει ότι το πρόβλημα του ευρώ δεν θα τεθεί πριν από το 2002. Πιστεύει ότι δεν θα υπάρξει αλλαγή στις αγορές συναλλάγματος μετρητών μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1999 και 1ης Ιουλίου 2002 (ή από το Μάιο του 1998), και συγκεκριμένα ότι:

1. η παρούσα διάρθρωση των περιθωρίων θα διατηρηθεί·

2. η παρούσα διάρθρωση των προμηθειών θα διατηρηθεί·

3. το παρόν δίκτυο εγκατάστασης των ανταλλακτηρίων συναλλάγματος θα παραμείνει αμετάβλητο.

(64) Οι πληροφορίες τις οποίες παρείχε η GWK Bank στη Reisebank AG κατά τη σύσκεψη δημιούργησαν έκπληξη και ανησυχία σε αυτούς τους τελευταίους. Τα κύρια ερωτήματα που τέθηκαν ήταν τα ακόλουθα:

— τα περιθώρια συναλλάγματος επρόκειτο να εξαλειφθούν το 1999 και να αντικατασταθούν από προμήθεια,

— οι εθνικές κεντρικές τράπεζες, υπό την επιρροή του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ), επρόκειτο να ασκήσουν πιέσεις στις εμπορικές τράπεζες για να μειωθούν τα τραπεζικά έξοδα κατά την 1η Ιανουαρίου 1999,

— η εθνική τράπεζα των Κάτω Χωρών είχε αποφασίσει ότι η εφαρμογή του άρθρου 52 έναντι των ολλανδικών εμπορικών τραπεζών θα συνίστατο σε χωρίς έξοδα υπηρεσία για τον επαναπατρισμό των ξένων τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης στη χώρα καταγωγής τους. Άλλες κεντρικές τράπεζες προέβλεπαν να θέσουν σε λειτουργία μια υπηρεσία συναλλάγματος χωρίς έξοδα για το ευρύ κοινό,

— υπήρχαν φήμες σύμφωνα με τις οποίες οι γερμανικές εμπορικές τράπεζες ήταν διατεθειμένες να προτείνουν υπηρεσία χωρίς έξοδα για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης από την 1η Ιανουαρίου 1999.

(65) Τα πρακτικά της σύσκεψης αναφέρουν τα ακόλουθα σχετικά με τα προαναφερόμενα σημεία:

«Διαβίβαση πληροφοριών από την GWK

Οι πληροφορίες που χορηγήσαμε δημιούργησαν σχετική δυσπιστία και φόβο.

Αυτές οι πληροφορίες είναι οι ακόλουθες:

1. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι τα περιθώρια θα εξαλειφθούν το 1999, γεγονός που θα δημιουργήσει πιέσεις στα κέρδη. Στις Κάτω Χώρες, οι τράπεζες θεωρούν ότι το περιθώριο θα ισούται με μηδέν και θα πρέπει να αντικατασταθεί με προμήθεια. Η κοινή γνώμη θα έχει ενδεχομένως δυσμενή άποψη για αυτήν την υψηλότερη προμήθεια.

2. Η κεντρική τράπεζα των Κάτω Χωρών επιχείρησε (και, σύμφωνα με τον κ. […]*, συνεχίζει να επιχειρεί) να παροτρύνει τις τράπεζες να ζητήσουν αισθητά χαμηλότερη αμοιβή για την ανταλλαγή μετρητών της ευρωζώνης και μόνο χάρη στην επιμονή των τραπεζών (σύμφωνα με τις πληροφορίες της GWK) διαπιστώνεται ελαφρά βελτίωση της θέσης της κεντρικής τράπεζας των Κάτω Χωρών. Αυτό μας ωθεί στο συμπέρασμα ότι οι άλλες κεντρικές τράπεζες (υπό την επιρροή του ΕΝΙ) ασκούν παρόμοιες πιέσεις στις εμπορικές τράπεζες.

3. Αυτές οι "πολιτικές" πιέσεις καθώς και το άρθρο 52 αποτέλεσαν την αιτία έρευνας του ΕΝΙ στις μεγάλες εμπορικές τράπεζες, ενώ η GWK (ήταν μια από τις μικρές τράπεζες που συμμετείχε (λόγω της εξειδίκευσής της).

4. Η εθνική τράπεζα των Κάτω Χωρών επιθυμεί να ερμηνεύσει το άρθρο 52 με πολύ αυστηρό τρόπο, κυρίως ότι οι ευρωπαϊκές κεντρικές τράπεζες είναι υποχρεωμένες να επαναπατρίσουν χωρίς έξοδα τα πλεονάσματα τραπεζογραμματίων των χωρών της ευρωζώνης προς τη χώρα προέλευσης και ότι δεν επιθυμούν να τροποποιήσουν την υπάρχουσα υποδομή της αγοραπωλησίας (λιανικής) συναλλάγματος κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

5. Η εθνική τράπεζα των Κάτω Χωρών υιοθέτησε αυτή τη θέση αφού ενημερώθηκε (κυρίως από την GWK) για τα προβλήματα που μπορούσαν να αντιμετωπισθούν.

6. Η GWK και οι μεγάλες τράπεζες διερευνούν τη δυνατότητα να μετατραπεί η παρούσα διάρθρωση της αμοιβής που βασίζεται σε περιθώριο και προμήθεια σε μια αμοιβή αμιγώς βασισμένη σε προμήθεια από τις αρχές του 1999 προκειμένου να αποφευχθεί, παράλληλα με την έντονα διαφημιζόμενη εισαγωγή του ευρώ, η αύξηση των εξόδων.

7. Ειδικότερα, η Deutsche Bundesbank και η γαλλική και η ιταλική κεντρική τράπεζα επέμειναν στην ευρεία ερμηνεία του άρθρου 52 έτσι ώστε το κοινό να μπορεί να επωφεληθεί από τη χωρίς έξοδα παροχή υπηρεσίας.

8. Ορισμένες φήμες (σύμφωνα με τον κ. […]*) αφήνουν να εννοηθεί ότι οι εμπορικές γερμανικές τράπεζες είναι διατεθειμένες να προσφέρουν στο κοινό πράξεις συναλλάγματος μετρητών χωρίς έξοδα.

9. Αυτό σημαίνει ότι δεν θα μπορούν πιθανόν να τεθούν σε εφαρμογή οι αλλαγές τις οποίες προέβλεψε η Deutsche Reisebank».

(66) Σύμφωνα με τα πρακτικά της σύσκεψης, η Reisebank AG πίστευε ότι οι πληροφορίες της GWK δεν ήταν ορθές. Αποφάσισε να έρθει σε επαφή με την Bundesbank και τις εμπορικές τράπεζες προκειμένου να επιστήσει την προσοχή τους στα προβλήματα που συνδέονται με την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης την 1η Ιανουαρίου 1999:

«Αντίδραση της Deutsche Reisebank

Είναι εμφανής η δυσπιστία για την επερχόμενη απειλή. Εν μέρει λόγω της παρουσίας μας και της πεποίθησής μας όσον αφορά τις δηλώσεις μας, αυτή η δυσπιστία μεταβλήθηκε σε ανησυχία.

Η Deutsche Reisebank δεν γνώριζε για την έρευνα του ΕΝΙ. Της διαβιβάσαμε αντίγραφο.

Ενέργειες

Η Deutsche Reisebank θα έρθει σε επαφή με την Bundesbank και τα άλλα τραπεζικά ιδρύματα προκειμένου να δοθεί και στη Γερμανία εξίσου η απαραίτητη προσοχή όσον αφορά τα προβλήματα ανταλλαγής μετρητών σε ευρώ. Συμφωνήσαμε να ενημερωνόμαστε αμοιβαία για την εξέλιξη της κατάστασης».

(67) Τα πρακτικά της σύσκεψης σημειώνουν επίσης τις ομοιότητες διάρθρωσης μεταξύ GWK Bank και Reisebank AG, καθώς και τις αλληλεπικαλύψεις στα προϊόντα που προτείνουν. Οι δύο τράπεζες χρέωναν, για την ανταλλαγή μετρητών, έξοδα ανερχόμενα στο 3,5 % της αξίας της πράξης:

«Λοιπές πληροφορίες

Η Deutsche Reisebank διαθέτει περίπου 60 ανταλλακτήρια (κυρίως στους σταθμούς) και απαριθμεί περίπου 300 εταίρους.

Υπάρχει σαφής αλληλοεπικάλυψη μεταξύ ορισμένων συνόλων προϊόντων, όπως για παράδειγμα:

Αυτόματα ανταλλακτήρια συναλλάγματος Western Union για τις συναλλαγματικές πράξεις — πωλήσεις με κάρτες υπό κατασκευή.

Περίπου 50 άτομα εργάζονται στα κεντρικά γραφεία. Η μητρική εταιρεία της Deutsche Reisebank έχει αναθέσει τα καθήκοντά της αυτοματοποίησης στη Central Cashier.

Περίπου 80 % των κερδών προέρχονται από πράξεις συναλλάγματος και τα συνολικά τους κέρδη θα μειωθούν κατά 40 % μετά την εισαγωγή του ευρώ (δεν είναι σαφές το κατά πόσον αυτά τα στοιχεία βασίζονται σε περιορισμένη ή εκτεταμένη ευρωζώνη). Το περιθώριο και η προμήθεια που χρεώνονται ανέρχονται, όπως και στην περίπτωση της GWK, σε 3,5 % περίπου».

(68) Στην απάντησή της στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, η Reisebank AG ([28]) παραδέχεται ότι δεν είχε επίγνωση των σημαντικών αλλαγών που θα πραγματοποιηθούν στις πράξεις συναλλάγματος που αφορούν τα νομίσματα των χωρών της ευρωζώνης κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, και ιδίως του γεγονότος ότι πρέπει να εγκαταλειφθούν οι τιμές αγοράς και πώλησης για την ανταλλαγή νομισμάτων της ευρωζώνης.

3.2. *Επαφές της 5ης Μαΐου 1997 μεταξύ GWK Bank και Reisebank AG*

(69) Μια εβδομάδα μετά τη σύσκεψη της 29ης Απριλίου 1997, η GWK Bank απέστειλε δύο έγγραφα στη Reisebank AG, με φαξ της 5ης Μαΐου 1997 ([29]):

(70) Το πρώτο έγγραφο ήταν αντίγραφο του συμπληρωμένου «ερωτηματολογίου προς τις εμπορικές τράπεζες και τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος», το οποίο είχε υποβληθεί στην κεντρική τράπεζα των Κάτω Χωρών ([30]). Επρόκειτο για το ερωτηματολόγιο του ΕΝΙ όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 52 (ανταλλαγή με ισοτιμία των τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης μεταξύ 1999 και 2002). Αυτό το ερωτηματολόγιο είχε αποσταλεί από το ΕΝΙ στις εθνικές κεντρικές τράπεζες, προκειμένου να διαβιβάσουν πληροφορίες για τον ετήσιο όγκο των ανταλλαγών τραπεζογραμματίων, τα διαθέσιμα μέσα για τον επαναπατρισμό των τραπεζογραμματίων, τον όγκο αγοράς και πώλησης νομισμάτων της ευρωζώνης, τις εποχιακές διακυμάνσεις, τις υπάρχουσες διαφορές τιμών αγοράς και πώλησης, τις προμήθειες καθώς και την κατανομή των στοιχείων κόστους. Οι εθνικές κεντρικές τράπεζες, στη βάση κριτηρίων επιλογής καθορισμένων από την καθεμία από αυτές, απέστειλαν το ερωτηματολόγιο ΕΝΙ σε ένα αντιπροσωπευτικό σύνολο εθνικών τραπεζών και ανταλλακτηρίων συναλλάγματος.

(71) Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει ένα τμήμα με τον τίτλο «Καλείσθε να υποβάλετε σχόλια και υποδείξεις για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης σε χωριστές σελίδες, εφόσον το επιθυμείτε». Προκειμένου να διατηρηθεί το σύνολο αυτών των εσόδων μετά την 1η Ιανουαρίου 1999, η GWK Bank πρότεινε ένα ενιαίο τέλος ύψους 3,8 % για την ανταλλαγή του συνόλου των νομισμάτων της ευρωζώνης:

«Το συνολικό εισόδημα που εισπράττεται σε κανονική πράξη συναλλάγματος νομισμάτων της ευρωζώνης ανέρχεται περίπου σε 3,8 % περίπου. Προκειμένου να

([28]) Απάντηση της Reisebank AG στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, σ. 21 και εξής (φάκελος 3715 και εξής).

([29]) Φαξ της 5ης Μαΐου 1997 του […]* i.A.v. […]* (GWK) προς […]* (ReiseBank AG), φαξ αριθ. 97.066 (φάκελος σ. 2942 και εξής). Αυτά τα δύο έγγραφα βρέθηκαν κατά τους ελέγχους που πραγματοποιήθηκαν στις εγκαταστάσεις της GWK.

([30]) «Ερωτηματολόγιο στις εμπορικές τράπεζες και τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος», της 13ης Ιανουαρίου 1997, AS/NvdN/HB/Orig97/002 (φάκελος σ. 2943 και εξής).

διατηρηθεί η υπηρεσία που παρέχεται στο κοινό για την ανταλλαγή των νομισμάτων της ευρωζώνης που κυκλοφορούν, είναι απαραίτητο να προβλεφθεί αντισταθμιστική προμήθεια.

Ποσό που εισπράττεται σε κανονική πράξη συναλλάγματος νομισμάτων των χωρών της ευρωζώνης

(350 NLG × 3,8 %) = 13,30 NLG

Συνολικό κόστος κανονικής πράξης συναλλάγματος νομισμάτων των χωρών της ευρωζώνης = 11,60 NLG.

Δεν θα υπάρξει μείωση του κόστους μας μετά την 1η Ιανουαρίου 1999 και από την άποψη του ευρώ, δεν είναι δυνατόν να διατηρηθούν διαφορετικές προμήθειες για τα νομίσματα της ευρωζώνης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο προτείνουμε ένα τέλος ύψους 3,8 % σε κανονική πράξη (χωρίς καμία έκπτωση) ανταλλαγής νομισμάτων της ευρωζώνης. Ένα ποσοστό κατώτερο του 3,8 % θα ήταν πολύ χαμηλό, κυρίως για τα νομίσματα της ευρωζώνης που σημειώνουν σχετικά χαμηλό κύκλο εργασιών (δηλαδή τα άλλα νομίσματα πέραν του DEM, BEF και FRF). Οι χαμηλοί κύκλοι εργασιών καταλήγουν σε μεγαλύτερες απώλειες τόκων και σχετικά υψηλότερα διοικητικά έξοδα.

Η ολλανδική κεντρική τράπεζα διαθέτει συμπληρωματικές λεπτομερείς παρατηρήσεις τις οποίες τις διαβιβάσαμε επ' ευκαιρία του ερωτηματολογίου.

Αν επιθυμείτε να λάβετε αντίγραφο των σχολίων μας, παρακαλούμε απευθυνθείτε στην κεντρική τράπεζα».

(72) Το δεύτερο έγγραφο που απεστάλη από την GWK Bank στη Reisebank AG περιλαμβάνει συμπληρωματικά λεπτομερή σχόλια της GWK Bank στο ερωτηματολόγιο ENI. Ωστόσο το έγγραφο εξηγεί ότι για να διατηρηθεί συνολικό έσοδο 2,4 % σε όλες τις πράξεις συναλλάγματος για το σύνολο των νομισμάτων της ευρωζώνης, και λαμβανομένης υπόψη της απώλειας εσόδων που προέρχεται από το περιθώριο ανταλλαγής μετά την 1η Ιανουρίου 1999 καθώς και από τις εκπτώσεις που χορηγούνται σε ειδικές ομάδες και πελάτες, είναι απαραίτητη η υψηλότερη προμήθεια του 3,8 % ([31]):

«Λιανικές πράξεις συναλλάγματος

….

Το έσοδο που εκφράζεται σε ποσοστιαία αναλογία του κύκλου εργασιών (2,5 %) είναι κατώτερο από αυτό που επιτρέπουν τα περιθώρια συναλλάγματος που αναφέρονται στον κατάλογο των τιμών συναλλάγματος για τα τραπεζογραμμάτια και τα ποσοστά προμηθειών.

Περιθώριο σύμφωνα με τον κατάλογο των τιμών συναλλάγματος	2,88 % ([1])
Προμήθεια	1,00 %
Συνολικά έσοδα	3,88 %

([1]) Μέσο σταθμισμένο περιθώριο σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών των αγορών και πωλήσεων.

….

Προμήθεια δεκτή μετά την 1η Ιανουαρίου 1999

Από κοινωνική άποψη, η υπηρεσία που παρέχεται στο κοινό για την ανταλλαγή νομισμάτων ΕΕ εν κυκλοφορία είναι ευκταίο να διατηρηθεί στο παρόν επίπεδο για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως την 1η Ιουλίου 2002. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να χρεωθεί υψηλότερη προμήθεια, προκειμένου να αντισταθμιστεί η απώλεια του περιθωρίου συναλλάγματος. Η GWK, θεωρεί ότι επαρκεί η προμήθεια 3,8 % στο ισοδύναμο κανονικής πράξης συναλλάγματος. Οι εκπτώσεις που χορηγούνται σε ειδικές ομάδες και πελάτες που πραγματοποιούν πράξεις μεγάλης κλίμακας (συμπεριλαμβανομένης της εξαργύρωσης κουπονιών, βλέπε επίσης τη σελιδα 2) θα εξασφαλίσουν συνολικά έσοδα από συνάλλαγμα ύψους 2,4 % (3,8-1,38 %) του συνολικού κύκλου εργασιών συναλλάγματος νομισμάτων ΕΕ. Αυτό το ποσοστό του 3,8 % σημαίνει για τον καταναλωτή έξοδα συγκρίσιμα με αυτά που χρεώνονται επί του παρόντος για μια μέση πράξη συναλλάγματος στα νομίσματα ΕΕ (περιθώριο συναλλάγματος για τραπεζογραμμάτια συν προμήθεια), όπως προσδιορίζεται ανωτέρω (το παράρτημα 2 περιλαμβάνει πλήρη κατάλογο των στοιχείων).

([31]) «Συμπληρωματικά σχόλια όσον αφορά το ερωτηματολόγιο της 21ης Νοεμβρίου 1996 σχετικά με το ευρώ, όπως καταρτίσθηκε από το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ENI)» της 13ης Ιανουαρίου 1997, NvdN//Orig97/007 (φάκελος σ. 2954 και στο εξής).

	Περιθώριο [1] για τα τραπεζο-γραμμάτια σε ποσοστιαία αναλογία του κύκλου εργασιών συναλλάγματος	Τρέχουσα συναλλαγματική ισοτιμία για πράξη που αφορά 350 NLG	Τρέχουσα προμήθεια για πράξη που αφορά 350 NLG	Συνολική επιβάρυνση του πελάτη για πράξη που αφορά 350 NLG
Νόμισμα ΕΕ της ευρωζώνης	2,8 %	9,79 NLG	3,50 NLG	13,29 NLG
Σύνολο νομισμάτων	2,88 %	10,08 NLG	3,50 NLG	13,58 NLG
Πράξη συναλλάγματος σε νόμισμα ΕΕ με προμήθεια 3,8 %				13,30 NLG

[1] Το αναφερόμενο περιθώριο είναι το μέσο περιθώριο για τα τραπεζογραμμάτια του συγκεκριμένου νομίσματος (βλέπε παράρτημα 2), σταθμισμένο σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών αγορών και πωλήσεων.

Ένα ποσοστό κατώτερο του 3,8 % είναι πολύ χαμηλό, ιδιαίτερα για τα νομίσματα ΕΕ που σημειώνουν σχετικά χαμηλό κύκλο εργασιών (δηλαδή τα άλλα νομίσματα πέραν του DEM, του BEM και του FRF). Οι χαμηλοί κύκλοι εργασιών χαρακτηρίζονται από πιο σημαντικές απώλειες τόκων και από σχετικά μεγαλύτερα διοικητικά έξοδα (έξοδα διαχείρισης, αποθήκευσης, μεταφοράς και συναλλαγής, κ.λπ.). Από την άποψη του ευρώ, δεν είναι δυνατόν να διατηρηθούν διαφορετικές προμήθειες για τα νομίσματα ΕΕ».

(73) Η GWK Bank ([32]) και η Reisebank AG επιβεβαιώνουν ότι η GWK Bank απέστειλε τα προαναφερόμενα έγγραφα. Σύμφωνα με τις τράπεζες αυτές, η πρόταση σχετικά με προμήθεια 3,8 % αποτελούσε απλή δήλωση που έγινε σε απάντηση του ερωτηματολογίου ΕΝΙ. Το ίδιο άλλωστε το ΕΝΙ δημοσίευσε τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου.

(74) Η Επιτροπή σημειώνει ότι ούτε το ερωτηματολόγιο ΕΝΙ ούτε τα αποτελέσματα αυτού του ερωτηματολογίου δεν προβλέπουν έξοδα για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης. Το ΕΝΙ συνέταξε ερωτηματολόγιο που περιελάμβανε αίτηση πληροφοριών για τον ετήσιο όγκο ανταλλαγών τραπεζογραμματίων, τα μέσα που προβλέπονται για τον επαναπατρισμό τραπεζογραμματίων, τον όγκο πωλήσεων και αγορών νομισμάτων της ευρωζώνης, τις εποχιακές διακυμάνσεις, τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τιμών πώλησης και τιμών αγοράς, τις προμήθειες και την κατανομή των στοιχείων κόστους. Αυτό το ερωτηματολόγιο είχε ως στόχο να συγκεντρώσει πληροφορίες για την εφαρμογή του άρθρου 52 όσον αφορά τις εμπορικές τράπεζες (δηλαδή τον χωρίς έξοδα επαναπατρισμό τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης στη χώρα προέλευσης).

(75) Το ΕΝΙ συνέταξε έκθεση, στις 23 Απριλίου 1997, με τον τίτλο «Exchange at par value of euro area banknotes: Assessment of the results of the questionnaire to commercial banks» (Ισοτιμία συναλλάγματος τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης: αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου που απευθύνθηκε στις εμπορικές τράπεζες). Αυτή η έκθεση ήταν βασισμένη στις απαντήσεις που έλαβαν οι εθνικές κεντρικές τράπεζες στο ερωτηματολόγιο που απεστάλη στις τράπεζες και τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος και αντικατόπτριζε την κατάσταση το 1996. Το ερωτηματολόγιο ΕΝΙ κάλυπτε 14 κράτη μέλη και απάντησαν περίπου 150 εμπορικές τράπεζες και 40 ανταλλακτήρια συναλλάγματος. Η έκθεση των 8 σελίδων του ΕΝΙ περιλαμβάνει συνολικά στοιχεία και δεν εξετάζει τα τραπεζικά έξοδα για την ανταλλαγή νομισμάτων της ευρωζώνης. Αυτή η έκθεση δεν δημοσιεύτηκε και το Συμβούλιο του ΕΝΙ δέχτηκε να διαβιβάσει την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων στην ευρωπαϊκή ομοσπονδία τραπεζών και στον ευρωπαϊκό όμιλο ταμιευτηρίων ([33]).

3.3. *Σύσκεψη της 11ης Αυγούστου 1997 μεταξύ Reisebank AG, Deutsche Verkehrsbank AG, GWK Bank και Landeszentralbank Hessen*

(76) Στις 11 Αυγούστου 1997, πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στη Φρανκφούρτη μεταξύ Reisebank AG, Deutsche Verkehrsbank AG, Landeszentralbank Hessen και GWK Bank ([34]). Αυτή η σύσκεψη είχε σαν στόχο να διευκρινίσει την κατάσταση όσον αφορά την ανταλλαγή μετρητών και τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου:

«Έκθεση για τις συνομιλίες μεταξύ Reisebank, Landeszentralbank, Deutsche Verkehrsbank και GWK στις 11 Αυγούστου 1997, στην εταιρική έδρα της Reisebank AG, Φρανκφούρτη, Γερμανία

([32]) Απάντηση της Fortis group στην κοινοποίηση των αιτιάσεων, σ. 13 (φάκελος σ. 4285).

([33]) Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο της 5ης Μαΐου 1999 εκ μέρους της ΕΚΤ στη ΓΔ Ανταγωνισμός σχετικά με αίτηση χορήγησης αντιγράφου της έκθεσης «Exchange at par value of euro area banknotes: assessment of the results of the questionnaire to commercial banks».

([34]) «Gespreksverslag ReiseBank/LandesZentralBank/Deutsche Verkehrs-Bank/GWK van 11 augustus 1997 te hoofdkantoor ReiseBank AG te Frankfurt, Duitsland»· παρόντες: […]* (Reisebank AG), […]* (Reisebank AG), […]* (Reisebank AG), […]* (Deutsche Verkehrsbank AG), […]* (Landeszentralbank)· cc: Μέλη του διοικητικού συμβουλίου, […]*, […]*· υπόμνημα αριθ. AS/HB/Orig97/130 (φάκελος σ. 2967 και εξής).

Συμμετέχοντες: κ. […]* Reisebank AG
κ. […]* Reisebank AG
κ. […]* Reisebank AG (δικηγόρος)
κ. […]* Deutsche Verkehrsbank AG
κ. […]* Landeszentralbank in Hessen
κ. […]* GWK
κ. […]* GWK
κ. […]* GWK

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

Ο κ. […]* καλωσόρισε τους συμμετέχοντες. Τόνισε ότι υπάρχουν ακόμα πολλές αβεβαιότητες σε σχέση με την αγορά συναλλάγματος για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως την 1η Ιουλίου 2002, και ότι αυτή η σύσκεψη είχε κυρίως ως στόχο να διευκρινίσει την κατάσταση στο συγκεκριμένο τομέα. Ύστερα από σύντομη εισαγωγή, έδωσε το λόγο στον κ. […]*, ο οποίος ήταν παρών υπό την ιδιότητα του εμπειρογνώμονα της Reisebank AG για το ευρώ».

(77) Ο νόμιμος αντιπρόσωπος της Reisebank AG προσδιόρισε ότι οι εμπορικές τράπεζες είναι εξουσιοδοτημένες να χρεώνουν έξοδα για την ανταλλαγή νομισμάτων της ευρωζώνης κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, αλλά ότι το συναλλαγματικό περιθώριο (δηλαδή οι τιμές αγοράς και πώλησης) παύει να υπάρχει μετά την 1η Ιανουαρίου 1999:

«Κ. […]*

Κατά την άποψη του κ. […]*, τα περισσότερα μέλη του ΕΝΙ συμμερίζονται τις δύο ακόλουθες απόψεις:

1. Οι εμπορικές τράπεζες έχουν δικαίωμα να χρεώνουν έξοδα στους πελάτες για τη διαχείριση πράξεων συναλλάγματος νομισμάτων της ευρωζώνης.

2. Η μετατροπή των νομισμάτων που κυκλοφορούν στην ευρωζώνη σε ευρώ θα πρέπει να γίνεται χωρίς έξοδα για τον καταναλωτή στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2002.

Σημείο 1

Οι εμπορικές τράπεζες μπορούν να χρεώνουν έξοδα για τη διαχείριση πράξεων συναλλάγματος. Το ΕΝΙ δεν καθορίζει τη μορφή που πρέπει να λάβει αυτή η πληρωμή. Μπορεί να γίνεται υπό τη μορφή σταθερής προμήθειας, ποσοστιαίας προμήθειας ή ακόμα υπό τη μορφή του ισχύοντος συναλλαγματικού περιθωρίου, το οποίο ποικίλλει από το ένα νόμισμα στο άλλο (είναι εξίσου εφικτοί οι συνδυασμοί). Ο κ. […]* τόνισε στον κ. […]* ότι μετά την 1η Ιανουαρίου 1999, η ανταλλαγή ενός νομίσματος της ευρωζώνης θα είναι πράγματι παρόμοια με την ανταλλαγή ενός ενιαίου νομίσματος, αλλά υπό διαφορετικές μορφές, και ότι κατά συνέπεια, δεν θα ήταν εύκολο να ορισθούν οι διαφορές που παρατηρούνται για τον υπολογισμό των εξόδων μεταξύ των νομισμάτων. Κατά την άποψη του κ. […]*, οι διαφορές θα είναι δυνατές μόνο όταν τα έξοδα θα είναι και αυτά διαφορετικά. Δεν υπάρχει ουσιαστική και αποδείξιμη διαφορά κόστους μεταξύ των διαφόρων νομισμάτων της ευρωζώνης και είναι ελάχιστα πιθανό ότι μπορεί να διατηρηθεί το ισχύον συναλλαγματικό περιθώριο.

….

Σημείο 2

Αν τα νομίσματα της ευρωζώνης πρέπει να μετατραπούν χωρίς έξοδα σε ευρώ μεταξύ της 1ης Ιανουαρίου και της 1ης Ιουλίου 2002, αυτό σημαίνει ότι από την 1η Ιανουαρίου 2002, η GWK δεν θα πραγματοποιεί πλέον κανένα κέρδος από τη μετατροπή των ξένων νομισμάτων της ευρωζώνης. Μέχρι τώρα, υποθέταμε ότι μόνο τα φιορίνια θα μετατρέπονταν χωρίς έξοδα σε ευρώ».

(78) Κατά τη σύσκεψη, η Landeszentralbank Hessen εξήγησε ότι σύμφωνα με το άρθρο 52, η Bundesbank ήταν υποχρεωμένη να αγοράζει χωρίς έξοδα από τις τράπεζες και το κοινό τα τραπεζογραμμάτια και τα μετρητά της ευρωζώνης. Η Bundesbank πραγματοποίησε έρευνα στις διάφορες τράπεζες για να διαπιστώσει τον αριθμό των προβλεπόμενων πράξεων (αιτιολογική σκέψη 54):

«Landeszentralbank

Η Bundesbank επιθυμούσε να δώσει την ακόλουθη ερμηνεία στο άρθρο 52:

Η κεντρική τράπεζα είναι υποχρεωμένη να αγοράζει χωρίς έξοδα από τις τράπεζες και το κοινό τα νομίσματα της ευρωζώνης (χωρίς έξοδα σημαίνει στην ονομαστική τους αξία όπως έπραττε η DNB).

Η τράπεζα θα προβεί σε αλλαγές για να επενδύσει στις 180 παρούσες (αυτός ο αριθμός θα μειωθεί) θυγατρικές (περιφερειακές κεντρικές τράπεζες), κατά τρόπο ώστε να είναι πράγματι σε θέση να παράσχει αυτή την υπηρεσία στο κοινό. Για να προσδιορίσει τον αριθμό των πιθανών πράξεων, η Bundesbank πραγματοποίησε έρευνα στις διάφορες τράπεζες. Ο κ. […]* δήλωσε ότι η Bundesbank δεν ήταν ικανοποιημένη με την υποχρέωση που της επέβαλε το άρθρο 52 …».

(79) Η πληροφορία σύμφωνα με την οποία η Bundesbank και οι περιφερειακές κεντρικές τράπεζες μπορούσαν να προσφέρουν υπηρεσία χωρίς έξοδα στο κοινό σε μεγάλη κλίμακα δημιούργησε μεγάλη ανησυχία στη GWK Bank. Αυτή πίεσε τη Reisebank AG ώστε να καταλήξει σε συμφωνία με τις άλλες γερμανικές τράπεζες για την ανάγκη χρέωσης εξόδων προκειμένου να αποφευχθεί απώλεια κερδών στις πράξεις συναλλάγματος των νομισμάτων της ευρωζώνης κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου:

«Παρακολούθηση

Μετά την αποχώρηση των κ. […]* και […]*, υπενθυμίσαμε στην Deutsche Verkehrsbank και τη Reisebank ότι ήταν καθήκον τους να συγκεντρώσουν ακριβείς πληροφορίες για τη γερμανική αγορά συναλλάγματος το

συντομότερο δυνατό, προκειμένου να ενημερωθεί η Bundesbank, αλλά εξίσου και οι άλλες τράπεζες, για τις απώλειες κερδών που θα προέκυπταν από τη χωρίς έξοδα παροχή υπηρεσιών συναλλάγματος. Αν μπορούσε να υπάρξει συμφωνία μεταξύ των εμπορικών τραπεζών για την ανάγκη χρέωσης αυτής της υπηρεσίας πριν ληφθεί οριστική απόφαση από την Bundesbank και αν αυτή μπορούσε να πεισθεί για το αδύνατον του καθήκοντος που την αναμένει, θα μπορούσε ενδεχομένως να αποτραπεί η απειλή που αντιμετωπίζει η Reisebank. Ο κ. […]* αντέδρασε σε αυτή τη δήλωση λέγοντας ότι αυτό θα δημιουργούσε προβλήματα στη Γερμανία επειδή δεν υπάρχει απολύτως καμία συμφωνία μεταξύ των τραπεζών και επειδή δεν μπορεί να αναμένεται ότι θα υπάρξει τέτοια συμφωνία. Φαίνεται ότι ο κ. […]* δεν θα επιχειρούσε ούτως ή άλλως τίποτα για να καταλήξει σε συμφωνία …».

(80) Η GWK Bank ανησυχούσε για το γεγονός ότι αν η Bundesbank προσέφερε υπηρεσία χωρίς έξοδα σε μεγάλη κλίμακα, οι γερμανικές εμπορικές τράπεζες θα μπορούσαν να την ακολουθήσουν και να μην χρεώνουν έξοδα ή να χρεώνουν μόνο ελάχιστα έξοδα. Η αγορά συναλλάγματος τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης θα μπορούσε τότε να μετακινηθεί από τις Κάτω Χώρες προς τη Γερμανία. Οι ολλανδικές τράπεζες θα υφίσταντο πιέσεις για να μειώσουν και αυτές τα έξοδα που χρεώνουν κατά την ίδια αναλογία:

«Συμπεράσματα

Η εξέλιξη της κατάστασης στη Γερμανία είναι πολύ ανησυχητική. Η κεντρική τράπεζα θα παρέμβει στην αγορά συναλλάγματος προτείνοντας υπηρεσία χωρίς έξοδα, η οποία θα έχει ενδεχομένως εύκολα αντίκτυπο στο επίπεδο των εξόδων που χρεώνονται από τις εμπορικές τράπεζες, ενώ το πιο άμεσα ενδιαφερόμενο ίδρυμα (Reisebank AG) δεν θα μπορεί να κάνει τίποτα για να αντιταχθεί. Η απειλή είναι εξίσου σημαντική για την ολλανδική αγορά συναλλάγματος:

1. Αν τα έξοδα που χρεώνονται στο κοινό στις Κάτω Χώρες είναι εύλογα, η αγορά συναλλάγματος των νομισμάτων της ευρωζώνης ενδέχεται να περάσει από τις Κάτω Χώρες στη Γερμανία (ή την Αυστρία κ.λπ.).

2. Αν οι ξένες εμπορικές τράπεζες χρεώνουν χαμηλά έξοδα (ή καθόλου έξοδα), αυτό θα ανοίξει το δρόμο για μείωση των εξόδων στις Κάτω Χώρες (με τη σημαντική βοήθεια των μαζικών μέσων ενημέρωσης).

3. Το ΕΝΙ θα μπορούσε εύκολα να αποφασίσει να επιλέξει την εξήγηση της Bundesbank, γεγονός που σημαίνει ότι η ολλανδική κεντρική τράπεζα θα είναι εξίσου υποχρεωμένη να καθιερώσει υπηρεσίες συναλλάγματος χωρίς έξοδα και η συμφωνία στην οποία κατέληξαν οι ολλανδικές τράπεζες θα είναι εκ νέου περιττή.

Τα προαναφερόμενα αποδεικνύουν ότι η GWK πρέπει να καθιερώσει επίσης το συντομότερο δυνατό υψηλή προμήθεια για τις πράξεις συναλλάγματος, προκειμένου να επιβάλει μια νέα ισορροπία τιμών στην ολλανδική αγορά, πριν οι ενδεχόμενες πιέσεις που θα ασκηθούν από το ΕΝΙ και την ολλανδική κεντρική τράπεζα να μπορέσουν να διαταράξουν την επιτευχθείσα συμφωνία».

3.4. *Τηλεφωνική συνομιλία της 29ης Σεπτεμβρίου 1997 μεταξύ GWK Bank και Deutsche Verkehrsbank AG*

(81) Στις 29 Σεπτεμβρίου 1997, ο κ. […]* (GWK Bank) και ο κ. […]* (Deutsche Verkehrsbank AG) συνομίλησαν τηλεφωνικά. Εμφανώς, ο κ. […]* δεν είχε λάβει τα πρακτικά της σύσκεψης της 11ης Αυγούστου 1997 και επιθυμούσε να ενημερωθεί για την εξέλιξη της κατάστασης όσον αφορά το άρθρο 52 ([35]). Το κείμενο της τηλεφωνικής συνομιλίας είναι το ακόλουθο:

«Ηχογράφηση της (τηλεφωνικής) συνομιλίας με την Deutsche Verkehrsbank AG, στις 29 Σεπτεμβρίου 1997

κ. […]*	Deutsche Verkehrsbank AG
κ. […]*	GWK

Λόγος

Ο κ. […]* της Deutsche Verkehrsbank AG μπόρεσε να βρει τον αριθμό τηλεφώνου του κ. […]*.

Επειδή ευρίσκετο σε διακοπές, ο κ. […]* δεν μπόρεσε να συμμετάσχει στη συζήτηση της 11ης Αυγούστου 1997 στις εγκαταστάσεις της Reisebank AG στη Φρανκφούρτη, στην οποία συμμετείχαν:

κ. […]*	Landeszentralbank in Hessen
κ. […]*	Reisebank AG
κ. […]*	Reisebank AG (δικηγόρος)
κ. […]*	Deutsche Verkehrsbank AG
κ. […]*	GWK
κ. […]*	GWK
κ. […]*	GWK

Ύστερα από αυτά, ο κ. […]* δεν έλαβε προφανώς τα πρακτικά αυτής της σύσκεψης.

Αναζητούσε κάποιον στις Κάτω Χώρες ο οποίος να γνωρίζει τι συμβαίνει με το άρθρο 52 και επιζητούσε να κάνει κάτι σε σχέση με αυτό το άρθρο στο διεθνές περιβάλλον.».

([35]) «Gespreksverslag (telefonisch) Deutsche Verkehrsbank AG van 29 september 1997», μεταξύ […]* (Deutsche Verkehrsbank AG) και […]* (GWK) cc: […]*, […]*, […]* και […]* (all GWK), Memo αριθ. AS/HB/Orig97/149 της 29ης Σεπτεμβρίου 1997 (φάκελος σ. 2971 και εξής).

(82) Η Επιτροπή σημειώνει ότι τη στιγμή εκείνη, η Deutsche Verkehrsbank AG θεωρούσε ότι τα συναλλαγματικά περιθώρια (δηλαδή οι τιμές αγοράς και πώλησης) θα έπρεπε να αντικατασταθούν από προμήθεια, γεγονός που ήταν αντίθετο προς την επιστολή που απεστάλη στις 25 Ιουλίου 1997 από την Commerzbank AG, την Deutsche Verkehrsbank AG, τη Westdeutsche Landesbank, τη Reisebank AG και την Landeszentralbank Hessen στην οποία ζητούσαν να διατηρηθούν οι τιμές αγοράς και πώλησης μετά την 1η Ιανουαρίου 1999 (αιτιολογική σκέψη 55). Η ηχογράφηση της τηλεφωνικής συνομιλίας συνεχίζεται ως εξής:

«Αξιολόγηση

Αντίθετα με αυτά που αναφέρει στην επιστολή που απηύθυνε στον κ. […]* (Landeszentralbank) επ' ευκαιρία του άρθρου 52, ο κ. […]* θεωρεί τώρα ότι τα συναλλαγματικά περιθώρια πρέπει να εξαφανιστούν στη Γερμανία και να αντικατασταθούν από προμήθεια. Η κύρια ανησυχία του είναι ότι δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία διαβούλευση σχετικά με το θέμα μεταξύ των γερμανικών τραπεζών, και ότι μόνο η Commerzbank AG και η Westdeutsche Landesbank συμμερίζονται τη γνώμη του στο συγκεκριμένο πρόβλημα.

Τέσσερις άλλες γερμανικές τράπεζες αποσύρθηκαν. Ο κ. […]* θεωρεί ότι αυτό τους επεβλήθη από το διοικητικό συμβούλιο».

(83) Η ηχογράφηση της τηλεφωνικής συνομιλίας αναφέρει ότι η Deutsche Verkehrsbank AG απηύθυνε την ακόλουθη πρόσκληση:

«Ειδική πρόσκληση

Ο κ. […]* επιχειρούσε να συγκεντρώσει γύρω από το ίδιο τραπέζι την Commerzbank, τη Westdeutsche Landesbank, τη Verkehrsbank, τη Reisebank, και τη Landeszentralbank κατά τη διάρκεια της εβδομάδας της 6ης Οκτωβρίου 1997, προκειμένου να επιλυθεί αυτό το πρόβλημα. Επιθυμούσε ειδικότερα την συμμετοχή της GWK σε αυτή τη σύσκεψη. Τον διαβεβαίωσα ότι θεωρητικά ήμουν απόλυτα σύμφωνος να συμμετάσχω σε αυτή τη σύσκεψη με τον κ. […]*».

3.5. *Σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 στις εγκαταστάσεις της Deutsche Verkehrsbank AG*

(84) Με φαξ της 2ας Οκτωβρίου 1997 με τον τίτλο «Συνέπειες της ΟΝΕ για τις πράξεις συναλλάγματος» ο κ. […]* (Deutsche Verkehrsbank AG) κάλεσε τους εκπροσώπους της SEB Bank AG (πρώην BfG Bank AG), της Commerzbank AG, της Dresdner Bank AG, της GWK Bank, της Hamburgische Landesbank, της Landesbank Hessen Thüringen, της Landeszentralbank Hessen, της Reisebank AG και της Westdeutsche Landesbank σε σύσκεψη στις 15 Οκτωβρίου 1997 ([36]). Αυτή η σύσκεψη είχε ως στόχο να συζητηθεί η κατάσταση και να προβλεφθούν πιθανά μέτρα.

(85) Η σύσκεψη έλαβε χώρα όπως είχε προβλεφθεί στις 15 Οκτωβρίου 1997 στις εγκαταστάσεις της Deutsche Verkehrsbank AG (Φρανκφούρτη) ([37]).

(86) Τα πρακτικά της σύσκεψης που καταρτίσθηκαν από την GWK Bank φέρουν τον τίτλο «Χρέωση εξόδων για τα νομίσματα της ευρωζώνης μεταξύ της 1ης Ιανουαρίου 1999 και της 1ης Ιουλίου 2002». Εξετάσθηκαν πολλά θέματα, ειδικότερα τα ακόλουθα:

— η δυνατότητα των τραπεζών να χρεώνουν έξοδα για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου,

— η δυνατότητα διατήρησης των συναλλαγματικών περιθωρίων (δηλαδή των τιμών αγοράς και πώλησης) μετά την 1η Ιανουαρίου 1999,

— η δυνατότητα να εφαρμοστούν διαφορετικές προμήθειες για την ανταλλαγή διαφόρων τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης,

— η μέθοδος υπολογισμού για τη μετατροπή μεταξύ των διαφόρων νομισμάτων της ευρωζώνης,

— οι τιμές αγοράς και πώλησης για τις διατραπεζικές συναλλαγές τραπεζογραμματίων (χονδρική).

(87) Η Επιτροπή σημειώνει ότι οι συμμετέχοντες στη σύσκεψη προσδιόρισαν ταχέως ότι οι τράπεζες θα είναι εξουσιοδοτημένες να χρεώνουν έξοδα στους πελάτες τους για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης και ότι αυτά τα έξοδα θα πρέπει να ορίζονται κατά τρόπο ρητό και διαφανή. Τα πρακτικά της σύσκεψης έχουν ως εξής:

([36]) Φαξ με τίτλο «Auswirkungen der EWWU auf das Sortengeschäft» της 2ας Οκτωβρίου 1997 που απεστάλη από τον κ. […]* (Deutsche Verkehrsbank AG) στους κκ. […]* (BfG Bank AG), […]* (Commerzbank AG), […]* (Dresdner Bank AG), […]* (GWK), […]* (Hamburgische Landesbank), […]* (Landesbank Hessen Thüringen), […]* (Landeszentralbank Hessen), […] (Reisebank AG) και […]* (Westdeutsche Landesbank) (φάκελος σ. 2973). Η τότε Bayerische Vereinsbank AG έλαβε στις 13 Οκτωβρίου 1997 πρόσκληση με φαξ (βλέπε απάντηση στην κοινοποίηση των αιτιάσεων: Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG, σ. 9 (φάκελος σ. 3896).

([37]) «Gespreksverslag Deutsche Verkehrsbank d.d. 15 oktober, Betreft: Pricing Eurovaluta gedurende 1 januari 1999 tot 1 juli 2002», συμμετέχοντες: […]* (Bayerische Landesbank), […]* (Vereins- und Westbank AG), […]* (DFG Bank AG, πρόκειται για τυπογραφικό λάθος· κανονικά είναι η BfG Bank AG), […]* (Commerzbank AG), […]* (Deutsche Verkehrsbank AG), […]* (Deutsche Verkehrsbank AG), […]* (Dresdner Bank AG), […]* (Hamburgische Landesbank), […]* (Landesbank Hessen Thüringen), […]* (Westdeutsche Landesbank), […]* (GWK) και […]* (GWK), cc: […]*, […]*, […]* και […]* (όλοι μέλη της GWK), AS/NvdN/orig/160 (φάκελος σ. 2974 και εξής).

«Καταγραφή συνομιλιών με την Deutsche Verkehrsbank, 15 Οκτωβρίου 1997

Οι συνομιλίες αφορούν την τιμολόγηση των νομισμάτων της ζώνης ευρώ μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1999 και 1ης Ιουλίου 2002.

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Ο κ. […]* καλωσορίζει τους συμμετέχοντες στη σύσκεψη. Η παρούσες στη σύσκεψη αυτή τράπεζες αντιπροσώπευαν ποσοστό μεταξύ 70 και 80 % της γερμανικής λιανικής αγοράς συναλλάγματος. Ο κ. […]* συνόψισε τη θέση της Bundesbank και του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ινστιτούτου όσον αφορά την τιμολόγηση των νομισμάτων της ευρωζώνης κατά την περίοδο μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1999 και (το αργότερο) 1ης Ιουλίου 2002.

Το ΕΝΙ δεν είχε καταλήξει σε πλήρη συμφωνία για το ζήτημα της λιανικής αγοραπωλησίας συναλλάγματος όσον αφορά τα κυκλοφορούντα νομίσματα της ευρωζώνης. Ωστόσο, το ακόλουθο σημείο ήταν σαφές:

Μπορεί να δοθεί στις τράπεζες η δυνατότητα να μετακυλίουν στους πελάτες τους το κόστος που υφίστανται για την ανταλλαγή νομισμάτων της ευρωζώνης. Η μετακύλιση των επιβαρύνσεων αυτών πρέπει να γίνεται με διαφανή τρόπο».

(88) Η Επιτροπή σημειώνει ότι κατά τη σύσκεψη συμφωνήθηκε γρήγορα ότι τα περιθώρια συναλλάγματος (δηλαδή τιμές αγοράς και πώλησης) επρόκειτο να καταργηθούν μετά την 1η Ιανουαρίου 1999. Οι συμμετέχοντες αποφάσισαν να ενημερώσουν την Bundesbank ότι πλέον θα πραγματοποιούσαν τις αλλαγές τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης στις σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες και ότι θα εισέπρατταν συγκεκριμένη προμήθεια. Στα πρακτικά καταγράφονται τα ακόλουθα:

«Προφορικές επικοινωνίες

Ο κ. […]* διάβασε την αλληλογραφία μεταξύ του ιδίου και της Bundesbank από την οποία μπορούσε να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι, για τους σκοπούς της διαφάνειας, τα τρέχοντα περιθώρια συναλλάγματος έπρεπε να καταργηθούν. Η προφορική εξήγηση του γεγονότος αυτού ήταν σαφέστατη. Ωστόσο, σε κανένα έγγραφο δεν απορριπτόταν σαφώς ότι το περιθώριο συναλλάγματος εφαρμοζόταν για την αντιστάθμιση του σχετικού κόστους. Κατά την άποψη συμμετεχόντων που είχαν ήδη εξετάσει πιο εμπεριστατωμένα το ζήτημα, η απώλεια του περιθωρίου συναλλάγματος δεν θα μπορούσε να μετακυλιστεί στο λιανικό εμπόριο συναλλάγματος.

Πεποίθηση

Ύστερα από μια ιδιαίτερα βραχεία συζήτηση, όλοι οι παρευρισκόμενοι είχαν σχηματίσει την πεποίθηση ότι το περιθώριο συναλλάγματος για τα νομίσματα της ευρωζώνης επρόκειτο να καταργηθεί και ότι έπρεπε πλέον να είναι ορατή τόσο η αξία του ανταλλασσόμενου νομίσματος όσο και η εισπραττόμενη από τον πελάτη προμήθεια. Το συμπέρασμα αυτό θα περιλαμβανόταν σε πρωτόκολλο προς την Bundesbank. Πρέπει να αναφερθούν τα ακόλουθα σημεία:

Οι πράξεις συναλλάγματος που αφορούν νομίσματα της ευρωζώνης θα πραγματοποιούνται σε σταθερές τιμές, στις οποίες θα προστίθεται προμήθεια.

Παρότι ο κ. […]* συμμερίστηκε την άποψη που διατυπώθηκε κατά τη σύσκεψη, ελάχιστα περιθώρια διέθετε για κάποια περαιτέρω εκ μέρους του πρωτοβουλία. Ελλείψει γραπτών οδηγιών εκ μέρους της Bundesbank, ο κ. […]* αδυνατούσε να αναλάβει οποιαδήποτε πρωτοβουλία σε εσωτερικό επίπεδο προκειμένου να προσαρμοστούν τα ηλεκτρονικά συστήματα στη νέα διάρθρωση καταλογισμού εξόδων. Δεν αντιμετώπιζαν όλοι οι συμμετέχοντες αυτό το πρόβλημα (π.χ. οι προετοιμασίες της Bayerische Landesbank's για την αντικατάσταση του περιθωρίου από προμήθεια είχαν ήδη προχωρήσει σε σημαντικό βαθμό), υπήρχε όμως μια γενικότερη δυσαρέσκεια για την έλλειψη σαφήνειας στη γραπτή δήλωση της Bundesbank».

(89) Η Επιτροπή σημειώνει ότι οι συμμετέχοντες στη σύσκεψη συζήτησαν το ενδεχόμενο μετατροπής του υφιστάμενου συστήματος των διαφόρων περιθωρίων συναλλάγματος ανά νόμισμα (δηλαδή της διαφοράς μεταξύ τιμής αγοράς και τιμής πώλησης για κάθε νόμισμα) σε ένα σύστημα όπου τα υφιστάμενα περιθώρια συναλλάγματος θα εκφράζονται ως συγκεκριμένες προμήθειες σε %. Επειδή δεν επιτεύχθηκε πλήρης συμφωνία για το εάν πρέπει να προωθηθεί η χρήση ενιαίου ποσοστού προμήθειας για όλα τα νομίσματα ή διαφορετικά ποσοστά προμήθειας για κάθε νόμισμα, οι συμμετέχοντες αποφάσισαν να γνωστοποιήσουν στη Bundesbank ότι κάθε τράπεζα θα αποφασίζει η ίδια για την πολιτική που θα ακολουθήσει στο θέμα αυτό. Ωστόσο, οι τράπεζες έθεσαν ως κοινό στόχο την αντικατάσταση του συστήματος που βασίζεται στα περιθώρια συναλλάγματος από ποσοστά προμήθειας(-ών) με τρόπο που να καλύπτει το 90 % των εσόδων τους από τα περιθώρια συναλλάγματος. Έτσι, η συνολική προμήθεια θα ανέλθει στο 3 % περίπου. Στα πρακτικά αναφέρονται τα ακόλουθα:

«Διαφοροποιημένη τιμολόγηση μεταξύ νομισμάτων της ευρωζώνης

Η υφιστάμενη τιμολογιακή πολιτική στη γερμανική αγορά συναλλάγματος ήταν σχεδόν ίδια για όλες τις τράπεζες. Αυτό σημαίνει, π.χ., ότι το αυστριακό σελίνι αγοραζόταν και πωλούνταν φθηνά, ενώ η ιταλική λίρα ήταν ιδιαίτερα ακριβή. Ο κ. […]* της Commerzbank τόνισε ότι πρέπει να δοθεί η δυνατότητα διατήρησης αυτής της διαφοροποιημένης τιμολόγησης μεταξύ των νομισμάτων της ευρωζώνης. Σύμφωνα με τον ίδιο, δεδομένου ότι τα τρέχοντα περιθώρια μπορούν να θεωρηθούν ως αποτέλεσμα των μηχανισμών της αγοράς, αυτός ο καθορισμός τιμών-προμηθειών μπορεί να εφαρμοστεί και στο πλαίσιο ενός διαφορετικού τρόπου καταλογισμού εξόδων. Στο σημείο αυτό ο κ. […]*, (της Bayerische Landesbank) σημείωσε ότι η διαφορετική αντιμετώπιση των νομισμάτων της ευρωζώνης μπορούσε να δικαιολογηθεί μόνον από το γεγονός ότι τα επίπεδα συναλλαγματικού κινδύνου ήταν διαφορετικά για κάθε νόμισμα. Το επιχεί-

ρημα αυτό δεν ισχύει πλέον μετά την 1η Ιανουαρίου 1999, όταν όλα τα νομίσματα της ευρωζώνης έγιναν απλώς διαφορετικές ονομασίες του ευρώ. Ο κ. […]* πρόσθεσε στο σημείο αυτό ότι δεν ήταν τόσο οι μηχανισμοί της αγοράς που καθόριζαν την τρέχουσα πολιτική για τα περιθώρια συναλλάγματος, αλλά μάλλον η πολιτική αυτή ήταν αποτέλεσμα σιωπηρής συμφωνίας σχετικά με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Σύμφωνα με την αναφερθείσα από τον κ.[…]* έρευνα του ΕΝΙ, ο οποίος τόνισε ότι το κόστος του γερμανικού τραπεζικού συστήματος θα υποχωρούσε μόνο κατά 10 % με τη θέση σε κυκλοφορία του ευρώ, η τιμολογιακή πολιτική στην αγορά συναλλάγματος δεν καθοριζόταν από τις τιμές. Και το στοιχείο αυτό κατεδείκνυε την ύπαρξη ολιγοπωλίου παρά "πολυπωλίου".

Επομένως, η αντικατάσταση της υφιστάμενης σιωπηρής συμφωνίας για διαφοροποιημένα περιθώρια συναλλάγματος από μια σιωπηρή συμφωνία για διαφοροποιημένες προμήθειες δεν θα προκαλέσει σημαντικές αναστατώσεις ή απώλειες κερδών. Ο κ. […]* συμφώνησε πλήρως με την άποψη αυτή.

Επειδή κατά τη συμφωνία δεν επιτεύχθηκε πλήρης συναίνεση για το εάν πρέπει να εισαχθεί μία ενιαία προμήθεια για όλα τα νομίσματα ή μια προμήθεια για κάθε νόμισμα, στην Bundesbank θα κοινοποιηθούν τα ακόλουθα:

Καθεμία από τις παρευρισκόμενες τράπεζες θα αποφασίσει η ίδια για τα μελλοντικά της τιμολόγια προμηθειών.

Οι παρούσες στη σύσκεψη τράπεζες εξέφρασαν την πρόθεση να αντικαταστήσουν τα σημερινά τους έσοδα που προέρχονται από περιθώρια με έσοδα προερχόμενα από προμήθειες που θα καλύπτουν έως το 90 % περίπου των σημερινών εσόδων. Σύμφωνα με τις τράπεζες, με τη ρύθμιση αυτή η συνολική προμήθεια αναμένεται να ανέλθει στο 3 % περίπου.»

(90) Στα πρακτικά σημειώνεται ότι οι τράπεζες συζήτησαν το ζήτημα «τριγωνισμού» όσον αφορά τη μετατροπή μεταξύ διαφόρων νομισμάτων της ευρωζώνης ([38]), ιδίως στο πλαίσιο της τροποποίησης των υφιστάμενων ηλεκτρονικών συστημάτων:

«Υποχρεωτικοί κανόνες υπολογισμού

Το ΕΝΙ τόνισε ότι για τον καθορισμό της αξίας σε γερμανικά μάρκα ενός ποσού εκφρασμένου σε ολλανδικά φιορίνια υπάρχει μία μόνο μέθοδος υπολογισμού που μπορεί να οδηγήσει στο ορθό αποτέλεσμα. Αυτό σημαίνει ότι η μέθοδος υπολογισμού που χρησιμοποιείται σήμερα στα ηλεκτρονικά συστήματα πρέπει να αναπροσαρμοστεί πλήρως (από τη στιγμή που θα εφαρμοστούν οι κανόνες, δεν θα πρέπει πλέον να χρησιμοποιείται η ισοτιμία του ολλανδικού φιορινιού έναντι του γερμανικού μάρκου). Αρκετοί από τους παρευρισκόμενους στη σύσκεψη γνώριζαν αυτούς τους κανόνες υπολογισμού, αλλά δεν είχαν μελετήσει τις επιπτώσεις τους στις λιανικές πράξεις συναλλάγματος. Ο κ. […]* σημείωσε ότι μια καλή ιδέα θα ήταν να αντιγραφεί η πρακτική των βελγικών τραπεζών και να ενημερωθεί το ΕΝΙ ότι για τις λιανικές πράξεις μια τόσο ευρεία επιχείρηση προσαρμογής των ηλεκτρονικών συστημάτων για περίοδο μόνο τριών ετών πρέπει να απορριφθεί κατηγορηματικά, δεδομένου ότι με βάση τα αποτελέσματα των διαφόρων υπολογισμών για συνήθεις πράξεις συναλλάγματος προκύπτει ότι δεν υφίσταται καμία διαφορά.

Ο βιαστικός τρόπος με τον οποίο οι παρευρισκόμενοι σημείωσαν τα διαμειφθέντα φαίνεται να υπονοεί ότι και το πρόβλημα αυτό είχε ήδη συζητηθεί».

(91) Όσον αφορά τις διατραπεζικές χονδρικές συναλλαγές τραπεζογραμματίων, στα πρακτικά σημειώνεται ότι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν να διατηρήσουν σταθερές τιμές αγοράς και πώλησης προκειμένου να αποφευχθούν οι μεταβολές στα ηλεκτρονικά συστήματα. Οι επαγγελματίες διαπραγματευτές ήταν πλήρως ενημερωμένοι για τις καταβαλλόμενες προμήθειες μέσω των διαφόρων τιμών αγοράς και πώλησης:

«Διατραπεζική αγορά συναλλάγματος

Όσον αφορά τις διατραπεζικές συναλλαγές, τα περιθώρια συναλλάγματος για κυκλοφορούντα νομίσματα πρέπει να καταργηθούν. Ωστόσο, για τις συναλλαγές σε κυκλοφορούντα νομίσματα, οι τράπεζες ζήτησαν κατά τη διάρκεια της σύσκεψης να διατηρηθεί η τρέχουσα πρακτική των περιθωρίων συναλλάγματος. Έτσι, δεν θα παραστεί ανάγκη προσαρμογής των ηλεκτρονικών συστημάτων (για περίοδο τριών ετών) και δεν θα υπάρξει πρόβλημα σε περίπτωση που μια τράπεζα εκτός της ευρωζώνης χρειαστεί κυκλοφορούντα νομίσματα κρατών μελών της ΟΝΕ. Ο κ. […]* (Landeszentralbank), ο οποίος παρακολουθούσε τηλεφωνικώς τη σύσκεψη, υπογράμμισε ότι κατά την εκτίμησή του είναι μάλλον απίθανο να θεσπιστεί δεσμευτική νομοθεσία για τις διατραπεζικές συναλλαγές στα κυκλοφορούντα νομίσματα. Στην Bundesbank επρόκειτο να κοινοποιηθούν οι ακόλουθες παρατηρήσεις:

Για τις διατραπεζικές πράξεις συναλλάγματος σε κυκλοφορούντα νομίσματα, τα νομίσματα της ευρωζώνης πρέπει να αγοράζονται και να πωλούνται σε σταθερές τιμές αγοράς και πώλησης. Η διαφορά μεταξύ τιμής αγοράς και τιμής πώλησης θα αποτελεί την προμήθεια συναλλάγματος.

Ο κ. […]* παρατήρησε ότι η σχετική διατύπωση δεν ήταν ιδιαίτερα επιτυχής καθότι το επιχείρημα αυτό έχει απορριφθεί στην περίπτωση των λιανικών συναλλαγών και επομένως δεν διακρινόταν κανένας λόγος για τον οποίον το ίδιο αυτό επιχείρημα θα μπορούσε να γίνει αποδεκτό στην περίπτωση των τραπεζών.

Επομένως, μια καλύτερη ιδέα θα ήταν να υπογραμμιστεί το ότι η διαφάνεια στο πλαίσιο των επαγγελματικών συναλλαγών δεν απαιτεί περαιτέρω βελτίωση καθότι τα

([38]) Το άρθρο 4 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1103/97 ορίζει ότι: «Τα νομισματικά ποσά που θα μετατρέπονται από μια εθνική νομισματική μονάδα σε άλλη, μετατρέπονται πρώτα σε ένα νομισματικό ποσό εκφρασμένο σε ευρώ, και ενδεχομένως θα μπορούν να στρογγυλοποιούνται σε όχι λιγότερα από τρία δεκαδικά ψηφία, και στη συνέχεια θα μετατρέπεται στην άλλη εθνική νομισματική μονάδα. Δεν επιτρέπει τη χρησιμοποίηση εναλλακτικής μεθόδου υπολογισμού εκτός εάν παράγει τα ίδια αποτελέσματα».

εμπλεκόμενα μέρη έχουν πλήρη επίγνωση των καταβαλλόμενων περιθωρίων. Ωστόσο, η επιλεγείσα διατύπωση διατηρήθηκε».

(92) Στα πρακτικά της σύσκεψης αναφέρεται ότι η Deutsche Bank AG εξέταζε το ενδεχόμενο δωρεάν παροχής υπηρεσίας στους πελάτες της για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης. Αυτό θεωρήθηκε ότι απειλούσε πολύ περισσότερο τη συμφωνηθείσα θέση των συμμετεχόντων για προμήθεια ύψους 3 % περίπου (με σκοπό την ανάκτηση του 90 % των εσόδων από το περιθώριο συναλλάγματος) απ' ό,τι οποιαδήποτε δωρεάν παροχή υπηρεσίας εκ μέρους των κεντρικών τραπεζών των ομόσπονδων κρατών:

«Η Deutsche Bank διαταράσσει την ομοφωνία

Κατά τη διάρκεια της σύσκεψης υποστηρίχθηκε ότι με την προαναφερθείσα πρακτική της, η Deutsche Bank ενδέχετο να διαταράξει την υφιστάμενη κατάσταση. Οι παρευρισκόμενοι στη σύσκεψη εκπρόσωποι των εμπορικών τραπεζών θεώρησαν ότι η πρακτική αυτή αντιπροσωπεύει πολύ μεγαλύτερη απειλή απ' ό,τι η πρόθεση για παροχή δωρεάν υπηρεσιών εκ μέρους των κεντρικών τραπεζών των ομόσπονδων κρατών (οι οποίες δεν διέθεταν το σχετικό εξοπλισμό). Αυτό ενδέχεται να υπονομεύσει τη συμφωνηθείσα κατά τη σύσκεψη θέση για εφαρμογή προμήθειας ύψους 3 % περίπου (90 % των σημερινών εσόδων). Ο κ. […]* υπογράμμισε ότι αυτό θα οδηγούσε σε κάθε περίπτωση στη δημιουργία μιας νέας κατάστασης, ακόμη και αν, κατά την άποψή του, θα χρειαζόταν η παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος πριν καταστεί δυνατή η δωρεάν παροχή υπηρεσιών για τις πράξεις συναλλάγματος. Άλλοι συμμετέχοντες υιοθέτησαν σκληρότερη γραμμή και τόνισαν ότι εάν, για πολιτικούς λόγους, οι πράξεις συναλλάγματος χρειαστεί να πραγματοποιούνται δωρεάν, τότε θα έπαυαν να παρέχουν υπηρεσίες μετατροπής για τα νομίσματα της ευρωζώνης».

(93) Στα πρακτικά καταγράφεται ότι οι συμμετέχοντες τάχθηκαν κατά της εφαρμογής του νέου συστήματος προμηθειών πριν από την 1η Ιανουαρίου 1999:

«Πρόωρη εισαγωγή

Οι τράπεζες δεν αποσκοπούσαν στην εισαγωγή του νέου συστήματος προμηθειών πριν από την 1η Ιανουαρίου 1999:

1. Το 1998 θα έπρεπε να παραχθεί όσο το δυνατόν υψηλότερο κέρδος (η ιδέα για διατήρηση των περιθωρίων συναλλάγματος έως την 1η Ιανουαρίου 1999, αλλά με είσπραξη υψηλότερης προμήθειας, κρίθηκε επίσης ως μη ενδεδειγμένη). Μετά την 1η Ιανουαρίου 1999 τα κέρδη ενδέχεται να υποχωρήσουν ραγδαία λόγω εξωτερικών παραγόντων (Bundesbank, ENI, Deutsche Bank, μέσα μαζικής ενημέρωσης), και έτσι οι τράπεζες οφείλουν να αποκομίσουν ό,τι μπορούν.

2. Κρίθηκε επομένως ως ανεπιθύμητη μία πιθανή μείωση του κύκλου εργασιών ως αποτέλεσμα της εισαγωγής του νέου συστήματος προμηθειών το 1998.

3. Καμία από τις τράπεζες δεν εξαρτιόταν υπερβολικά από τα έσοδα των πράξεων συναλλάγματος, και έτσι οι εξελίξεις μετά την 1η Ιανουαρίου 1999 δεν απειλούσαν την επιβίωσή τους.

4. Το μικρό χρονικό διάστημα που απέμενε πλέον έως την 1η Ιανουαρίου 1999 κρινόταν ήδη ως περιορισμένο για την προσαρμογή όλων των συστημάτων στο νέο σύστημα προμηθειών».

(94) Ο κ. […]* (Commerzbank AG) συνέταξε τα επίσημα πρακτικά με τίτλο «Σύσκεψη των φορέων αγοραπωλησίας τραπεζογραμματίων» ([39]). Τα πρακτικά διαβιβάσθηκαν με φαξ στις 17 Οκτωβρίου 1997 από την Deutsche Verkehrsbank AG στους συμμετασχόντες στη σύσκεψη ([40]). Θέμα της σύσκεψης ήταν, σύμφωνα με τα πρακτικά, ο καθορισμός συστήματος προμηθειών για την αγορά και πώληση τραπεζογραμματίων κατά τη μεταβατική περίοδο. Κατά τη σύσκεψη συζητήθηκαν τα ζητήματα που αφορούσαν τόσο τους ιδιώτες πελάτες (λιανική) όσο και τη διατραπεζική (χονδρική) αγορά και πώληση τραπεζογραμματίων.

(95) Όσον αφορά τη λιανική αγοραπωλησία συναλλάγματος, στα πρακτικά σημειώνεται ότι συμφωνήθηκε η χρησιμοποίηση σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών για τα νομίσματα της ευρωζώνης (δηλαδή μη εφαρμογή τιμών αγοράς και πώλησης) ενώ τα έξοδα/τέλη θα καταλογίζονται υπό μορφή προμήθειας (σε %). Η μέθοδος υπολογισμού για τη μετατροπή μεταξύ νομισμάτων της ευρωζώνης θα αποφασίζεται από την κάθε τράπεζα ξεχωριστά:

«Σύσκεψη των φορέων αγοραπωλησίας τραπεζογραμματίων στη Φρανκφούρτη στις 15 Οκτωβρίου 1997

στις εγκαταστάσεις της Deutsche Verkehrsbank

Συμμετασχόντες: βλέπε παράρτημα

Πρακτικά

Όσον αφορά την τιμολόγηση των πράξεων συναλλάγματος κατά το στάδιο 3α (1η Ιανουαρίου 1999 έως 1η Ιανουαρίου 2002) της ΟΝΕ, επιτεύχθηκε συμφωνία στα ακόλουθα σημεία:

1. Πράξεις ιδιωτών πελατών

— Για τους ιδιώτες πελάτες θα ισχύει μια σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία όσον αφορά τα νομίσματα της ευρωζώνης και τα έξοδα/τέλη θα υπολογίζονται ξεχωριστά.

([39]) «Sortenhändlertreffen in Frankfurt, am 15. Oktober 1997 im Hause der Deutschen Verkehrsbank» της 15.10.1997 υπό […]* (Commerzbank AG) (φάκελος σ. 2985).

([40]) «Übersendung des Ergebnisprotokolls zum Sortenhändlertreffen am 15. Okt. 1997» από […]* (Deutsche Verkehrsbank AG) προς τις τράπεζες Bayerische Landesbank, ([…]*), BfG Bank AG ([…]*), Commerzbank AG ([…]*), Dresdner Bank AG ([…]*), GWK Bank ([…]*), Hamburgische Landesbank ([…]*), Landesbank Hessen Thüringen ([…]*), LZB Hessen ([…]*), ReiseBank AG ([…]*), Vereins- und Westbank AG ([…]*) και Westdeutsche Landesbank ([…]*) (φάκελος σ. 2983 και ακόλουθες).

— Τα έξοδα/τέλη θα υπολογίζονται ως ποσοστό της αξίας του συναλλάγματος.

— Η απόφαση για το εάν ο υπολογισμός θα γίνεται στο Preis- oder Mengennotierung θα λαμβάνεται από την κάθε τράπεζα ξεχωριστά».

(96) Η Επιτροπή σημειώνει ότι τόσο στα επίσημα πρακτικά της σύσκεψης όσο και στα πρακτικά της GWK Bank από την ίδια σύσκεψη αναφέρεται ότι οι επιβαρύνσεις του πελάτη θα υπολογίζονται ως ποσοστό της αξίας του συναλλάγματος. Στα επίσημα πρακτικά δεν υπάρχει μνεία για προμήθεια 3 % περίπου. Ωστόσο, κατά την ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στις 1 και 2 Φεβρουαρίου 2001, η Bayerische Landesbank δήλωσε ότι ο εκπρόσωπός της στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 (κ. […]*) υπενθύμισε ότι: «ορισμένοι εκπρόσωποι τραπεζών ανέφεραν ορισμένα στοιχεία, και οι σχετικοί αριθμοί κυμαίνονταν μεταξύ 2 και 4 %». Ωστόσο, ο κ. […]* «δεν μπορούσε να θυμηθεί το 3 %».

(97) Όσον αφορά τις πράξεις χονδρικής (σε διατραπεζικό επίπεδο), στα πρακτικά σημειώνεται ότι οι τράπεζες συμφώνησαν να διατηρήσουν τις τιμές αγοράς και πώλησης:

«2. Διατραπεζικές συναλλαγές

Στις διατραπεζικές συναλλαγές όλα τα νομίσματα της ευρωζώνης θα ανταλλάσσονται βάσει τιμών αγοράς και πώλησης. Οι τιμές αυτές είναι το αποτέλεσμα της μετατροπής της προμήθειας. Η χρήση των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών θα γενικευθεί από την 1η Φεβρουαρίου 2002. Έως την ημερομηνία αυτή θα μπορούν να χρησιμοποιούνται και οι δύο μέθοδοι καθορισμού των τιμών.

Λόγοι που υπαγορεύουν τον καθορισμό τιμής αγοράς και τιμής πώλησης

Στις ενδοτραπεζικές συναλλαγές, όπου τον τρόπο διεξαγωγής τον οποίο έχουν καθορίσει οι ίδιες οι συμμετέχουσες τράπεζες, οι σχετικές πράξεις γίνονται πάντα μέσω τιμών αγοράς και πώλησης. Η κατάσταση αυτή δεν πρέπει να μεταβληθεί δεδομένου ότι

— δεν επιθυμούμε να υπάρχουν διαφορές στον τρόπο καθορισμού της τιμής μεταξύ νομισμάτων της ζώνης ευρώ και των υπολοίπων νομισμάτων,

— δεν επιθυμούμε την ύπαρξη οποιασδήποτε διαφοράς μεταξύ αντισυμβαλλομένων εντός και εκτός της ζώνης ευρώ,

και τελευταίο αλλά σημαντικό,

— οποιαδήποτε μεταβολή της ισχύουσας μεθόδου υπολογισμού θα ισχύσει για περιορισμένη μόνο χρονική περίοδο.

3. Εφόσον καταστεί απαραίτητο, η επόμενη σύσκεψη θα πραγματοποιηθεί στα γραφεία της Commerzbank στη Φρανκφούρτη.

Φρανκφούρτη, 15 Οκτωβρίου 1997

[…]*

Παράρτημα»

ΣΤ. **ΝΟΜΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ**

1. **Άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ**

(98) Σύμφωνα με το άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ απαγορεύονται ως ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και ιδίως εκείνες που συνίστανται στον άμεσο ή τον έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής, στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διάθεσης, της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων, ή στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού.

2. **Συμφωνίες**

(99) Μπορεί να θεωρηθεί ότι υφίσταται συμφωνία όταν τα μέρη συμμετέχουν σε κοινό σχέδιο το οποίο περιορίζει ή είναι πιθανό να περιορίσει την ατομική τους εμπορική συμπεριφορά μέσω της οριοθέτησης της αμοιβαίας τους δράσης ή της μη δραστηριοποίησής τους στην αγορά. Η συμφωνία αυτή δεν είναι απαραίτητο να υφίσταται σε γραπτή μορφή· δεν απαιτούνται διατυπώσεις ούτε συμβατικές κυρώσεις ή εκτελεστικά μέτρα. Η συμφωνία μπορεί να είναι ρητή ή η ύπαρξή της να αποδεικνύεται από τη συμπεριφορά των μερών.

(100) Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) και του Πρωτοδικείου, μπορεί να υποστηριχθεί ότι υφίσταται συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ όταν τα μέρη έχουν εκφράσει από κοινού την πρόθεσή τους να συμπεριφερθούν στην αγορά με συγκεκριμένο τρόπο ([41]).

(101) Η έννοια της συμφωνίας βάσει του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, όπως αυτή ερμηνεύεται στη νομολογία, στηρίζεται στην ύπαρξη συμπτώσεως των βουλήσεων δύο τουλάχιστον μερών, της οποίας η μορφή εκδηλώσεως δεν είναι σημαντική εφόσον συνιστά πιστή έκφραση των

([41]) Απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970 στην υπόθεση 41/69 ACF Chemiefarma/Επιτροπή, Συλλογή 1970, σ. 661 παράγραφος 112· απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 1980 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 209/78 έως 215/78 και 218/78 Van Landewyck and Others/Επιτροπή, Συλλογή 1980, σ. 3125, παράγραφος 86· απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1991 στην υπόθεση T-7/89 Hercules Chemicals/Επιτροπή, Συλλογή 1991, σ. II-1711, παράγραφος 256· απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1991 στην υπόθεση T-1/89 Rhône-Poulenc/Επιτροπή, Συλλογή 1991, σ. II-867 παράγραφος 120.

βουλήσεων αυτών ([42]). Για τους σκοπούς του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, μια συμφωνία μπορεί επίσης να μην παρουσιάζει τη βεβαιότητα που απαιτείται για την εκτέλεση μιας εμπορικής σύμβασης. Οι ακριβείς όροι της ενδέχεται να μην διατυπωθούν ποτέ: η ύπαρξη της συμφωνίας θα χρειαστεί πιθανόν να συναχθεί από όλες τις περιστάσεις.

3. **Η φύση της παράβασης**

3.1. *Η συμφωνία*

(102) Οι τράπεζες που συμμετείχαν στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 στη Deutsche Verkehrsbank AG στην Φρανκφούρτη συμφώνησαν να εφαρμόσουν συνολική προμήθεια ύψους περίπου 3 % για την αγορά και πώληση τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης κατά την τριετή μεταβατική περίοδο που αρχίζει την 1η Ιανουαρίου 1999. Σκοπός ήταν η κάλυψη του 90 % περίπου των εσόδων από το «περιθώριο συναλλάγματος» μετά την κατάργηση της «διαφοράς» (δηλαδή των τιμών αγοράς και πώλησης) στις 1 Ιανουαρίου 1999 ([43]).

(103) Στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997, οι συμμετέχοντες συζήτησαν σχετικά με το εάν το υφιστάμενο σύστημα των διαφορετικών περιθωρίων συναλλάγματος ανάλογα με το νόμισμα (δηλαδή διαφορετικές τιμές αγοράς και πώλησης ανά νόμισμα) πρέπει να μετατραπεί σε ένα σύστημα όπου τα υφιστάμενα περιθώρια συναλλάγματος θα εκφράζονται ως συγκεκριμένες προμήθειες (σε %). Δεδομένου ότι δεν υπήρξε πλήρης συναίνεση για τη χρησιμοποίηση ενιαίου ποσοστού προμήθειας για όλα τα νομίσματα ή διαφοροποιημένων ποσοστών προμηθειών ανά νόμισμα, οι συμμετέχοντες αποφάσισαν να ανακοινώσουν στην Bundesbank ότι (αιτιολογική σκέψη 89):

> «Καθεμία από τις παρούσες στη σύσκεψη τράπεζες θα αποφασίσει σε ατομική βάση τη μέθοδο καταλογισμού των εξόδων που θα εφαρμόσει στο μέλλον».

(104) Συμφωνήθηκε ωστόσο ότι το ποσοστό της προμήθειας(-ών) θα καθοριστεί με στόχο την κάλυψη του 90 % περίπου των εσόδων από το περιθώριο συναλλάγματος, το οποίο σημαίνει ότι η συνολική ή μέση προμήθεια θα ανέλθει στο 3 % για την αγορά και πώληση των διαφόρων τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης (αιτιολογική σκέψη 89):

> «Οι παρούσες στη σύσκεψη τράπεζες εξέφρασαν την πρόθεση να αντικαταστήσουν τα τρέχοντα έσοδά τους από τα περιθώρια με έσοδο από προμήθειες μέχρι ενός ποσοστού 90 % περίπου. Σύμφωνα με τις τράπεζες, αυτό συνεπάγεται συνολική προμήθεια ύψους 3 % περίπου».

(105) Η συμφωνία αναφέρθηκε εκ νέου κατά τη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997. Οι τράπεζες ανησυχούσαν για το ενδεχόμενο να υπονομευθεί η εφαρμογή της συμφωνίας αυτής εάν, όπως φαινόταν πιθανό, η Deutsche Bank AG παρείχε τη σχετική υπηρεσία δωρεάν (αιτιολογικής σκέψη 92):

> «Κατά τη διάρκεια της σύσκεψης προέκυψε η εντύπωση ότι η Deutsche Bank ενδέχετο να διαταράξει την υφιστάμενη κατάσταση επιτρέποντας τις δωρεάν συναλλαγματικές πράξεις. Οι παρευρισκόμενοι στη σύσκεψη εκπρόσωποι των εμπορικών τραπεζών θεώρησαν ότι η πρακτική αυτή αντιπροσωπεύει πολύ μεγαλύτερη απειλή απ' ό,τι η πρόθεση για παροχή δωρεάν υπηρεσιών εκ μέρους των κεντρικών τραπεζών των ομόσπονδων κρατών (οι οποίες δεν διέθεταν το σχετικό εξοπλισμό). Αυτό ενδέχεται να υπονομεύσει τη συμφωνηθείσα κατά τη σύσκεψη θέση για εφαρμογή προμήθειας ύψους 3 % περίπου (90 % των σημερινών εσόδων)»

(106) Ο κ. […]* (Commerzbank AG) συνέταξε τα επίσημα πρακτικά της σύσκεψης και το σχετικό έγγραφο φέρει τον τίτλο «Πρακτικά των φορέων αγοραπωλησίας τραπεζογραμματίων». Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τόσο στα επίσημα πρακτικά της σύσκεψης όσο και στα πρακτικά που συνέταξε η GWK Bank αναφέρεται ότι οι τράπεζες συμφώνησαν να χρησιμοποιούν τις σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες για τα νομίσματα της ευρωζώνης (δηλαδή μη εφαρμογή τιμών αγοράς και πώλησης) μετά την 1η Ιανουαρίου 1999, με παράλληλη εφαρμογή εξόδων/τελών που θα πρέπει να καταλογίζονται υπό μορφή προμήθειας (σε %) (αιτιολογικές σκέψεις 94 και 95):

> «1. Πράξεις ιδιωτών πελατών
>
> — Για τους ιδιώτες πελάτες θα ισχύει μία σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία όσον αφορά τα νομίσματα της ευρωζώνης και τα έξοδα/τέλη θα υπολογίζονται ξεχωριστά.
>
> — Τα έξοδα/τέλη θα υπολογίζονται ως ποσοστό της αξίας του συναλλάγματος.»

(107) Τα επίσημα πρακτικά είναι λιγότερο λεπτομερή από τα πρακτικά που συνέταξε η GWK Bank και δεν περιλαμβάνουν ειδικά στοιχεία. Ωστόσο η Bayerische Landesbank και η Commerzbank αναγνωρίζουν ότι ορισμένοι εκπρόσωποι τραπεζών τόνισαν κατά τη σύσκεψη ότι οι τυχόν μελλοντικές προμήθειες θα μπορούσαν να κυμαίνονται μεταξύ 2 και 4 % ([44]). Στην ακρόαση της 1ης και 2ας Φεβρουαρίου 2001, η Bayerische Landesbank τόνισε ότι οε ο εκπρόσωπός της στη σύσκεψη της 15 ης Οκτωβρίου 1997 (ο κ. […]*) υπενθύμισε ότι: «ορισμένοι εκπρόσωποι μεμονωμένων τραπεζών ανέφεραν ορισμένα ποσοστά τα οποία κυμαίνονταν μεταξύ 2 και4 %». Ωστόσο, ο κ. […]* «αδυνατού σε να θυμηθεί ότι έγινε συγκεκριμένη αναφορά σε ποσοστό 3 %».

([42]) Βλέπε απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2000 στην υπόθεση T-41/96 Bayer AG/Επιτροπή, Συλλογή 1991, σ. II-3383 παράγραφοι 68-69.

([43]) Πριν από την εισαγωγή του ευρώ, οι τράπεζες δεν εισέπρατταν συγκεκριμένες επιβαρύνσεις για την ανταλλαγή ξένων τραπεζογραμματίων. Αντίθετα, οι πελάτες πλήρωναν καλυμμένα τραπεζικά έξοδα μέσω της διαφοράς των τιμών αγοράς και πώλησης για τα ξένα νομίσματα (τις ονομαζόμενες «διαφορές» ή/και «περιθώρια συναλλάγματος»). Τα περιθώρια συναλλάγματος κυμαίνονταν από 1,5 έως 7 % περίπου ανάλογα με το ανταλλασσόμενο νόμισμα.

([44]) Απαντήσεις στην κοινοποίηση αιτιάσεων: Bayerische Landesbank σ. 30 (φάκελος σ. 3454)· Commerzbank AG σ. 35 (φάκελος 3624)· Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG σ. 16 (φάκελος σ. 3903)· Westdeutsche Landesbank σ. 47 (φάκελος σ. 4016)· η Hamburgische Landesbank προτείνει τα ποσοστά επιβαρύνσεων να κυμαίνονται μεταξύ 2 και 6 %, σ. 6 (φάκελος σ. 3768)·

(108) Το ιστορικό της συμφωνίας της 15ης Οκτωβρίου 1997 είναι το ακόλουθο: Στις αρχές, του 1997, η GWK Bank ανησυχούσε για το ότι η Deutsche Bundesbank ενδέχετο να χρησιμοποιήσει το δίκτυό της, που απαρτίζεται από 200 περίπου ανταλλακτήρια συναλλάγματος, προκειμένου να παράσχει στο κοινό δωρεάν υπηρεσίες αγοραπωλησίας τραπεζογραμματίων κατά τη μεταβατική περίοδο (1η Ιανουαρίου 1999 έως 31η Δεκεμβρίου 2001). Η GWK Bank ανησυχούσε για το ενδεχόμενο να παρέχονται δωρεάν οι σχετικές υπηρεσίες σε ευρεία βάση εκ μέρους της Bundesbank και των κεντρικών τραπεζών των ομόσπονδων κρατών και στη συνέχεια να ακολουθήσουν και οι υπόλοιπες γερμανικές τράπεζες εφαρμόζοντας χαμηλές επιβαρύνσεις ή παρέχοντας και αυτές δωρεάν τις σχετικές υπηρεσίες (αιτιολογική σκέψη 79).

(109) Η προοπτική αυτή ήταν ιδιαίτερα ανησυχητική για την GWK Bank καθότι μεγάλο μέρος του κύκλου εργασιών της προερχόταν από την ανταλλαγή νομισμάτων της ευρωζώνης και του DEM ειδικότερα. Υπήρχε κίνδυνος η αγορά συναλλάγματος για τα νομίσματα της ευρωζώνης να μετατοπισθεί από τις Κάτω Χώρες στη Γερμανία ή/και να ασκηθεί πίεση στις γερμανικές τράπεζες για ανάλογη μείωση των σχετικών επιβαρύνσεων (αιτιολογική σκέψη 80).

(110) Τον Απρίλιο του 1997, η GWK Bank ήρθε σε επαφή με ένα παρεμφερές ίδρυμα στη Γερμανία, τη Reisebank AG και την παρακίνησε να αρχίσει επειγόντως συζητήσεις με άλλες γερμανικές τράπεζες, προκειμένου κατ' αρχάς να επιδιώξει και να διασφαλίσει ότι Deutsche Bundesbank και οι κεντρικές τράπεζες των ομόσπονδων κρατών δεν θα προσφέρουν δωρεάν υπηρεσίες στους πελάτες μέσω των δικτύων τους ανταλλακτηρίων (αιτιολογικές σκέψεις 63 έως 67).

(111) Οι εν λόγω συζητήσεις και επαφές οδήγησαν στη σύσκεψη που έλαβε χώρα στα γραφεία της Deutsche Verkehrsbank AG (Φρανκφούρτη) στις 15 Οκτωβρίου 1997 όπου αρκετές γερμανικές τράπεζες συμφώνησαν, μεταξύ άλλων, να εφαρμόσουν επιβάρυνση 3 % περίπου στην αγορά και πώληση τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης κατά την τριετή μεταβατική περίοδο και με σκοπό την ανάκτηση του 90 % περίπου των εσόδων από το «περιθώριο συναλλάγματος» (αιτιολογικές σκέψεις 85 έως 93).

3.2. *Τα επιχειρήματα των μερών και οι απαντήσεις της Επιτροπής*

— Επιχειρήματα των μερών όσον αφορά την ερμηνεία των πραγματικών περιστατικών

(112) Τα μέρη αμφισβητούν την εκ μέρους της Επιτροπής ερμηνεία των περιστατικών και αρνούνται ότι οι συζητήσεις μεταξύ των τραπεζών όσον αφορά τους τρόπους καταλογισμού των εξόδων και τα ποσά για την ανταλλαγή νομισμάτων της ευρωζώνης κατά τη μεταβατική περίοδο οδήγησαν σε «συμφωνία» η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ.

(113) Ορισμένες τράπεζες υποστηρίζουν ότι επειδή η διαφορά μεταξύ τιμών αγοράς και πώλησης μπορεί να υπολογιστεί ως προμήθεια (σε %), λογικό ήταν να συμφωνήσουν οι συμμετασχόντες στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 όπως εκφράσουν το περιθώριο συναλλάγματος ως συγκεκριμένο ποσοστό προμήθειας μετά την 1η Ιανουαρίου 1999. Αυτό δεν αποτελούσε συμφωνία περιορισμού του ανταγωνισμού αλλά προέκυπτε από την εκ του νόμου υποχρέωση των τραπεζών να αναγράφουν τις επιβαρύνσεις κατά τρόπο σαφή και διαφανή μετά την κατάργηση της διαφοράς ([45]) ([46]). Η Landesbank Hessen Thüringen δέχεται ότι κατά τη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 αποφάσισε να συμμετάσχει σε συμφωνία σχετικά με τους τρόπους καταλογισμού των εξόδων κατά τη μεταβατική περίοδο. Δεδομένου ωστόσο ότι ουσιαστικά δεν υπήρχαν άλλες εναλλακτικές δυνατότητες υπολογισμού της προμήθειας πλην εκείνης που συνίσταται στην έκφρασή της υπό μορφή ποσοστού, η απόφαση αυτή για κοινό τρόπο καταλογισμού των εξόδων οριακά μόνο επηρέασε την ελευθερία των τραπεζών να προσδιορίζουν τη δική τους τιμολογιακή πολιτική ([47]).

— Απάντηση της Επιτροπής

(114) Η διαφανής και σαφής αναγραφή των εξόδων δεν απαιτεί καμία τυποποίηση των τιμών, των τρόπων καταλογισμού των εξόδων ή των υπολοίπων υπηρεσιών στον τραπεζικό τομέα. Κάθε τράπεζα οφείλει να αποφασίζει ανεξάρτητα την εμπορική της πολιτική όσον αφορά τον καταλογισμό των εξόδων. Εφόσον καταλογίζονται έξοδα στον πελάτη, τη σχετική πολιτική —συμπεριλαμβανομένων των τρόπων υπολογισμού των εξόδων— πρέπει να καθορίζει κατά τρόπο ανεξάρτητο η κάθε τράπεζα.

(115) Δεν ήταν ούτε φυσικό ούτε λογικό να αποφασίσει μεμονωμένα η κάθε τράπεζα να μετατρέψει το περιθώριο συναλλάγματος σε εκατοστιαίο ποσοστό προμήθειας. Πράγματι, φαίνεται ότι η Deutsche Bank σκόπευε να παρέχει δωρεάν τη σχετική υπηρεσία. Εν πάση περιπτώσει το ζήτημα δεν είναι το ποιος μπορεί ή δεν μπορεί να είναι ο ορθολογικότερος από οικονομική άποψη τρόπος καταλογισμού των εξόδων, αλλά το εάν υπήρξε συμφωνία μεταξύ των τραπεζών για αυτό τον καταλογισμό.

(116) Στην παρούσα υπόθεση, υπήρξε ρητή συμφωνία μεταξύ των τραπεζών για καταλογισμό συνολικής προμήθειας ύψους περίπου 3 %, με σκοπό την ανάκτηση του 90 % περίπου των εσόδων μετά την κατάργηση της «διαφοράς» (δηλαδή των τιμών αγοράς και πώλησης) την 1η Ιανουαρίου 1999.

([45]) Απαντήσεις στην κοινοποίηση αιτιάσεων: BfG Bank AG σ. 17 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3538 και ακόλουθες)· Commerzbank AG σ. 31 (φάκελος σ. 3620) Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG σ. 14 (φάκελος σ. 3901)· Westdeutsche Landesbank σ. 48 (φάκελος σ. 4017).

([46]) Απάντηση στη Westdeutsche Landesbank στην κοινοποίηση αιτιάσεων σ. 20 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3989 και ακόλουθες).

([47]) Απάντηση της Landesbank Hessen Thüringen στην κοινοποίηση αιτιάσεων σ. 4 (File σ. 3817). Η Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG σ. 14 (φάκελος σ. 3901) υποστηρίζει επίσης ότι δεν υπήρχε άλλη βιώσιμη εναλλακτική λύση από την εφαρμογή ποσοστού προμήθειας, διότι ο καθορισμός σταθερής προμήθειας για την ανταλλαγή μικρών ποσών θα οδηγούσε σε διακριτική μεταχείριση εις βάρος των μικρών πελατών.

— Επιχειρήματα των μερών σχετικά με την απουσία συμφωνίας

(117) Πολλές τράπεζες υποστηρίζουν ότι δεν υπήρξε συμφωνία για προμήθεια περίπου 3 % ([48]). Ορισμένες τράπεζες υποστηρίζουν επίσης ότι δεν υπήρξε συμφωνία για ανάκτηση του 90 % των εσόδων ούτε ότι αυτό το ποσοστό (90 %) αναφέρθηκε ως η βάση για τον καταλογισμό των νέων εξόδων μετά την εισαγωγή του ευρώ ([49]).

— Απάντηση της Επιτροπής

(118) Τίθεται το θέμα της αξιοπιστίας των πρακτικών της συνεδρίασης της 15ης Οκτωβρίου 1997 που συνέταξε η GWK Bank. Τα επίσημα πρακτικά και εκείνα της GWK Bank συμπίπτουν στο ότι και στα δύο αναφέρεται ότι υπήρξε συναίνεση για τη χρήση σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών όσον αφορά τα νομίσματα της ευρωζώνης (δηλαδή μη εφαρμογή τιμών αγοράς και πώλησης) μετά την 1η Ιανουαρίου 1999, ενώ τα έξοδα θα έπρεπε να υπολογίζονται πλέον υπό μορφή προμήθειας (σε %). Η Westdeutsche Landesbank σημειώνει ότι ένα μόνο σημείο της εικαζόμενης παραβίασης, και συγκεκριμένα ο καθορισμός του τρόπου καταλογισμού των εξόδων, αναφέρεται στα επίσημα πρακτικά της συνεδρίασης που συνέταξε ο κ. […]* ([50]).

(119) Πράγματι, η Bayerische Landesbank και η Commerzbank AG αναγνωρίζουν ότι ορισμένοι εκπρόσωποι τραπεζών στη σύσκεψη εκτίμησαν ότι τα μελλοντικά έξοδα θα μπορούσαν να κυμανθούν μεταξύ 2 και 4 % ([51]). Η Commerzbank AG υπογραμμίζει ότι ορισμένοι συμμετασχόντες στη σύσκεψη τόνισαν ότι για να ανακτηθεί το 90 % των εσόδων θα έπρεπε να εφαρμοστεί προμήθεια 2-4 %, ή μέση προμήθεια 3 %. Στην ακρόαση της 1ης και 2ας Φεβρουαρίου 2001, η Bayerische Landesbank τόνισε ότι ο εκπρόσωπός της στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 (ο κ. […]*) υπενθύμισε ότι: «ορισμένοι εκπρόσωποι τραπεζών ανέφεραν ορισμένα στοιχεία, και οι σχετικοί αριθμοί κυμαίνονταν μεταξύ 2 και 4 %». Ωστόσο, ο κ. […]* «δεν μπορούσε να θυμηθεί το 3 %». Αυτό δείχνει ότι στα πρακτικά της GWK Bank, τα οποία συντάχθηκαν την επόμενη ημέρα της σύσκεψης, η διεξαγωγή της συνεδρίασης της 15ης Οκτωβρίου 1997 παρατίθεται κατά τρόπο αξιόπιστο και πλήρη.

(120) Με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι τράπεζες που συμμετείχαν στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 συμφώνησαν να εισάγουν συνολική προμήθεια 3 % (προκειμένου να καλύψουν το 90 % των εσόδων τους) από την 1η Ιανουαρίου 1999.

— Επιχειρήματα των μερών όσον αφορά το άσκοπο πρόωρου καθορισμού των εξόδων

(121) Οι τράπεζες υποστηρίζουν επίσης ότι θα ήταν άσκοπο να καθορίσουν τα έξοδα (προμήθειες) το 1997 λόγω της μακράς ακόμη περιόδου των 14 μηνών που έπρεπε να παρέλθει πριν από την εισαγωγή του ευρώ καθώς επίσης και των στοιχείων οικονομικής αβεβαιότητας που μπορούσαν να εμφανιστούν κατά τη διάρκεια μιας τέτοιας περιόδου ([52]). Οι τράπεζες υποστηρίζουν ότι καθόρισαν τις προμήθειές τους κατά τρόπο ανεξάρτητο στα τέλη του 1998 ([53]).

— Απάντηση της Επιτροπής

(122) Το επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο θα ήταν πρόωρο για τις τράπεζες να συμφωνήσουν για τις λεπτομέρειες καταλογισμού των εξόδων και προμηθειών από τον Οκτώβριο του 1997 καταρρίπτεται από τις ίδιες τράπεζες. Η επιστολή που απέστειλαν τέσσερις εμπορικές τράπεζες (Commerzbank AG, Deutsche Verkehrsbank AG, Reisebank AG and Westdeutsche Landesbank) στην Bundesbank στις 25 Ιουλίου 1997 υποστηρίζουν ότι η «διαφορά» (δηλαδή οι τιμές αγοράς και πώλησης για τα νομίσματα της ευρωζώνης) πρέπει να διατηρηθεί, μεταξύ άλλων διότι οι τροποποιήσεις που έπρεπε να γίνουν στα συστήματα πληροφορικής δεν μπορούσαν να πραγματοποιηθούν έγκαιρα (έως την 1η Ιανουαρίου 1999) (αιτιολογική σκέψη 55):

> «Κρίνεται πολύ προβληματική η χρέωση εξόδων για να αντικατασταθεί η διαφορά μεταξύ τιμών αγοράς και πώλησης.
>
> Μετά τη συζήτηση, όλοι οι συμμετέχοντες απέρριψαν κατ' αρχήν κάθε μεταβολή, στο μέτρο που το συνεπαγόμενο κόστος ηλεκτρονικής προσαρμογής θα καθιστούσε την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων ακριβότερη και το κοινό δεν θα αποδεχόταν πολύ υψηλότερα έξοδα. Οι

([48]) Απαντήσεις στην κοινοποίηση αιτιάσεων: BfG Bank AG σ. 19 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3540 και ακόλουθες)· Commerzbank AG σ. 35 (φάκελος 3624)· Reisebank AG σ. 27 (φάκελος σ. 3721)· Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG σ. 16 (φάκελος σ. 3903)· Westdeutsche Landesbank σ. 47 (φάκελος σ. 4016).

([49]) Απαντήσεις στην κοινοποίηση αιτιάσεων: Bayerische Landesbank σ. 30 (φάκελος σ. 3454)· BfG Bank AG σ. 18 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3539)· Commerzbank AG σ. 33 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3622 και ακόλουθες)· Reisebank AG σ. 26 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3720 και ακόλουθες)· Landesbank Hessen Thüringen σ. 16 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3830 και ακόλουθες)· Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG σ. 15 (φάκελος. 3902)· Westdeutsche Landesbank σ. 47 και ακόλουθες (φάκελος σ. 4016)· Fortis group σ. 23 (φάκελος σ. 4295).

([50]) Απάντηση της Westdeutsche Landesbank στην κοινοποίηση αιτιάσεων σ. 43 (φάκελος σ. 4012).

([51]) Απαντήσεις στην κοινοποίηση αιτιάσεων: Bayerische Landesbank σ. 30 (φάκελος σ. 3454)· Commerzbank AG σ. 35 (φάκελος 3624)· Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG σ. 16 (φάκελος σ. 3903)· Westdeutsche Landesbank σ. 47 (φάκελος σ. 4016)· η Hamburgische Landesbank προτείνει τα ποσοστά επιβαρύνσεων να κυμαίνονται μεταξύ 2 % και 6 %, σ. 6 (φάκελος σ. 3768).

([52]) Απάντηση στην κοινοποίηση αιτιάσεων: Dresdner Bank AG, σ. 10 (φάκελος σ. 3750)· Westdeutsche Landesbank, σ. 42 (φάκελος σ. 4011).

([53]) Απαντήσεις στην κοινοποίηση αιτιάσεων: Bayerische Landesbank σ. 34 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3458 και ακόλουθες)· BfG Bank AG, σ. 20 (φάκελος σ. 3541)· Commerzbank AG, σ. 36 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3625 και ακόλουθες)· Dresdner Bank AG, σ. 10 (φάκελος σ. 3750)· Hamburgische Landesbank σ. 9 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3771 και ακόλουθες)· Landesbank Hessen Thüringen σ. 12 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3826 και ακόλουθες)· Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG σ. 22 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3909 και ακόλουθες)· Westdeutsche Landesbank, σ. 33 και ακόλουθες (φάκελος σ. 4002 και ακόλουθες).

καταναλωτές δεν μπορούν να κατανοήσουν την επιβολή προμήθειας, δεδομένου ότι οι τιμές συναλλάγματος είναι σταθερές και οι εθνικές τράπεζες αγοράζουν τα νομίσματα σε σταθερές τιμές.

Πρέπει επίσης να τονισθεί ότι οι απαραίτητες ηλεκτρονικές μετατροπές δεν μπορούν να γίνουν έγκαιρα μέσα σε ένα τόσο περιορισμένο χρονικό διάστημα».

(123) Στα πρακτικά της σύσκεψης της 15ης Οκτωβρίου 1997 που συνέταξε η GWK Bank αναφέρεται επίσης ότι ο χρόνος που απέμενε για την προσαρμογή των συστημάτων πληροφορικής στη νέα διάρθρωση προμηθειών ήταν περιορισμένος (αιτιολογική σκέψη 93):

«4. Το μικρό χρονικό διάστημα που απέμενε πλέον έως την 1η Ιανουαρίου 1999 κρινόταν ήδη ως περιορισμένο για την προσαρμογή όλων των συστημάτων στο νέο σύστημα προμηθειών».

(124) Το συμπέρασμα από τα προαναφερθέντα είναι ότι η συμφωνία για τον καθορισμό τιμών της 15ης Οκτωβρίου 1997 ήταν ιδιαίτερα πρόσφορη για τις τράπεζες, ενώ κατάλληλη ήταν και η επιλογή της χρονικής στιγμής.

— Επιχειρήματα των μερών όσον αφορά τις διαφορετικές προμήθειες

(125) Οι τράπεζες υποστήριξαν ότι οι τράπεζες που ήταν παρούσες στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 εφαρμόζουν διαφορετικές προμήθειες που κυμαίνονται μεταξύ 3-4 %. Μόνο δύο τράπεζες εφαρμόζουν πραγματικά προμήθεια 3 % ([54]).

— Απάντηση της Επιτροπής

(126) Κατ' αρχάς πρέπει να σημειωθεί ότι η αποκάλυψη της ύπαρξης, του περιεχομένου και του αντικειμένου της συμφωνίας τα οποία συνιστούν παραβίαση του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ και περιγράφονται στην κοινοποίηση αιτιάσεων βασίζεται σε ειδικά αποδεικτικά στοιχεία και όχι στη διαπίστωση παράλληλης τιμολογιακής συμπεριφοράς στην αγορά.

(127) Κατά δεύτερο λόγο, δεδομένου ότι σκοπός της συμφωνίας ήταν η καθιέρωση συνολικής προμήθειας περίπου 3 % προκειμένου να καλυφθεί το 90 % περίπου των εσόδων, έπρεπε να αναμένεται ότι όλες οι τράπεζες δεν επρόκειτο να εφαρμόσουν παρόμοιες προμήθειες. Η συμφωνία περιόριζε, ή τουλάχιστον μείωνε σημαντικά την αβεβαιότητα ως προς την πιθανή συμπεριφορά που η κάθε τράπεζα θα μπορούσε να αναμένει από τις υπόλοιπες στην αγορά όσον αφορά τα τραπεζικά έξοδα για την αγοραπωλησία τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης. Οι ίδιες οι τράπεζες δέχονται ότι κατά τις σχετικές συζητήσεις έγιναν αναφορές σε προμήθειες της τάξης του 2-4 %. Ωστόσο, μετά από την εισαγωγή του ευρώ, κανένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη δεν εισήγαγε προμήθεια κατώτερη του 3 % (αιτιολογικές σκέψεις 147 και 148).

4. **Περιορισμός του ανταγωνισμού**

(128) Οι τράπεζες που συμμετείχαν στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 συμφώνησαν να εφαρμόσουν συνολική προμήθεια 3 % περίπου με σκοπό την κάλυψη του 90 % περίπου των εσόδων τους μετά την κατάργηση της «διαφοράς» (δηλαδή των τιμών αγοράς και πώλησης) την 1η Ιανουαρίου 1999. Η συμφωνία αυτή είχε ταυτόχρονα ως αντικείμενο και ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού στην Κοινότητα.

4.1. *Αντικείμενο της συμφωνίας*

(129) Στο άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ αναφέρει ρητώς ότι περιορίζουν τον ανταγωνισμό οι αποφάσεις μεταξύ επιχειρήσεων και οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων με τις οποίες άμεσα ή έμμεσα καθορίζονται τιμές αγοράς ή πώλησης ή άλλοι όροι συναλλαγής. Στην παρούσα υπόθεση, ο άμεσος καθορισμός τιμών είναι το αντικείμενο της συμφωνίας.

(130) Λόγω της απώλειας των εσόδων από την κατάργηση του «περιθωρίου συναλλάγματος» ή της «διαφοράς» (δηλαδή των τιμών αγοράς και πώλησης) από την 1η Ιανουαρίου 1999, αντικείμενο της συμφωνίας μεταξύ των τραπεζών που παρευρέθηκαν στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 ήταν ο καθορισμός προμηθειών ύψους περίπου 3 % για τις αγοραπωλησίες τραπεζογραμματίων νομισμάτων της ευρωζώνης με στόχο να καλυφθεί το 90 % περίπου των απολεσθέντων εσόδων λόγω της κατάργησης «της διαφοράς» (δηλαδή των τιμών αγοράς και πώλησης) την 1η Ιανουαρίου 1999.

(131) Μπορεί επομένως να συναχθεί ότι η συμφωνία αυτή είχε ως αντικείμενο την εναρμόνιση των μελλοντικών τιμολογιακών πολιτικών των τραπεζών καθώς και την ευθυγράμμιση των καταλογιζόμενων τιμών για την αγορά και πώληση τραπεζογραμματίων της ζώνης ευρώ.

(132) Επομένως, η συναφθείσα συμφωνία μεταξύ των τραπεζών που συμμετείχαν στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ στο βαθμό που καθορίζει ευθέως τον τρόπο καταλογισμού των εξόδων στο πλαίσιο των πράξεων ανταλλαγής τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης (δηλαδή υπό μορφή προμήθειας σε %) καθώς και το επίπεδο των εξόδων αυτών, υπό μορφή τιμής-στόχου.

([54]) Απαντήσεις στην κοινοποίηση αιτιάσεων: Bayerische Landesbank σ. 43 (φάκελος σ. 3467)· BfG Bank AG σ. 20 (φάκελος σ. 3541)· Commerzbank AG σ. 41 (φάκελος σ. 3630)· Deutsche Verkehrsbank AG/Reisebank AG σ. 28 (φάκελος σ. 3722)· Dresdner Bank AG σ. 10 (φάκελος σ. 3750)· Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG σ. 25 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3912 και ακόλουθες)· Westdeutsche Landesbank σ. 43, 53 (φάκελος σ. 4012, 4022).

4.2. *Τα επιχειρήματα των μερών και οι απαντήσεις της Επιτροπής*

— Επιχειρήματα των μερών όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 52 του καταστατικού του ΕΣΚΤ

(133) Τα μέρη υποστηρίζουν ότι σκοπός των συζητήσεών τους ήταν η άρση της αβεβαιότητας που υπήρχε σε κανονιστικό επίπεδο όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 52 του καταστατικού του ΕΣΚΤ, ιδίως σχετικά με το κατά πόσον η Deutsche Bundesbank θα προσέφερε ή όχι στους πελάτες της δωρεάν υπηρεσίες για τις πράξεις συναλλάγματος.

— Απάντηση της Επιτροπής

(134) Κατά τη διάρκεια του 1997, η Deutsche Bundesbank διεξήγαγε συζητήσεις με γερμανικές εμπορικές τράπεζες οι οποίες αφορούσαν κυρίως την εφαρμογή του άρθρου 52 του καταστατικού του ΕΣΚΤ. Σε σύσκεψη που έλαβε χώρα στις 8 Ιουλίου 1997 οι εμπορικές τράπεζες και η Deutsche Bundesbank εξέτασαν τις συνέπειες που θα έχει η εισαγωγή του ευρώ στην ανταλλαγή τραπεζογραμματίων. Μετά τη σύσκεψη αυτή, η Bundesbank απέστειλε στις εμπορικές τράπεζες, στις 22 Ιουλίου 1997, ερωτηματολόγιο για την αγοραπωλησία τραπεζογραμματίων στις αγορές χονδρικής και λιανικής. Σκοπός του ερωτηματολογίου αυτού ήταν να συγκεντρωθούν δεδομένα για τους όγκους των ανταλλασσόμενων τραπεζογραμματίων, τη διαφάνεια των εξόδων κατά τη μεταβατική περίοδο καθώς και τις συνέπειες που θα είχε για τις πράξεις λιανικής η παροχή δωρεάν υπηρεσίας στο κοινό εκ μέρους της Bundesbank και παράλληλα τις συνέπειες που θα είχε για τις πράξεις χονδρικής η παροχή προς τις εμπορικές τράπεζες, εκ μέρους της Bundesbank, δωρεάν υπηρεσίας επαναπατρισμού τραπεζογραμματίων. Η Bundesbank, κατά την επεξεργασία των σχετικών στοιχείων όφειλε να τηρήσει τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των απαντήσεων που διαβίβασε κάθε τράπεζα. Επίσης, μετά τη σύσκεψη της 8ης Ιουλίου 1997, τέσσερις εμπορικές τράπεζες (Commerzbank AG, Deutsche Verkehrsbank AG, Reisebank AG και Westdeutsche Landesbank) απέστειλαν στη Bundesbank στις 25 Ιουλίου 1997 επιστολή στην οποία τόνιζαν ότι κατά τη γνώμη τους η διαφορά μεταξύ των τιμών αγοράς και πώλησης για τα νομίσματα της ευρωζώνης έπρεπε να διατηρηθεί, εν μέρει διότι οι απαραίτητες τροποποιήσεις στα συστήματα πληροφορικής δεν μπορούσαν να πραγματοποιηθούν έγκαιρα και διότι οποιαδήποτε προσαρμογή θα επέφερε επιπλέον κόστος που θα μεταφραζόταν σε υψηλότερα έξοδα. Στις 15 Σεπτεμβρίου 1997 πραγματοποιήθηκε σύσκεψη μεταξύ των εμπορικών τραπεζών και της Bundesbank· κατά τη σύσκεψη αυτή διευκρινίστηκε ότι δεν ήταν πλέον δυνατόν να καταλογίζονται έξοδα μέσω της διαφοράς μεταξύ των τιμών αγοράς και πώλησης μετά την 1η Ιανουαρίου 1999. Όλα τα καταλογιζόμενα έξοδα θα πρέπει να αναγράφονται ξεχωριστά (αιτιολογικές σκέψεις 53 έως 57).

(135) Από τα προαναφερθέντα προκύπτει σαφώς ότι οι συζητήσεις μεταξύ της Bundesbank και των εμπορικών τραπεζών αφορούσαν την εφαρμογή του άρθρου 52 του καταστατικού του ΕΣΚΤ καθώς και την κατάργηση των τιμών αγοράς και πώλησης από την 1η Ιανουαρίου 1999. Κατά τη διάρκεια των συσκέψεων αυτών δεν έγιναν συλλογικές συζητήσεις για τα τραπεζικά έξοδα που πρέπει να καταλογίζονται για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης μετά την 1η Ιανουαρίου 1999.

— Επιχειρήματα των μερών όσον αφορά την έναρξη συζητήσεων εκ μέρους της Επιτροπής

(136) Κατά την άποψη των μερών, τις συζητήσεις και τις επαφές μεταξύ των τραπεζών προκάλεσε η Επιτροπή. Το σημείο εκκίνησης ήταν η στρογγυλή τράπεζα που οργανώθηκε στις 15 Μαΐου 1997 από την Επιτροπή, κατά τη διάρκεια του οποίου συζητήθηκαν τα πρακτικά θέματα της μετάβασης στο ευρώ ([55]). Οι τράπεζες υποστηρίζουν ότι η σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 διοργανώθηκε λόγω των στοιχείων αβεβαιότητας που υπήρχαν σε κανονιστικό επίπεδο και παράλληλα ήταν συνέπεια των πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των συζητήσεων με την Deutsche Bundesbank.

— Απάντηση της Επιτροπής

(137) Η Επιτροπή οργάνωσε στις 15 Μαΐου 1997 στρογγυλή τράπεζα για τις πρακτικές πτυχές της μετάβασης στο ευρώ προκειμένου να δοθούν απαντήσεις στις ανησυχίες που εξέφρασαν διάφορες ενώσεις και παράλληλα να επιτευχθεί πρόοδος όσον αφορά τις προετοιμασίες τεχνικού χαρακτήρα. Η εν λόγω στρογγυλή τράπεζα αποτέλεσε φόρουμ στο πλαίσιο του οποίου όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα, αντάλλαξαν απόψεις και παράλληλα δόθηκε η δυνατότητα να θιγούν δύο μεγάλες κατηγορίες ζητημάτων: αυτή των πρακτικών μέτρων που πρέπει να ληφθούν για την ομαλή μετάβαση στο ευρώ και αυτή των μέσων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους καταναλωτές να προσαρμοστούν στο ενιαίο νόμισμα. Στην έκθεση της ομάδας εμπειρογνωμόνων της 20ής Νοεμβρίου 1997 αναφέρεται ρητώς ότι δεν τέθηκε ζήτημα εξόδων για την παροχή των τραπεζικών υπηρεσιών ([56]) (αιτιολογικές σκέψεις 40 έως 43).

— Επιχειρήματα των μερών όσον αφορά το ζήτημα του επιτρεπτού των τραπεζικών τελών

(138) Σύμφωνα με τα μέρη οι συζητήσεις τους είχαν επίσης ως αντικείμενο το ζήτημα του εάν οι εμπορικές τράπεζες είχαν ή όχι τη δυνατότητα να εισπράττουν αμοιβή για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων κάνοντας χρήση της διαφοράς μεταξύ τιμών αγοράς και πώλησης.

— Απάντηση της Επιτροπής

(139) Ήδη από το 1995 όλοι γνώριζαν ότι οι συναλλαγματικές ισοτιμίες επρόκειτο να καθοριστούν αμετάκλητα και ότι θα μπορούν πλέον να χρησιμοποιούνται μόνο αυτές οι στα-

([55]) Απάντηση της Westdeutsche Landesbank στην κοινοποίηση αιτιάσεων σ. 32 και ακόλουθες (φάκελος σ. 4001 και ακόλουθες).

([56]) Βλέπε παράγραφο 4 «Τι είναι η μετατροπή;» της «Έκθεσης της ομάδας εμπειρογνωμόνων σχετικά με τα τραπεζικά έξοδα για τη μετατροπή στο ευρώ» προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες, 20 Νοεμβρίου 1997.

θερές ισοτιμίες. Αυτό αναφέρεται σαφώς και ρητώς στα «Συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 1995 σχετικά με το σενάριο μετάβασης στο ενιαίο νόμισμα». Στο άρθρο 4 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1103/97, ο οποίος εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη από τις 20 Ιουνίου 1997 ορίζεται ότι: «Οι τιμές μετατροπής θα χρησιμοποιούνται για μετατροπές και προς τις δύο κατευθύνσεις μεταξύ ευρώ και εθνικών νομισματικών μονάδων» (αιτιολογικές σκέψεις 34 έως 37). Άμεση συνέπεια της εφαρμογής αυτής της διάταξης είναι ότι δεν επιτρέπεται πλέον η χρησιμοποίηση «των διαφορών», και ότι οποιεσδήποτε επιβαρύνσεις πρέπει να αναγράφονται κατά τρόπο σαφή και διαφανή. Όλα αυτά τα στοιχεία αναφέρονται επίσης σαφώς στο έγγραφο που ορίζει την εντολή «της ομάδας εμπειρογνωμόνων για τα τραπεζικά έξοδα μετατροπής σε ευρώ» καθώς και στην τελική έκθεση αυτής της ομάδας (αιτιολογική σκέψη 45).

(140) Εν πάση περιπτώσει, πριν από τη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997, είχε λάβει χώρα μια άλλη σύσκεψη (στις 15 Σεπτεμβρίου 1997) μεταξύ εμπορικών τραπεζών και της Bundesbank. Στη σύσκεψη αυτή διευκρινίστηκε ότι ο καταλογισμός εξόδων μέσω εφαρμογής της διαφοράς μεταξύ τιμών αγοράς και πώλησης δεν θα ήταν πλέον δυνατός μετά την 1η Ιανουαρίου 1999 (αιτιολογική σκέψη 57).

— Επιχειρήματα των μερών όσον αφορά το φαξ-πρόσκληση

(141) Πολλές τράπεζες υποστηρίζουν ότι, όπως προκύπτει από την ημερήσια διάταξη στο φαξ-πρόσκληση, οι συζητήσεις κατά τη συνεδρίαση της 15ης Οκτωβρίου 1997 εστιάστηκαν σε ζητήματα σχετικά με διατραπεζικές πράξεις —στο πλαίσιο των οποίων έγινε η αναφορά στον καθορισμό των τιμών— καθώς και σε ζητήματα πληροφορικής ([57]). Για αυτό ακριβώς το λόγο οι παρευρισκόμενοι στη σύσκεψη προέρχονταν είτε από το αρμόδιο τμήμα για την αγορά και πώληση τραπεζογραμματίων στο πλαίσιο διατραπεζικών πράξεων ή από το τμήμα πληροφορικής. Το τμήμα «ιδιώτες πελάτες», το οποίο είναι το μόνο με δυνατότητα λήψης απόφασης όσον αφορά τον καθορισμό των εξόδων συναλλάγματος για ιδιώτες πελάτες, δεν εκπροσωπήθηκε στη σύσκεψη αυτή ([58]).

— Απάντηση της Επιτροπής

(142) Ακόμη και στα επίσημα πρακτικά της σύσκεψης που συνέταξε ο κ. […]* τονίζεται ότι έγιναν συζητήσεις για τον καθορισμό των τιμών και ότι οι συζητήσεις αυτές αφορούσαν τόσο τις πράξεις με τους ιδιώτες πελάτες όσο και τις διατραπεζικές πράξεις (αιτιολογικές σκέψεις 94 έως 97). Φαίνεται επομένως ότι οι εκπρόσωποι των τραπεζών διέθεταν την απαιτούμενη αρμοδιότητα να συζητήσουν θέματα καθορισμού τιμών για πράξεις ανταλλαγής τραπεζογραμματίων, τόσο σε επίπεδο λιανικής όσο και σε επίπεδο χονδρικής. Με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή της, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι τράπεζες που συμμετείχαν στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 συμφώνησαν να καθιερώσουν συνολική προμήθεια 3 % περίπου (προκειμένου να ανακτήσουν το 90 % των εσόδων τους) για τις πράξεις με ιδιώτες πελάτες, και αυτό από την 1η Ιανουαρίου 1999.

(143) Όσον αφορά τα συστήματα πληροφορικής, ο εκπρόσωπος της Commerzbank AG διευκρίνισε κατά τη διάρκεια της ακρόασης ότι τα συστήματα πληροφορικής για τις πράξεις λιανικής και χονδρικής διασυνδέονται (εάν δεν πρόκειται για το ίδιο σύστημα πληροφορικής). Αυτό σημαίνει ότι τα συστήματα τιμολόγησης/καταλογισμού εξόδων τόσο για τις πράξεις λιανικής όσο και για τις πράξεις χονδρικής έπρεπε να είναι γνωστά πριν από οποιαδήποτε προσαρμογή του συστήματος πληροφορικής. Πράγματι, όσον αφορά τους ιδιώτες πελάτες, στα επίσημα πρακτικά αναφέρεται ότι τα μέρη συμφώνησαν ότι κατά τη διάρκεια της τριετούς μεταβατικής περιόδου που θα αρχίσει την 1η Ιανουαρίου 1999 «Τα έξοδα/προμήθειες θα υπολογίζονται ως ποσοστό της αξίας του συναλλάγματος» (αιτιολογική σκέψη 95). Όσον αφορά τις διατραπεζικές πράξεις, τα μέρη αποφάσισαν να διατηρήσουν τις τιμές αγοράς και πώλησης.

4.3. *Εφαρμογή της συμφωνίας*

(144) Για να συναχθεί ότι εφαρμόζεται το άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ δεν είναι αναγκαίο να εξεταστούν οι πραγματικές επιπτώσεις μιας συμφωνίας στον ανταγωνισμό από τη στιγμή που αποδεικνύεται ότι η συμφωνία αυτή έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού.

(145) Στην παρούσα υπόθεση, υπήρξε συμφωνία μεταξύ τραπεζών για εφαρμογή συνολικής προμήθειας 3 % περίπου με σκοπό την ανάκτηση του 90 % περίπου των εσόδων των τραπεζών αυτών μετά την κατάργηση της «διαφοράς» (δηλαδή των τιμών αγοράς και πώλησης) την 1η Ιανουαρίου 1999.

(146) Η Επιτροπή θεωρεί ότι εφόσον κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η συμφωνία είχε ως αντικείμενο τον άμεσο καθορισμό του επιπέδου των εξόδων, δεν είναι αναγκαίο να καταδειχθούν οι επιπτώσεις της.

(147) Εν πάση περιπτώσει, η συμφωνία αυτή είχε επιπτώσεις στα έξοδα που καταλογίζονταν στην αγορά:

Dresdner Bank AG	3 %
Commerzbank AG	3,75 %
Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG	3,0 % (ελάχιστο 10 DEM) ([59])
Vereins- und Westbank AG	3,0 % (ελάχιστο 10 DEM) ([60]).

([57]) Απαντήσεις στην κοινοποίηση αιτιάσεων: Commerzbank AG σ. 29 (φάκελος 3618) και παράρτημα 16 (φάκελος σ. 3671)· BfG Bank AG, σ. 15 (φάκελος 3536)· Hamburgische Landesbank, σ. 4 (φάκελος σ. 3766).

([58]) Απαντήσεις στην κοινοποίηση αιτιάσεων Bayerische Landesbank σ. 29 (φάκελος σ. 3543)· BfG Bank AG, σ. 16 (φάκελος σ. 3537)· Dredner Bank AG, σ. 5 (φάκελος σ. 3745)· Landesbank Hessen Thüringen, σ. 10 (φάκελος σ. 3824)· Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/ Vereins- und Westbank AG, σ. 10 (φάκελος σ. 3897).

([59]) Το ελάχιστο μειώθηκε από 10 σε 6 DEM από τις 11 Μαρτίου 1999.

([60]) Το ελάχιστο καταργήθηκε στις 2 Αυγούστου 1999.

(148) Σύμφωνα με τη Reisebank AG, κατά τη στιγμή της εισαγωγής του ευρώ, τα έξοδα ήταν τα ακόλουθα ([61]):

Πώληση: 3,5 % συν τέλος διαχείρισης ύψους 5 DEM ([62])

Αγορά: 4,5 % συν τέλος διαχείρισης ύψους 5 DEM

Πρόκειται για τις ίδιες προμήθειες στην αγορά και στην πώληση με εκείνες που εισήγαγε η GWK στις 16 Ιουνίου 1998:

Πώληση: 3,5 % (για πράξεις έως 5 000 NLG), με ελάχιστο 5 NLG

Αγορά: 4,5 % (για πράξεις έως 5 000 NLG), με ελάχιστο 5 NLG ([63])

5. **Επιπτώσεις στις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών**

5.1. *Ανταλλαγή νομισμάτων*

(149) Η υπό εξέταση παράβαση αφορά υπηρεσία η οποία από τη φύση της έχει διασυνοριακό χαρακτήρα και που, για το λόγο αυτό, ενδέχεται να επηρεάσει τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Όπως προαναφέρθηκε, ο όγκος των ανταλλασσόμενων νομισμάτων της ευρωζώνης σε κάθε κράτος μέλος είναι σημαντικός (αιτιολογικές σκέψεις 7 έως 9).

(150) Η αγορά και πώληση ξένων νομισμάτων στη ζώνη ευρώ αποτελούν πράξεις που αφορούν ουσιαστικά τους καταναλωτές, και πιο εκδινά τους τουρίστες (κοινοτικούς και μη κοινοτικούς) οι οποίοι επιθυμούν να πραγματοποιήσουν πληρωμές στη ζώνη ευρώ. Οι πραγματοποιούμενες από τους καταναλωτές πληρωμές με νομίσματα άλλα από εκείνα της χώρας καταγωγής τους αποτελούν πράξεις που επηρεάζουν τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές.

(151) Πρέπει να σημειωθεί ότι εάν οι καταναλωτές αγοράζουν ξένα νομίσματα στη χώρα καταγωγής τους, η τράπεζα που τους τα πωλεί πρέπει κατ' αρχάς να έχει εισάγει τα τραπεζογραμμάτια. Εάν, αντίθετα, οι καταναλωτές αγοράσουν τα νομίσματα στη χώρα προορισμού τους με ξένα νομίσματα σε μετρητά, η πωλούσα τράπεζα οφείλει να εξάγει (ή να επαναπατρίσει) τα χρήματα αυτά στη χώρα προέλευσής τους. Ποτέ και για καμία τράπεζα της ζώνης ευρώ δεν υπάρχει, σε μία συγκεκριμένη στιγμή, τέλεια ισορροπία μεταξύ των όγκων ξένων νομισμάτων που αγοράζονται από το κοινό και των όγκων που πωλούνται σε αυτό.

(152) Η εισαγωγή και εξαγωγή νομισμάτων της ζώνης ευρώ από τις τράπεζες αποτελούν εμπορικές πράξεις που επηρεάζουν άμεσα τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές.

5.2. *Τα επιχειρήματα των μερών και οι απαντήσεις της Επιτροπής*

— Επιχειρήματα των μερών όσον αφορά την επίπτωση στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών

(153) Κατά την ακρόαση ([64]), οι τράπεζες υποστήριξαν ότι η γερμανική υπόθεση είναι καθαρά εθνικού χαρακτήρα και επομένως δεν έχει επιπτώσεις στις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Η ανταλλαγή ξένων νομισμάτων συνιστά τοπικού χαρακτήρα υπηρεσία, η οποία παρέχεται σε διαφορετικές εθνικές αγορές. Παρότι η GWK Bank συμμετείχε στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997, η τράπεζα αυτή δεν δραστηριοποιείται στη γερμανική αγορά, και το ίδιο συμβαίνει με τις γερμανικές τράπεζες οι οποίες δεν δραστηριοποιούνται στην ολλανδική αγορά.

— Απάντηση της Επιτροπής

(154) Κατά την πάγια νομολογία του, το Δικαστήριο θεωρεί ότι, για να μπορεί μια συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων να επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, πρέπει, βάσει ενός συνόλου νομικών ή πραγματικών αντικειμενικών στοιχείων, να επιτρέπει να θεωρηθεί με αρκετή πιθανότητα ότι μπορεί να επηρεάσει άμεσα ή έμμεσα πραγματικά ή δυνητικά, τις εμπορικές ροές μεταξύ κρατών μελών κατά τρόπο που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση του στόχου της ενιαίας αγοράς μεταξύ κρατών μελών ([65]). Επομένως, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο επηρεασμός του ενδοκοινοτικού εμπορίου προκύπτει εν γένει από τη συνδρομή πολλών παραγόντων οι οποίοι, λαμβανόμενοι μεμονωμένα, δεν θα ήταν κατ' ανάγκη αποφασιστικοί ([66]). Σύμφωνα πάντα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, αρκεί να αποδειχθεί ότι μια συμφωνία είναι ικανή να έχει επιπτώσεις στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών ([67]).

(155) Στην κοινοποίηση αιτιάσεων και στην παρούσα απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 149 έως 152), η Επιτροπή περιγράφει πολυάριθμους παράγοντες που λήφθησαν υπόψη για να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η συμφωνία είχε επιπτώσεις στις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Βασιζόμενη στη νομολογία του Δικαστηρίου, η Επιτροπή θεωρεί ότι στην παρούσα υπόθεση υπάρχει συνδρομή πολλών παραγόντων οι οποίοι, συνεκτιμώμενοι, αποδεικνύουν ότι η εν λόγω συμφωνία είχε επιπτώσεις στις συναλλαγές.

([61]) Απάντηση της Reisebank AG στην κοινοποίηση αιτιάσεων, σ. 18 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3712 και ακόλουθες).

([62]) Τρεις εβδομάδες αργότερα η Reisebank AG άλλαξε τα ποσοστά των προμηθειών της για πώληση συναλλάγματος ως ακολούθως:

0,01 DEM — 500 DEM	3,5 %
500,01 DEM — 1 000 DEM	3,25 %
1 000,01 DEM — 2 000 DEM	3,0 %
2 000,01 DEM — 5 000 DEM	2,75 %
από 5 000,01 DEM	2,5 %

([63]) 1,5 % για πράξεις πώλησης άνω των 5 000 NLG.
2,5 % για πράξεις αγοράς άνω των 5 000 NLG.

([64]) Η παρουσίαση έγινε από τον Dr. Satzky εξ ονόματος όλων των τραπεζών κατά την ακρόαση της 1ης Φεβρουαρίου 2001.

([65]) Απόφαση της 30ής Ιουνίου 1966 στην υπόθεση 56/65, Société Technique Minière, Συλλογή 1966, σ. 282 παράγραφος 7, και απόφαση της 11ης Ιουλίου 1985 στην υπόθεση 42/84 Remia και λοιποί κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 2545 παράγραφος 22.

([66]) Απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1994 στην υπόθεση C-250/92 Gottrup-Klim, Συλλογή 1994, σ. I-5641 παράγραφος 54.

([67]) Απόφαση της 17ης Ιουλίου 1997 στην υπόθεση C-219/95 P Ferriere Nord Spa κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411 παράγραφος 19.

(156) Ωστόσο, στην παρούσα υπόθεση πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον ειδικό χαρακτήρα της εξεταζόμενης υπηρεσίας και προϊόντος. Όπως προαναφέρθηκε, η υπηρεσία είναι ήδη από τη φύση της διασυνοριακή, και αυτό οφείλεται στο ότι τα σχετικά προϊόντα είναι τα νομίσματα άλλων κρατών μελών της ΕΕ που ανταλλάσσονται σε μεγάλους όγκους σε κάθε κράτος μέλος.

— Επιχειρήματα των μερών για την απουσία καθορισμού της αγοράς

(157) Οι τράπεζες ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή δεν καθόρισε τη γεωγραφική αγορά και επομένως δεν εκτίμησε ορθά τις επιπτώσεις της συμφωνίας στις συναλλαγές.

— Απάντηση της Επιτροπής

(158) Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο ορισμός της γεωγραφικής αγοράς δεν θα αποτελούσε καθοριστικής σημασίας παράγοντα, στο βαθμό που τα αποδεικτικά στοιχεία φανερώνουν ότι τα μέρη διέπραξαν παράβαση που είχε ως αντικείμενο και αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Η παράβαση αυτή μπορούσε επίσης, λόγω του χαρακτήρα της, να επηρεάσει τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Το συμπέρασμα αυτό συμβαδίζει με τις αποφάσεις που εξέδωσε το Πρωτοδικείο στην υπόθεση European Night Services και λοιποί και στην υπόθεση Volkswagen AG ([68]), στις οποίες το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η Επιτροπή υπέχει υποχρέωση ορισμού της αγοράς σε μια απόφαση που εκδίδεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 85 (πλέον άρθρο 81) της συνθήκης ΕΚ όταν, ελλείψει ενός τέτοιου ορισμού, είναι αδύνατον να καθοριστεί εάν η συγκεκριμένη συμφωνία, η απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων ή η εναρμονισμένη πρακτική μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση των όρων του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς.

(159) Το γεγονός και μόνον ότι η συμφωνία για τα έξοδα ανταλλαγής των νομισμάτων της ευρωζώνης αφορά εκ πρώτης όψεως τη Γερμανία και τις ολλανδικές συνοριακές περιοχές δεν αποκλείει το ενδεχόμενο επιπτώσεων στις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Σε πολλές υποθέσεις, το Δικαστήριο αποφάσισε ότι μια συμπεριφορά που περιορίζει τον ανταγωνισμό και καλύπτει ολόκληρο το έδαφος κράτους μέλους έχει εξ ορισμού, ως αποτέλεσμα την παγίωση στεγανοποιήσεων της εθνικής αγοράς και τη συνακόλουθη παρακώλυση της οικονομικής αλληλοδιείσδυσης που επιδιώκεται με τη συνθήκη ([69]).

([68]) Πρωτοδικείο, απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 1998 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-374/94, T-375/94, T-384/94 και T-388/94 European Night Services και λοιποί κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3141, παράγραφοι 93 έως 95 και 105, και απόφαση της 6ης Ιουλίου 2000 στην υπόθεση T-62/98 Volkswagen AG κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-2707 παράγραφοι 230 και 231.

([69]) Βλέπε μεταξύ άλλων απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 1972 στην υπόθεση 8/72 Vereeniging van Cementhandelaren κατά Επιτροπής, Συλλογή 1972, σ. 977 παράγραφος 29 και απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1995 στην υπόθεση T-29/92 SPO κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-289 παράγραφος 229.

(160) Ειδικότερα, το σχετικό προϊόν ορίζεται ως η υπηρεσία ανταλλαγής νομισμάτων της ευρωζώνης όταν ένα τουλάχιστον τμήμα της συναλλαγής αφορά τραπεζογραμμάτια. Οι τράπεζες οφείλουν να αγοράζουν και να πωλούν τα τραπεζογραμμάτια στις διεθνείς αγορές χονδρικής ως άμεσο αποτέλεσμα της ζήτησης ξένων νομισμάτων σε εθνικό επίπεδο. Το Δικαστήριο διαπίστωσε στην υπόθεση Stichting Sigarettenindustrie ([70]) ότι οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε ένα κράτος μέλος οι οποίες ισχύουν μόνο για την αγορά του κράτους αυτού επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών όταν αφορούν, έστω και εν μέρει, προϊόν το οποίο προέρχεται από άλλο κράτος μέλος.

Ζ. ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

(161) Από τα παραταθέντα περιστατικά προκύπτει σαφώς ότι η Commerzbank AG και η Dresdner Bank AG συμμετείχαν άμεσα στην παράβαση.

(162) Το ζήτημα των αποδεκτών τίθεται μόνο για τις ακόλουθες τράπεζες:

— Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG,

— Deutsche Genossenschaftsbank/ Deutsche Verkehrsbank AG/ Reisebank AG.

(163) Κατά τη στιγμή της σύσκεψης της 15ης Οκτωβρίου 1997, ο πλειοψηφικός μέτοχος της Vereins- und Westbank AG ήταν η τότε τράπεζα με την επωνυμία Bayerische Vereinsbank AG. Η Bayerische Vereinsbank AG και η Bayerische Hypotheken- und Wechselbank AG συγχωνεύτηκαν την 1η Σεπτεμβρίου 1998 και σχημάτισαν την Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG. Με τη συγχώνευση αυτή η Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG κατέστη ο μεγαλύτερος μέτοχος της Vereins- und Westbank AG.

(164) Η Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG είναι ο δεύτερος γερμανικός τραπεζικός όμιλος. Θεωρείται η ίδια ως η «τράπεζα των περιφερειών», στο πλαίσιο της οποίας η Vereins- und Westbank AG θεωρείται ως η «τράπεζα του Βόρειου τμήματος της Γερμανίας».

(165) Παρότι το φαξ με το οποίο απευθύνθηκε η πρόσκληση για συμμετοχή στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 απεστάλη μόνον στην τότε Bayerische Vereinsbank AG, κανένας υπάλληλος της τράπεζας αυτής δεν συμμετείχε στη σύσκεψη.

(166) Ο παραλήπτης τον προαναφερθέντος φαξ στην τότε Bayerische Vereinsbank AG έδειξε την πρόσκληση στον ανώτερό του, ο οποίος αποφάσισε ότι η συμμετοχή της τράπεζας στη σύσκεψη αυτή δεν ήταν απαραίτητη. Ωστόσο,

([70]) Απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 1985 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 240-242, 261, 262, 268 και 269/82 Stichting Sigarettenindustrie και λοιποί κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 3831 παράγραφος 49.

ο ίδιος αυτός υπάλληλος παρέδωσε την πρόσκληση σε συνάδελφο της Vereins- und Westbank AG καθότι, σε αντίθεση με τον προϊστάμενό του, είχε την άποψη ότι κατά τη σύσκεψη αυτή θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν ορισμένα χρήσιμα πληροφοριακά στοιχεία.

(167) Παρότι η Vereins- und Westbank AG δεν είχε προσκληθεί στη σύσκεψη, ένας υπάλληλός της συμμετείχε στις σχετικές συζητήσεις, εκπροσωπώντας επίσης ([71]) την τότε Bayerische Vereinsbank AG ([72]).

(168) Έτσι, τόσο η Vereins- und Westbank AG όσο και η Bayerische Vereinsbank AG αντιπροσωπεύθηκαν στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997 από τον υπάλληλο της Vereins- und Westbank AG.

(169) Στην απάντησή της στην κοινοποίηση αιτιάσεων, η Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG δηλώνει ότι η Vereins- und Westbank AG δεν εξαρτιόταν από την πολιτική της Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG όσον αφορά τον καθορισμό των εξόδων για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ευρωζώνης ([73]). Αυτό αποδεικνύει ότι οι δύο τράπεζες ενεργούσαν ανεξάρτητα η μία από την άλλη στην αγορά και ότι η Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG δεν επηρέαζε τις αποφάσεις της Vereins- und Westbank AG όσον αφορά τον καθορισμό των εξόδων.

(170) Με βάση τα προαναφερόμενα η παρούσα απόφαση απευθύνεται στη Vereins- und Westbank AG υπό την επωνυμία της και στην Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG ως νόμιμης διαδόχου της πρώην Bayerische Vereinsbank AG.

(171) Όσον αφορά την Deutsche Genossenschaftsbank AG, αυτή κατέχει συμμετοχή 67 % στην Deutsche Verkehrsbank AG. Η τελευταία κατέχει κατά 100 % τη Reisebank AG, ενώ τρεις γενικοί διευθυντές της Deutsche Verkehrsbank AG είναι τα μόνα μέλη του εποπτικού συμβουλίου της Reisebank AG. Η τράπεζα αυτή είναι η μόνη εταιρεία του ομίλου Deutsche Genossenschaftsbank AG που δραστηριοποιείται αποκλειστικά στη λιανική αγορά πράξεων συναλλάγματος ([74]). Η Deutsche Verkehrsbank AG ασκούσε πάντα αποφασιστική επιρροή στη θυγατρική της συμμετέχοντας σε συσκέψεις και σε συζητήσεις με άλλες τράπεζες (αιτιολογικές σκέψεις 58 έως 97). Η Deutsche Verkehrsbank AG ήταν πάντοτε πλήρως ενημερωμένη για όλες τις συζητήσεις μεταξύ τραπεζών όσον αφορά τα έξοδα για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων της ζώνης ευρώ. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, το αποφασιστικό κριτήριο με βάση το οποίο κρίνεται εάν το άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ μπορεί να εφαρμοστεί στις σχέσεις μεταξύ μητρικής εταιρείας και μιας των θυγατρικών της είναι εάν απολαμβάνει η θυγατρική εταιρεία πλήρους αυτονομίας όσον αφορά τον καθορισμό της συμπεριφοράς της στην αγορά ([75]). Στην υπό εξέταση υπόθεση, η Reisebank AG δεν διέθετε πραγματική αυτονομία έναντι της Deutsche Verkehrsbank AG κατά τη χάραξη της πολιτικής της στην αγορά. Η Reisebank δεν ήταν επομένως ικανή να παραβιάσει το άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ ανεξάρτητα από την Deutsche Verkehrsbank ([76]).

(172) Με βάση τα προαναφερόμενα, η απόφαση απευθύνεται επομένως στην Deutsche Verkehrsbank AG ως τη μητρική εταιρεία της Reisebank AG.

Η. **ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ**

(173) Η Commerzbank AG, η Dresdner Bank AG, η Deutsche Verkehrsbank AG, η Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG και η Vereins- und Westbank AG συνήψαν τον Οκτώβριο του 1997 την υπό εξέταση συμφωνία η οποία παραβιάζει το άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ. Η συμφωνία αυτή θα ίσχυε καθ' όλη τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, δηλαδή από την 1η Ιανουαρίου 1999 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2001.

([71]) Οι Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG στην απάντησή τους στην κοινοποίηση αιτιάσεων σ. 4 (φάκελος σ. 3891), υποστηρίζουν ότι η Vereins- und Westbank AG, παρότι δεν προσκλήθηκε στη σύσκεψη της 15ης Οκτωβρίου 1997, απέστειλε υπάλληλο ως εκπρόσωπο τής τότε Bayerische Vereinsbank AG.

([72]) Στην απάντηση των Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank στην κοινοποίηση αιτιάσεων σ. 9 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3896 και ακόλουθες) τονίζεται ότι ο παραλήπτης του προαναφερθέντος φαξ στην τότε Bayerische Vereinsbank AG έδειξε την πρόσκληση στον ανώτερό του, ο οποίος αποφάσισε ότι η συμμετοχή της τράπεζας στη σύσκεψη αυτή δεν ήταν απαραίτητη. Ωστόσο, ο ίδιος αυτός υπάλληλος παρέδωσε την πρόσκληση σε συνάδελφο της Vereins- und Westbank AG, καθότι, σε αντίθεση με τον προϊστάμενό του, είχε την άποψη κατά τη σύσκεψη αυτή θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν ορισμένα χρήσιμα πληροφοριακά στοιχεία.

([73]) Απάντηση της Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG/Vereins- und Westbank AG σ. 24 (φάκελος σ. 3911).

([74]) Απάντηση της Reisebank AG στην κοινοποίηση αιτιάσεων σ. 2 και ακόλουθες (φάκελος σ. 3696 και ακόλουθες). Στην απάντησή της στην κοινοποίηση αιτιάσεων, η DG Bank τόνισε ότι δεν δραστηριοποιείται στην αγορά συναλλάγματος (φάκελος σ. 3689).

([75]) Η υπόθεση-οδηγός για να προσδιοριστεί εάν το άρθρο 81 παράγραφος 1 μπορεί να εφαρμοστεί στη σχέση μεταξύ μητρικής και θυγατρικής εταιρείας και επομένως εάν οι εταιρείες αυτές μπορούν να θεωρηθούν ως ανεξάρτητα μέλη ενός καρτέλ, είναι η υπόθεση CFI T-102/92 Viho κατά Επιτροπής παράγραφοι 47-55 (όπως επιβεβαιώθηκε από το Δικαστήριο στην υπόθεση C-73/95 P, Viho κατά Επιτροπής στην οποία ορίζεται ότι: (παράγραφος 51 της υπόθεσης T-102/92): Όταν θυγατρική δεν καθορίζει αυτόνομα τη συμπεριφορά της στην αγορά καίτοι έχει, όπως εν προκειμένω, χωριστή νομική προσωπικότητα, αλλά εφαρμόζει τις οδηγίες τις οποίες της δίδει άμεσα ή έμμεσα η μητρική εταιρεία που την ελέγχει κατά 100 %, οι προβλεπόμενες από το άρθρο 81 παράγραφος 1 απαγορεύσεις δεν έχουν εφαρμογή σε σχέσεις μεταξύ της θυγατρικής και της μητρικής εταιρείας που αποτελούν οικονομική μονάδα. Η παράγραφος 16 της απόφασης της υπόθεσης C-73/95 P έχει ως ακολούθως: Η Parker και οι θυγατρικές της αποτελούν ενιαία οικονομική μονάδα, εντός της οποίας η θυγατρικές δεν διαθέτουν πραγματική αυτονομία κατά τη χάραξη της πολιτικής τους στην αγορά, αλλά εφαρμόζουν τις οδηγίες που τους έχει απευθύνει η μητρική εταιρεία, η οποία τις ελέγχει.

([76]) Στην απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-286/98P, Stora κατά Επιτροπής, η παράγραφος 26 έχει ως ακολούθως: «Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το γεγονός ότι μία θυγατρική εταιρεία έχει χωριστή νομική προσωπικότητα δεν αρκεί για να αποκλεισθεί η δυνατότητα να καταλογιστεί η συμπεριφορά της στη μητρική εταιρεία, ιδίως όταν η θυγατρική δεν καθορίζει κατά τρόπο αυτόνομο τη συμπεριφορά της στην αγορά αλλά εφαρμόζει, κυρίως, τις οδηγίες που της επιβάλλει η μητρική εταιρεία» (Βλέπε, ιδίως, την απόφαση ICI κατά Επιτροπής παράγραφοι 132 και 133), της 14ης Ιουλίου 1972 στην υπόθεση 52/69 Geigy κατά Επιτροπής, Συλλογή 1972, σ. 787 παράγραφος 44 και απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1973 στην υπόθεση 6/72 Europemballage and Continental Can κατά Επιτροπής, Συλλογή 1973, σ. 215 παράγραφος 15).

(174) Με βάση τα προαναφερόμενα, η διάρκεια της αποδειχθείσας παράβασης για όλους τους αποδέκτες της απόφασης αυτής αφορά το διάστημα από τις 15 Οκτωβρίου 1997 έως σήμερα.

Θ. **ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ**

1. **Άρθρο 3 του κανονισμού αριθ. 17**

(175) Σύμφωνα με το άρθρο 3 του κανονισμού αριθ. 17 του Συμβουλίου ([77]), εάν η Επιτροπή διαπιστώσει παραβίαση των διατάξεων του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ, δύναται να υποχρεώσει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να θέσουν τέρμα στη διαπιστωθείσα παράβαση.

(176) Στην παρούσα υπόθεση, η συμφωνία, η οποία αποσκοπούσε στον καθορισμό α) του τρόπου καταλογισμού των εξόδων για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων νομισμάτων της ζώνης ευρώ (δηλαδή στον καθορισμό ενός ποσοστού προμήθειας) και β) ενός επιπέδου-στόχου περίπου 3 % (με σκοπό την ανάκτηση του 90 % των εσόδων που προέρχονταν από το περιθώριο συναλλάγματος), συνάφθηκε για μελλοντική περίοδο τριών ετών με έναρξη την 1η Ιανουαρίου 1999 και λήξη στις 31 Δεκεμβρίου 2001.

(177) Για το σκοπό αυτό η Επιτροπή ζητεί από τις επιχειρήσεις-αποδέκτες της παρούσας απόφασης να απόσχουν στο εξής από κάθε συμφωνία, εναρμονισμένη πρακτική ή αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων που ενδέχεται να έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα παρεμφερές με εκείνο της συμφωνίας που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας απόφασης.

2. **Άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17**

2.1. *Γενικές παρατηρήσεις*

(178) Βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17 του Συμβουλίου, η Επιτροπή δύναται να επιβάλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους χιλίων έως ενός εκατομμυρίου ευρώ, ή και ποσό μεγαλύτερο απ' αυτό μέχρι ποσοστού 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε από την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από μία των επιχειρήσεων και ενώσεων επιχειρήσεων που έχουν συνεργήσει στην παράβαση, όταν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας διαπράττουν παράβαση του άρθρου 281 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ.

(179) Για να προσδιορίσει το ύψος του προστίμου, η Επιτροπή οφείλει να λάβει υπόψη όλα τα κατάλληλα στοιχεία και, ιδίως, τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης, τα οποία αποτελούν τα δύο κριτήρια που ρητά αναφέρονται στο άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17.

(180) Η Επιτροπή εφαρμόζει τη μεθοδολογία που περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές της 14ης Ιανουαρίου 1998 για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17 (πρόκειται για τις «Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων») ([78]).

(181) Ο ρόλος που διαδραματίζει καθεμία από τις επιχειρήσεις που συμμετέχει στην παράβαση θα καθοριστεί σε ατομική βάση. Η Επιτροπή θα λάβει ιδίως υπόψη για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, τυχόν επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις και θα εφαρμόσει, ενδεχομένως, την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (πρόκειται για την «Ανακοίνωση περί μη επιβολής προστίμων») ([79]).

2.2. *Το βασικό ποσό των προστίμων*

(182) Για τον προσδιορισμό του ύψους των προστίμων, η Επιτροπή υπολογίζει ένα βασικό ποσό το οποίο θα αυξηθεί σε περίπτωση επιβαρυντικών περιστάσεων ή θα μειωθεί προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι ελαφρυντικές περιστάσεις. Το βασικό ποσό καθορίζεται ανάλογα με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης.

2.2.1. Σοβαρότητα

(183) Για να καθορίσει τη σοβαρότητα της παράβασης, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τη φύση της παράβασης αυτής, τις πραγματικές της επιπτώσεις στην αγορά, εφόσον αυτές δύνανται να μετρηθούν, καθώς και το μέγεθος της σχετικής γεωγραφικής αγοράς.

(184) Στην παρούσα υπόθεση, η συμφωνία είχε ως αντικείμενο τον καθορισμό α) του τρόπου καταλογισμού των εξόδων για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων νομισμάτων της ευρωζώνης (δηλαδή τον καθορισμό ποσοστού προμήθειας) και β) του επιπέδου των εξόδων αυτών υπό μορφή τιμής-στόχου (με σκοπό την ανάκτηση του 90 % των εσόδων που προέρχονταν από το περιθώριο συναλλάγματος) για την ανταλλαγή τραπεζογραμματίων νομισμάτων της ευρωζώνης. Το άρθρο 81 παράγραφος 1 στοιχείο α) της συνθήκης ΕΚ απαγορεύει ρητώς τον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής. Από τη φύση της, η εξεταζόμενη παράβαση συνιστά ιδιαίτερα σοβαρή παραβίαση του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ.

(185) Τη συμφωνία αυτή εφάρμοσαν η Commerzbank AG, η Dresdner Bank AG, η Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, η Vereins- und Westbank AG και η Deutsche Verkehrsbank AG (αιτιολογικές σκέψεις 147 και 148).

(186) Ωστόσο, η παραβίαση παρήγαγε τα αποτελέσματά της σε περιορισμένο τμήμα της κοινής αγοράς, και συγκεκριμένα στη Γερμανία, όπου η συμφωνία κάλυπτε ολόκληρη τη χώρα και τις γειτονικές προς τη Γερμανία ολλανδικές παραμεθόριες περιοχές.

([77]) ΕΕ 13 της 21.2.1962.

([78]) ΕΕ C 9 της 14.1.1998, σ. 3.

([79]) ΕΕ C 207 της 18.7.1996, σ. 4.

(187) Λαμβάνοντας υπόψη ότι η παράβαση συνιστά από τη φύση της ιδιαίτερα σοβαρή παραβίαση του άρθρου 81 παράγραφος 1 στοιχείο α) της συνθήκης ΕΚ, αλλά και ότι τα αποτελέσματά της περιορίζονται στη Γερμανία και στις γειτονικές προς τη Γερμανία ολλανδικές παραμεθόριες περιοχές, η Επιτροπή κατέληξε τελικά στο συμπέρασμα ότι η εξεταζόμενη συμφωνία εμπίπτει στην κατηγορία των σοβαρών παραβάσεων της κοινοτικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού.

(188) Στην κατηγορία των σοβαρών παραβάσεων, η κλίμακα των πιθανών προστίμων καθιστά δυνατή τη διαφορετική αντιμετώπιση των επιχειρήσεων, ώστε να ληφθεί υπόψη η πραγματική οικονομική ικανότητα των παραβαινόντων να παρεμποδίσουν σημαντικά τον ανταγωνισμό και να καθορίσει το ποσό του προστίμου σε επίπεδο που να διασφαλίζει επαρκώς τον αποτρεπτικό του χαρακτήρα. Η εφαρμογή της δυνατότητας αυτής επιβάλλεται στην παρούσα υπόθεση όπου παρατηρούνται σημαντικές διαφορές στα μεγέθη των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στην παράβαση.

(189) Για το σκοπό αυτό, οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις μπορούν κατ' αρχήν να υποδιαιρεθούν σε δύο κατηγορίες, σε συνάρτηση με το μέγεθός τους και την σχετική τους σημασία στην υπό εξέταση αγορά. Η σύγκριση πραγματοποιείται βάσει πληροφοριακών στοιχείων για τα έσοδα της τελευταίας χρήσης για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα ελεγχθέντα αποτελέσματα.

(190) Οι Commerzbank AG, Dresdner Bank AG, Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG και η Deutsche Verkehrsbank AG υπάγονται στην πρώτη κατηγορία. Η Vereins- und Westbank AG υπάγεται στη δεύτερη κατηγορία.

(191) Με βάση τα προαναφερόμενα ο υπολογισμός του ποσού των προστίμων σε συνάρτηση με το σχετικό μέγεθος των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκεκριμένη αγορά, για κάθε κατηγορία, πρέπει να γίνει στη βάση των ακόλουθων ποσών:

Commerzbank AG	10 εκατομμύρια ευρώ,
Dresdner Bank AG	10 εκατομμύρια ευρώ,
Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG	10 εκατομμύρια ευρώ,
Deutsche Verkehrsbank AG	10 εκατομμύρια ευρώ,
Vereins- und Westbank AG	2 εκατομμύρια ευρώ.

(192) Για να δοθεί επαρκώς αποτρεπτικός χαρακτήρας στην κύρωση, η Επιτροπή εξετάζει στη συνέχεια το μέτρο στο οποίο ενδείκνυται ενδεχομένως να διορθωθεί το βασικό ποσό για τις διάφορες επιχειρήσεις.

(193) Στην περίπτωση της Commerzbank AG, της Dresdner Bank AG και της Bayerischen Hypo- und Vereinsbank AG, η Επιτροπή θεωρεί ότι το βασικό ποσό του προστίμου, λαμβανομένης υπόψη της σχετικής θέσης των επιχειρήσεων στη συγκεκριμένη αγορά, πρέπει να αυξηθεί έτσι ώστε να ληφθεί υπόψη το μέγεθος αυτών των επιχειρήσεων και των συνολικών πόρων τους.

(194) Για να έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα, το βασικό ποσό που ορίζεται στην αιτιολογική σκέψη 191 για την Commerzbank AG, την Dresdner Bank AG και την Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG πρέπει να αυξηθεί κατά 10 εκατομμύρια ευρώ για να ανέλθει στο ποσό των 20 εκατομμυρίων ευρώ.

2.2.2. Διάρκεια

(195) Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η Επιτροπή θεωρεί ότι η διάρκεια της παράβασης του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ για όλους τους αποδέκτες της παρούσας απόφασης καλύπτει την περίοδο από τις 15 Οκτωβρίου 1997 μέχρι σήμερα (αιτιολογικές σκέψεις 173 και 174). Τα βασικά ποσά των προστίμων που καθορίζονται σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παράβασης (αιτιολογική σκέψη 191) προσαυξάνονται επομένως κατά 40 % για κάθε επιχείρηση.

(196) Επομένως, η Επιτροπή καθόρισε ως ακολούθως το βασικό ποσό των προστίμων:

Commerzbank AG	28 εκατομμύρια ευρώ,
Dresdner Bank AG	28 εκατομμύρια ευρώ,
Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG	28 εκατομμύρια ευρώ,
Deutsche Verkehrsbank AG	14 εκατομμύρια ευρώ,
Vereins- und Westbank AG	2,8 εκατομμύρια ευρώ.

2.3. *Ατομικά πρόστιμα*

(197) Για να καθορίσει το ύψος των προστίμων για κάθε εταιρεία, η Επιτροπή υποχρεούται να εκτιμήσει τις τυχόν επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις σε μεμονωμένη βάση και να εφαρμόσει, εφόσον κριθεί απαραίτητο, την ανακοίνωση περί κανόνων επιείκειας.

(198) Στην παρούσα υπόθεση δεν υφίστανται επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις.

2.4. *Ποσό των επιβαλλόμενων προστίμων*

(199) Συμπερασματικά, η Επιτροπή καθορίζει ως εξής τα πρόστιμα που θα υποβληθούν σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17:

Commerzbank AG	28 εκατομμύρια ευρώ,
Dresdner Bank AG	28 εκατομμύρια ευρώ,
Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG	28 εκατομμύρια ευρώ,
Deutsche Verkehrsbank AG	14 εκατομμύρια ευρώ,
Vereins- und Westbank AG	2,8 εκατομμύρια ευρώ.

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Οι εταιρείες Commerzbank AG, Dresdner Bank AG, Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, Deutsche Verkehrsbank AG και Vereins- und Westbank AG παραβίασαν το άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ συμμετέχοντας σε συμφωνία που είχε ως αντικείμενο τον καθορισμό α) του τρόπου καταλογισμού των εξόδων για τις πράξεις ανταλλαγής τραπεζογραμματίων νομισμάτων της ζώνης ευρώ (δηλαδή προμήθειας εκφρασμένης σε %) και β) επιπέδου-στόχου περίπου 3 % για τα έξοδα αυτά (προκειμένου να καλυφθεί το 90 % των εσόδων που προέρχονταν από το περιθώριο συναλλάγματος) κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου που άρχισε την 1η Ιανουαρίου 1999.

Άρθρο 2

Οι αναφερόμενες στο άρθρο 1 επιχειρήσεις, αν δεν έχουν ήδη πράξει τοιουτοτρόπως, θέτουν τέρμα στην παράβαση.

Απέχουν από κάθε πράξη ή συμπεριφορά που θα είχε αντικείμενο ή αποτέλεσμα παρόμοιο ή παρεμφερές με εκείνο της παράβασης.

Άρθρο 3

Λόγω των αναφερόμενων στο άρθρο 1 παραβάσεων, επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα:

Commerzbank AG	28 εκατομμύρια ευρώ,
Dresdner Bank AG	28 εκατομμύρια ευρώ,
Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG	28 εκατομμύρια ευρώ,
Deutsche Verkehrsbank AG	14 εκατομμύρια ευρώ,
Vereins- und Westbank AG	2,8 εκατομμύρια ευρώ.

Άρθρο 4

Τα πρόστιμα που επιβάλλονται σύμφωνα με το άρθρο 3 θα καταβληθούν εντός προθεσμίας τριών μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης, στον ακόλουθο λογαριασμό της Επιτροπής:

Λογαριασμός αριθ.: 642-0029000-95

Code IBAN: BE76 6420 0290 0095

Code SWIFT: BBVABEBB

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA) SA
Avenue des Arts, 43
B-1040 Bruxelles/Brussel.

Μετά την πάροδο αυτής της προθεσμίας καταβάλλονται τόκοι, με επιτόκιο αυτό το οποίο εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στις κύριες πράξεις αναχρηματοδότησης κατά την πρώτη εργάσιμη ημέρα του μήνα έκδοσης της παρούσας απόφασης, προσαυξημένο κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες.

Άρθρο 5

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται προς τις:

1. Commerzbank AG
   Kaiserplatz
   D-60261 Frankfurt am Main,
2. Dresdner Bank AG
   Jürgen-Ponto-Platz 1
   D-60329 Frankfurt am Main,
3. Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG
   Am Tucherpark 16
   D-80538 Frankfurt am Main,
4. Deutsche Verkehrsbank AG
   Friedrich-Ebert-Anlage 2-14
   D-60325 Frankfurt am Main,
5. Vereins- und Westbank AG
   Alter Wall 22
   D-20454 Hamburg.

Η παρούσα απόφαση είναι εκτελεστή δυνάμει του άρθρου 256 της συνθήκης ΕΚ.

Βρυξέλλες, 11 Δεκεμβρίου 2001.

Για την Επιτροπή

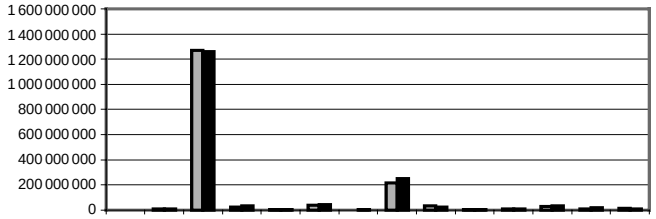
Mario MONTI

Μέλος της Επιτροπής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

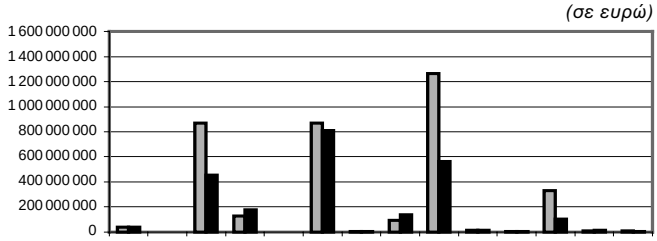
ΑΥΣΤΡΙΑ

(σε ευρώ)

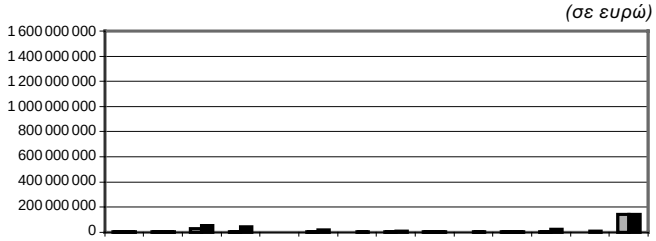
ΒΕΛΓΙΟ

(σε ευρώ)

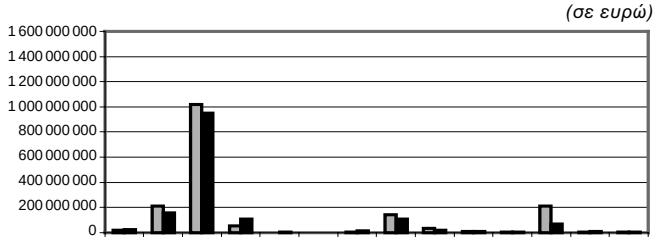
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

(σε ευρώ)

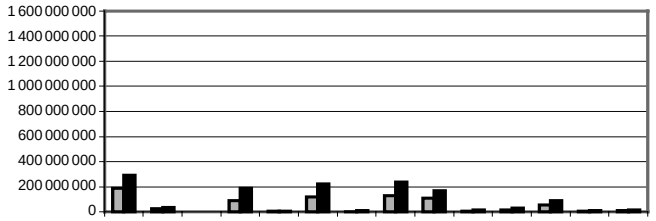
ΓΑΛΛΙΑ

(σε ευρώ)

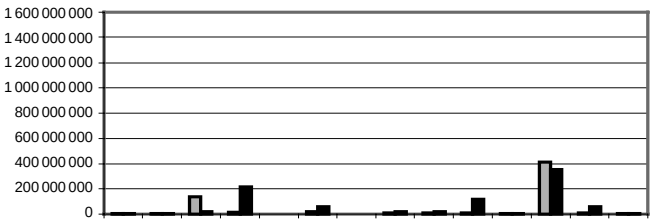
ΓΕΡΜΑΝΙΑ

(σε ευρώ)

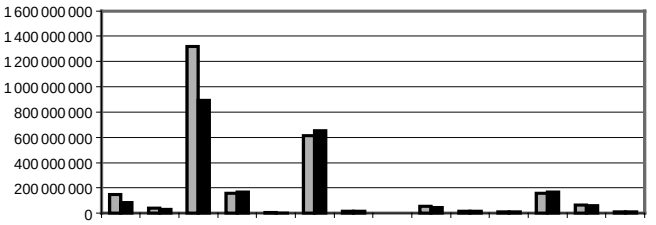
ΙΡΛΑΝΔΙΑ

(σε ευρώ)

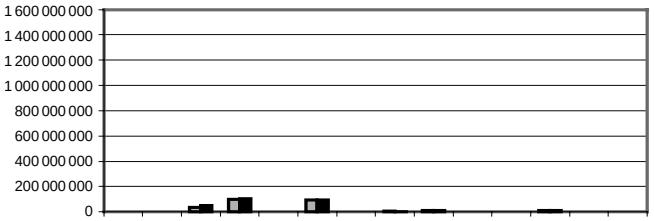
ΙΤΑΛΙΑ

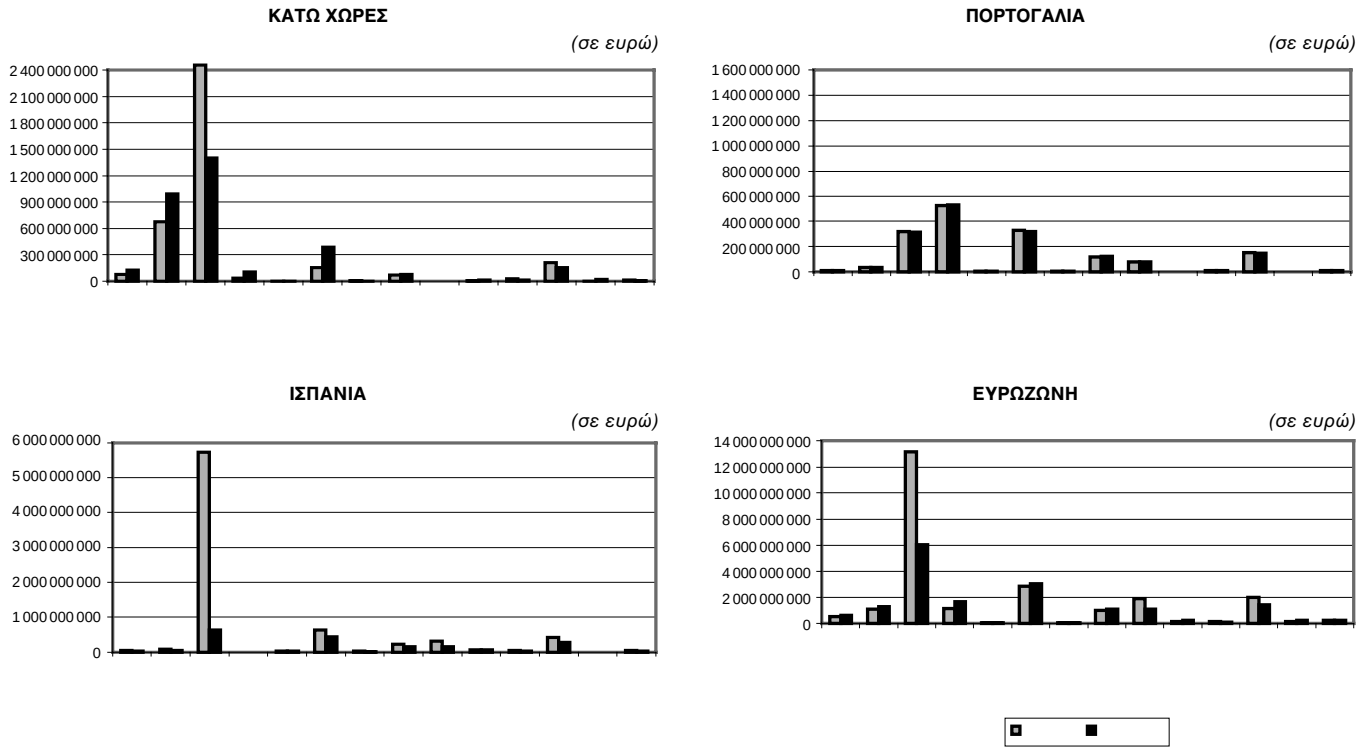
(σε ευρώ)

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

(σε ευρώ)

Όγκος των αγορών και πωλήσεων νομισμάτων της ευρωζώνης προς χώρες της ευρωζώνης (1998, *BUYING* = ANKAUF και *SELLING* = VERKAUF)

(*Σημείωση*: Διαφορετικές κλίμακες για τις Κάτω Χώρες, την Ισπανία και την ευρωζώνη)